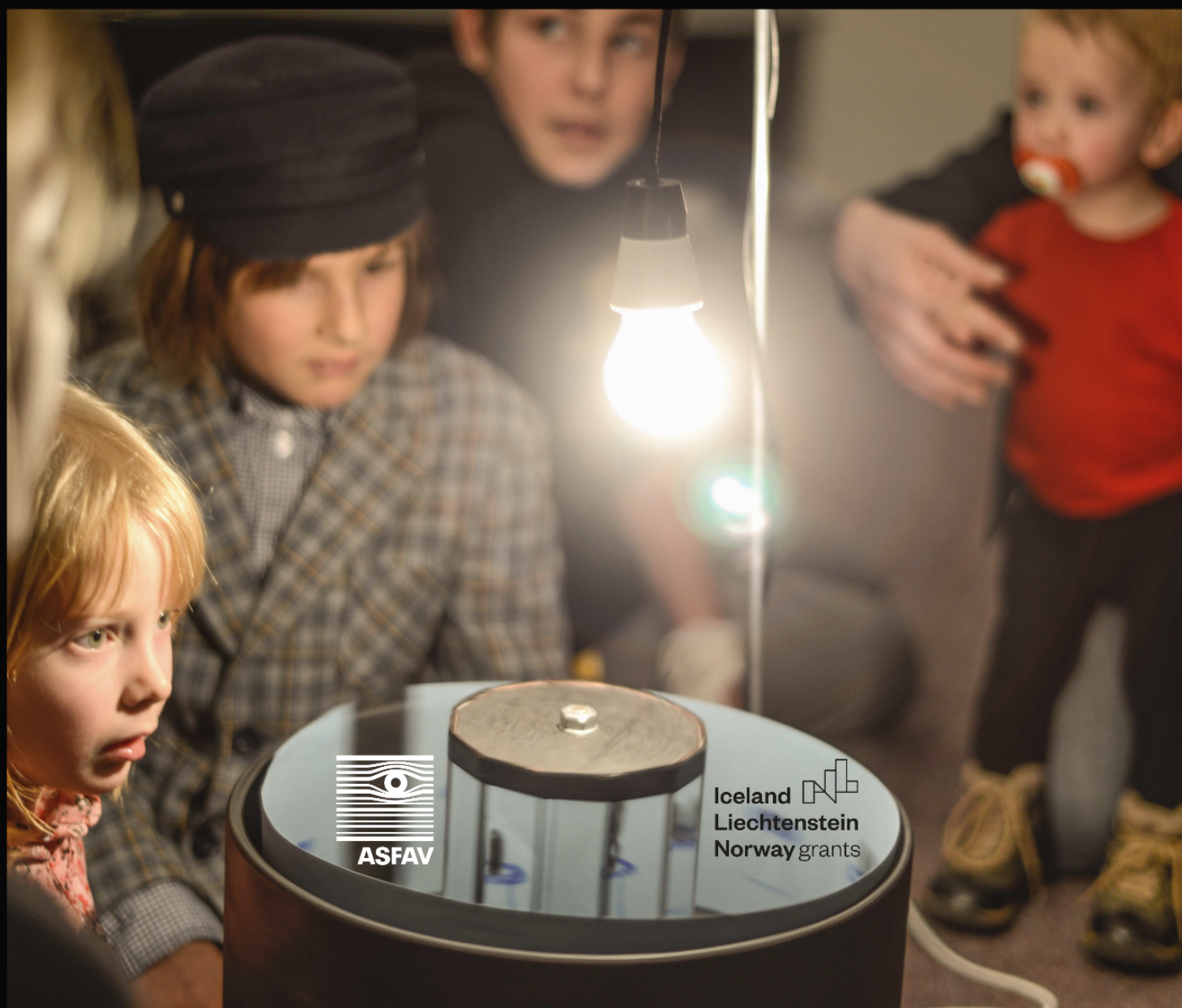

Pavel Bednařík, Petr Pláteník a kol.

FILMOVÁ VÝCHOVA

Evropské příklady dobré praxe

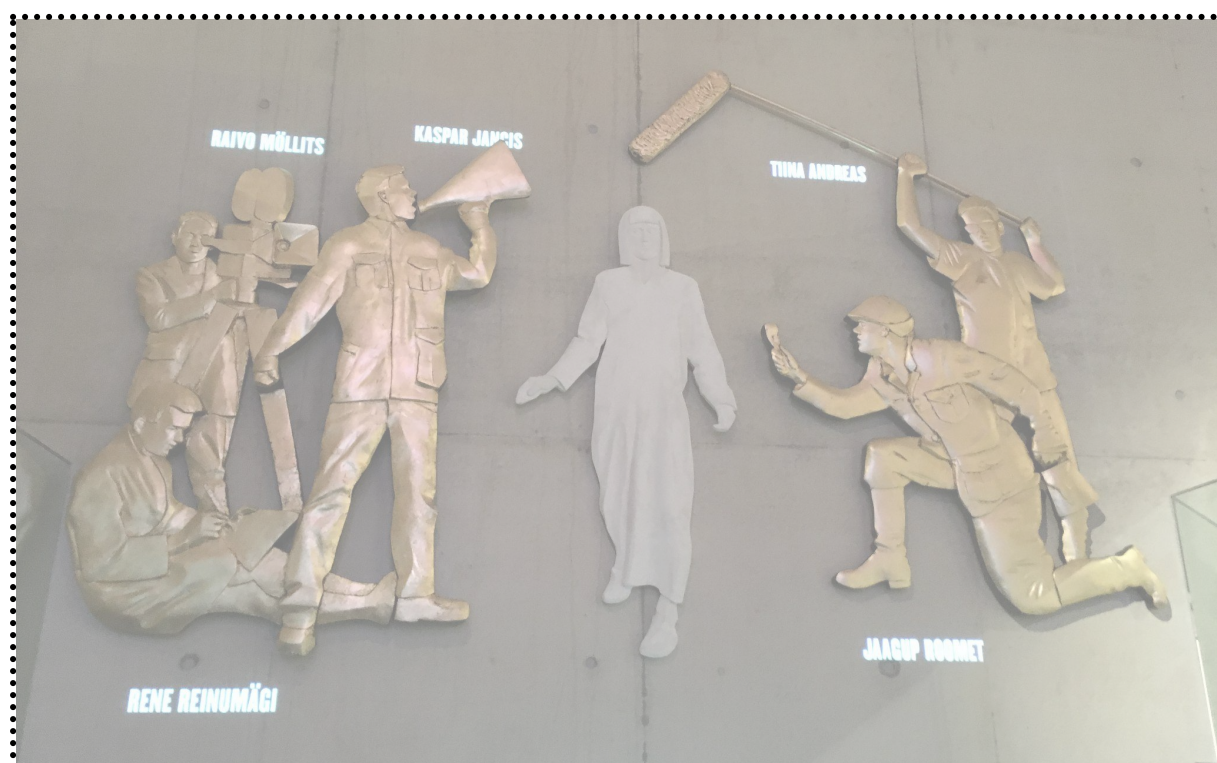

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

*Strategie, přístupy a metody práce s
filmem a audiovizí ve vybraných
evropských zemích*

Filmová výchova:

Evropské příklady dobré praxe

Strategie, přístupy a metody práce s filmem a audiovizí ve vybraných evropských zemích

Autoři: Pavel Bednařík, Petr Pláteník

Autoři citovaných textů: Pavel Bednařík, Petr Pláteník, Lucie Hlavicová, Veronika Liptáková, Ema Bartalská, Lenka Trantírková, Aneta Kohoutová

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Obsah

Úvod	4
Proč je potřeba Filmová/audiovizuální výchova?	5
Jak může filmová výchova pomoci ve vzdělávání?	6
Ideální model filmové výchovy nebo strategie?	8
Historická reflexe filmové výchovy	9
Národní strategie filmové výchovy	11
Národní instituce a jejich role	14
Film jako součástí kurikula	17
Vzdělávání učitelů	20
Kompetence a gramotnosti vs. filmová výchova	24
Vlastní trénink ve sledování filmů a trendů	26
Filmová vs. mediální výchova	26
Mimoškolní aktivity a neformální vzdělávání	27
Filmová průmysl a filmová výchova	29
Dostupnost filmů	29
Zastřešující organizace	30
Mezinárodní projekty	31
Cinéma, 100 ans de jeunesse	32
CinEd	33
Moving Cinema	33
Film: a language without borders	34
Film Education: A User's Guide	34
CinArts	35
Filmové festivaly a jejich pozice ve filmové výchovy	35
Financování filmové výchovy	37
Příklady dobré praxe	39
Kreativní vzdělávací centra (Severní Irsko)	39
Dánský filmový institut (Dánsko)	41
Kulturní aktovka (Norsko)	42
Animační workshop v základní škole Nordstrand (Norsko)	44
Mladí dramaturgové ve Vega Scene (Norsko)	45
Bundesverband Jugend und Film (BJF) (Německo)	46
Station Next (Dánsko)	47
Koulukino (Finsko)	47
Meno Avilys (Litva)	48
Filmové centrum Skalvija (Litva)	50

SchulKinoWochen (Německo)	51
Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej (Polsko)	52
Seminář pro studenty filmové vědy (Polsko, Lodz)	53
Příloha 1: Rámec filmového vzdělávání v Evropě	56
Základní charakteristika	56
Analýza výukových cílů Rámce filmové výchovy	62
Kritické zhodnocení	69
Rámec filmového vzdělávání – Framework for Film Education (překlad)	72
Shrnutí	73
Komu je materiál určen?	75
Úvod	75
Mapování gramotnosti	76
Koncepce založená na výstupech	77
Metodologie	78
Klíčové dimenze filmové výchovy	81
Kritická dimenze	82
Kreativní dimenze	83
Kulturní dimenze	84
Oblasti učení	85
Co je pro film specifické?	86
Film jako médium komunikace	86
Film jako osobní proces a proces spolupráce	87
Rámec osobního kritického přístupu	89
Široké spektrum filmů	91
Společenské a historické kontexty	93
Reflexe učení	95
Učební výstupy	97
Zkušenosti	98
Filmová výchova v širším kontextu	99
Co dál?	100
Přispěvatelé	101
Příloha 2: Prameny, literatura, odkazy	103
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	103
DÁNSKO	104
FINSKO	106
ISLAND	107
NĚMECKO	107
POLSKO	108
MAĎARSKO	109
NORSKO	109
LITVA A POBALTÍ	110

Úvod

Předkládaná studie je součástí a zároveň nejobsáhlejším výstupem projektu [Posílení oboru filmová a audiovizuální výchova v ČR](#) financovaného z programu Kultura Fondu EHP a Norska 2014–2021. Studie vychází z našich dlouholetých zkušeností průzkumů a šetření jiných autorů, ale také nemnoha pramenů, které se vztahují k zahraničním zkušenostem s filmovou, audiovizuální či mediální výchovou.

Stručný popis zahraničních příkladů realizace filmové výchovy sice najdeme i v oficiálním dokumentu Národního pedagogického institutu, podkladové studii k oboru Filmová/audiovizuální výchova v ČR (autor: Rudolf Adler a kol.), kde se mimo jiné píše: *“Z dostupných materiálů vyplývá, že oblast filmové výchovy je především v evropských zemích a jejich odborných institucích závažným tématem a současně koncepčním problémem, k němuž jsou voleny rozdílné přístupy teoretické i praktické. V každém případě všechny spojuje přesvědčení o mimořádně silném vlivu filmu jako evolučně poslední umělecké disciplíny na společenské i individuální vědomí a myšlení, především díky souboru výrazových prostředků, který se za více než století vyvinul v komplexní syntetický tvůrčí aparát obecně nazývaný „filmová řeč“. Je možné konstatovat, že dnes žijeme v našem civilizačním okruhu ve věku vizuální kultury a vizuálně prezentované a vnímané informace ovlivňují naše chování v širokém spektru, počínaje estetickými a uměleckými prožitky až po záměry nepokrytě manipulativní. Odtud logicky pramení snaha zařadit filmovou/audiovizuální výchovu do školního vzdělávání. Ukazuje se však, že ona snaha naráží na řadu problémů v historicky konzervativně koncipovaných vzdělávacích systémech.”* ([Podkladová studie pro F/AV](#), s. 6)

Příkladová studie, která má sloužit jako podklad k připravované nové podobě Rámcových vzdělávacích programů pro základní školy a další stupně vzdělávání, byla publikována v roce 2019, tedy v době před realizací projektu Posílení oboru. Je tedy pochopitelné, že se o studiích a výstupech tohoto projektu autoři nezmiňují. daleko méně pochopitelná je skutečnost, že neuvádějí ani např. aktivity Národního filmového archivu z let 2014–2015, kde pod vedením Terezy Czesany Dvořákové

mimo jiné proběhla mezinárodní konference [Film Literacy for 21st Century](#). Stejně tak nejsou uvedeny prameny, na kterých pracuje řada odborníků včetně autorů této studie. To však spíše dokazuje nezájem českých vzdělávacích autorit o dění na poli filmové výchovy v Evropě.

Většina rozhovorů s experty z řady evropských byla publikována na stránkách www.filmvychova.cz v průběhu let 2015–2022, nicméně nebyla nijak systematicky provázána. Až realizace projektu Posílení oboru přináší v letech 2021–2023 sérii studií, článků, rozhovorů a jednu tištěnou publikaci [Cesty k filmové gramotnosti](#), které se příkladům dobré praxe ve vybraných Evropských zemích věnují zevrubně a soustavně.

Proč je potřeba Filmová/audiovizuální výchova?

Na počátku jakéhokoliv odborného pátrání je potřeba se ptát po základních otázkách po smyslu a cíli našeho snažení. V úvodu publikace [Look Again!](#), kterou vydal Britský filmový institut v roce 2003, autoři deklarují, že tato výuková příručka je založena na jednoduché myšlence: **média pohyblivého obrazu - film, televize, video a rostoucí počet webových stránek a počítačové hry - jsou důležitou a cennou součástí naší kultury. Z toho vyplývá, že děti mají rozhodně právo učit se o těchto médiích ve škole.**

Nejde však podle autorů jen o tento prostý nárok. Z šetření jiné britské studie (*Using Film in Schools*) totiž vyplývá, že **zapojování filmové a audiovizuální výchovy do výuky v žácích probudilo zájem o psaní a celkově zvýšilo obecnou gramotnost.** Filmová výchova podle autorů poskytuje žákům příležitost rozvíjet své tvůrčí schopnosti, technické dovednosti a v neposlední řadě rozvíjí i schopnosti práce ve skupině a také komunikaci. (Zdroj: *Using Film in Schools, Film: 21. Century Literacy, 2004*)

Základní rámec výzkumu přesvědčivě demonstruje důležitost vzdělávání dětí v oblasti filmové a audiovizuální výchovy už během základního a předškolního vzdělávání. Uvedená příručka si klade za cíl poskytnout pedagogům základní

informace a rady, jakým způsobem lze filmovou a mediální výchovu do vyučování těch nejmladších dětí začlenit. Podobných pokusů o emancipaci, začlenění oboru filmu a audiovize do vzdělávání byly v evropských zemích učiněny desítky, možná stovky. Jedním z velkých nedostatků ovšem doposud zůstává roztržitost informací o těchto chvályhodných aktivitách a iniciativách. Tato studie by pak měla být nejobsáhleším pokusem je českému čtenáři přiblížit.

Jak může filmová výchova pomoci ve vzdělávání?

Ve zmíněné studii Look Again Britského filmového institutu je shrnuto velmi pregnantně pět základních důvodů, proč je důležité rozvíjet poznání pohyblivých obrazů v rámci vzdělávání 3-11 letých dětí:

1. **Aktivní učení od známého k neznámému** je základem kvalitního vzdělávání a právě pohyblivé obrazy jsou zkušenost, kterou děti často mají už ve velmi útlého věku a lze na ni navazovat. Děti se tak učí číst obrazy, ale i vyprávět a přijímat příběhy.
2. **Propojení školy a domova.** Děti už si do školy přinášejí vysokou míru porozumění filmům, jelikož se s nimi často doma setkávají. Na tyto zkušenosti pak mohou velmi snadno navazovat učitelé a využít jich v učení dalších dovedností. Prohlubování filmové gramotnosti podle autorů vede k všeobecnému rozvoji chápání mluveného slova a vlastnímu vyjadřování se. Je tedy podstatné vytvářet most mezi domovem a školou právě prostřednictvím zapojování filmů do výuky, které mohou děti vidět v rámci domácího prostředí. Z výzkumné zprávy vyplývá, že film může být velmi atraktivní pomůckou v průběhu výuky a pokud je správně využíván, může pomoci i rozvoji kreativity, i klasické gramotnosti jako čtení, či psaní, porozumění barvám a tvarům apod.
3. **Hluboké porozumění podstaty textu.** Od dětství se ve školních osnovách setkáváme s klasickým textem, který dětem reprezentuje realitu. Může pro ně však být složité si realitu představit, odhalit rozdíly mezi jednotlivými

žánry, pochopit emoce, apod. Audiovizuální tvorba může tento proces zjednodušovat, jelikož pro děti je snazší pochopit rozdíl mezi hraným filmem či dokumentem, zpravodajstvím či pohádkou, pokud je vidí na plátně či obrazovce.

4. **Rozvíjení kreativity.** Autoři považují kreativitu za jednu z nejpodstatnějších přínosů, které by si žáci měli ze školy odnést. Podle nich právě pohyblivé obrazy mohou kreativitu rozvíjet a tak děti lépe připravovat na budoucí povolání například právě tvorbou vlastních scénářů či pohyblivých obrazů, čímž podporují i jejich sebevědomí.
5. **Porozumění současné kultuře a společnosti.** Pohyblivé obrazy mohou děti vzdělávat i v porozumění odlišným etnikům a různým společenským, kulturním problémům a archetypům. Často se jedná také o první setkání s politikou či klimatickými problémy. Děti tak skrze pohyblivé obrazy získávají prostor učit se odlišit realitu a fikci.

Ideální model filmové výchovy nebo strategie?

Myšlenka „strategie“ může být pragmaticky vnímána jako vytvoření dokumentu, powerpointu nebo krátké publikace, která obsahuje velká tvrzení a odvážné sliby, ale je málo podrobná. Strategie jsou příliš často navrhovány na vrcholu organizace a předávány ostatním k realizaci. Často jsou zaměřeny na interní potřeby a představují si, že vnější svět může být jen přibrán. Legendární guru v oblasti managementu Peter Drucker řekl: „*Kultura si dává strategii k snídani*“.

Svět podnikání, obchodu, politiky, vzdělávání a kultury je plný těchto odvážných idealistických plánů, které se staly zbytečnými, když se vláda nebo generální ředitel přesunuli jinam, a svět filmového vzdělávání není jiný. Ve světě obecně platí sociální a kulturní realita, která činí jakýkoliv pokus o stanovení odvážných plánů v oblasti filmového vzdělávání skutečně velmi obtížným. Například dominance amerických filmových studií na britském filmovém trhu znamená, že neanglicky mluvený nebo nezávislý anglicky mluvený film velmi složitě oslovuje publikum.

V každém úsilí je však nezbytné občas myslet ve velkém a odvážně a tvořivě si představovat. Vytvoření společné vize může být pro organizaci velmi významné, ať už je jakkoli velká nebo malá. Odvede lidi od detailů projektů zaměřených na mikroúkony a od každodenní práce. Pokud se skutečně přemýšlí „zdola nahoru“ (bottom-up) i „shora dolů“ (top-down) a naslouchá se zúčastněným stranám a zájmovým skupinám, pak může strategie vytvořit jasnost a účel a vzrušení a energii.

V roce 2012 provedla skupina evropských organizací průzkum ve 33 zemích EU a EHP, aby zjistila stav filmového vzdělávání v Evropě (studie Screening Literacy Report je [ke stažení zde](#)). Zjistili, že pouze v několika málo zemích existuje komplexní plán pro filmové vzdělávání, který zahrnuje všechna odvětví, zúčastněné strany a zájmové skupiny a který – což je rozhodující – aktivně podporují všichni hlavní aktéři. V publikaci „Screening Literacy Report“, která byla součástí průzkumu, byly uvedeny všechny složky „ideálního modelu filmové výchovy.“ ([Film Education Framework](#))

Ve Velké Británii jako výjimce mezi evropskými zeměmi patří mezi tyto strategické dokumenty v roce 2008 schválená strategie filmové výchovy (Film Council UK), kterou později převzal BFI a aktualizoval do nové, vlastní strategie v roce 2013 nazvané *Impact, Relevance, Excellence. A New Stage for Film Education (2013–2017)*. Podle nové strategie bylo financování filmové výchovy zásadně posíleno, v roce 2013 bylo v rozpočtu BFI na filmovou výchovu alokováno 44,2 mil. liber. Tato částka zahrnuje i financování nového programu *Into Film*.

Historická reflexe filmové výchovy

Obor filmové výchovy se začal v mnoha evropských zemích usazovat společně s etablováním filmu jako umělecké disciplíny, převážně ve 30. letech 20. století. Rozvoj kinematografie a filmového průmyslu ve třicátých letech, a s ním související pokusy o reflexi filmu jako společenského fenoménu a vhodného nástroje pro školní využití, mají svou obdobu téměř v každé evropské zemi.

Produkční zázemí a rozšíření dostupné suroviny vedly ve druhé polovině třicátých let k zakládání velmi populárních půjčoven 16 mm filmů pro školní projekce v mnoha zemích – Německu, Dánsku, Itálii, Finsku nebo Řecku.

Jednu z nejsilnějších tradic historie filmové osvěty, výchovy a vzdělávání má Spojené království Velké Británie a Severního Irska. Osobnosti britského filmového průmyslu i zástupci vzdělávacího systému si byli už ve 30. letech 20. století vědomi významu osvěty v oblasti filmu a kinematografie již v třicátých letech dvacátého století, jak dokazuje Terry Bolas ve své obsáhlé historické knize *Screen Education: From Appreciation to Media Education*. V počátcích se můžeme setkat jak s nadšeným prosazováním filmu do školních osnov, tak s protekcionistickými snahami o ochranu žactva před zhoubnými následky patologických jevů v něm zobrazovaných.

Jedním z příkladů může být stanovisko Komise pro vzdělávací a kulturní filmy, která v roce 1932 připravila rozsáhlou zprávu o zapojení filmu do kulturního života pod názvem *The Film In National Life* (Film v životě národa). James Marchant, předseda komise, formuloval stanovisko a možná rizika vystavení dětí a mládeže pokleslé filmové kultuře takto: „*Film, pokud je správně uváděn, může mít velký prospěch pro naše dobro; pokud je však zanedbáván, pokud jeho zneužívání není monitorováno, jeho negativní důsledky jsou nedozírné.*“ (BOLAS, s. 12) Na základě uvedené zprávy byly položeny základy vzniku Britského filmového institutu v roce 1933.

Zvýšená pozornost věnovaná možnému škodlivému vlivu kinematografie nicméně nezabránila dalším snahám a iniciativám prosazujícím osvětu ve vzdělávacím systému a přímému zapojení filmu do školního kurikula. Významnou roli sehrává průběžně **Britský filmový institut** (viz. box), ale také práce filmových pedagogů a publicistů, zejména učitelů anglického jazyka, kteří se na konci padesátých let sdružili do **Společnosti filmových učitelů** (Society for Film Teachers). Ti se povětšinou rekrutovali z učitelů anglického jazyka.

Společnost filmových učitelů začala v šedesátých letech minulého století vydávat významný žurnál **Screen Education**, který postupně získal významnou roli svými teoretickými, často politicky zabarvenými statěmi a studiemi, jež měly podstatný vliv na přijímání filmu jako nástroje i cíle výuky. Institucionální podporu získaly tyto proudy také v BFI a to zejména po nástupu Paddy Whannela v roce 1957, který o pár let později inicioval vznik samostatného vzdělávacího oddělení této instituce.

Historické prameny dokládají, že i v sousedním Polsku se rozvíjela filmová výchova. Zde byl však film intenzivně spojován s výukou polské literatury. „*Pokud dbá (stát) na to, aby bylo studentům zpřístupněno literární dílo, aby bylo pochopeno hudební dílo, mělo by být studentovi přiblíženo i filmové dílo,*“ napsal Bolesław W. Lewicki ve svém pojednání *Mládež před plátnem (Młodzież przed ekranem, 1935)*. „*Škola musí žákovi ukázat cestu k dobrému filmu: skutečně kulturnímu a vysoce uměleckému [...]. Nositel této myšlenky nemá být nikdo jiný než – polský učitel – už kvůli svému předmětu a pedagogickému postavení ve škole.*“ ([Filmová výchova je víc než jen promítání filmu](#))

Národní strategie filmové výchovy

V evropských zemích se setkáváme s různými přístupy, které značí také různou míru systémové podpory filmové výchově a vzdělávání. Často bývá tato podpora vtělena do dokumentu, který definuje roli jednotlivých aktérů, popisuje vztahy a financování aktivit. Nejčastěji se jedná o strategii filmové výchovy či podobně nazvaný dokument (příkladem může být strategie, kterou v roce 2018 [vypracovalo Slovinsko](#)).

Dánsko a Island

V jiných zemích sice vidíme výraznou podporu filmové výchovy, ale strategii zpracovanou nemají. Dánsko například nemá vypracovanou národní strategii filmového vzdělávání v rámci formálního vzdělávacího systému. Filmová výchova je částečně zmíněna v oficiálních dokumentech pro základní školy Ministerstva školství. A to konkrétně ve volitelném předmětu Filmkundskab (Filmové znalosti).

Předmět si mají možnost zvolit žáci od 7. do 9. třídy, je zpravidla koncipovaný jako jednoletý v rámci 9. třídy.

Škola však nemá povinnost ho nabízet a může mít nějakou vlastní řadu volitelných předmětů. Jako podpůrný přehledný materiál pro učitele tohoto předmětu může sloužit web www.valgfagfilmkundskab.com, který vznikl ve spolupráci **Dánského filmového institutu** (DFI, Det Danske Filminstitut), Station Next a pedagožky Pernille Rubin.

Zůstaneme-li u severských zemí, na rozdíl od Dánska se na Islandu filmová výchova stala součástí strategického vládního dokumentu **Islandská filmová politika mezi lety 2020 až 2030** (Icelandic Film Policy from 2020 to 2030).

Finsko

Finský vzdělávací systém samostatný odbor či oddělení zaměřený pouze na film a edukaci také nemá. Filmová výchova spadá do širokého konceptu mediální výchovy. Konceptu mediální výchovy má pod sebou **Národní audiovizuální institut** (KAVI), konkrétně pak **Oddělení pro mediální výchovu a audiovizuální vzdělávání** (MEKU). Jejich hlavní činností je propagace a supervize strategie mediální výchovy.

[KAVI](#) je podřízen **Ministerstvu školství a kultury** (Opetus- ja kulttuuri- ministeriö), vznikl v lednu 2014 v důsledku sloučení Národního audiovizuálního archivu (v letech 1957–2007 Finský filmový archiv) a Centra pro mediální výchovu a audiovizuální média (v letech 1946–2011 Finská rada pro klasifikaci filmů). Spadá pod něj film, televize a rozhlas, jeho hlavním cílem je zachovat a archivovat finskou audiovizuální kulturu.

Mezi vládními agenturami je klíčovým hráčem [Finnish National Agency of Education](#) jejíž rolí je rozvoji vzdělávání ve Finsku. Dále je důležité zmínit [The Finnish Society on Media Education](#) (FSME), což je odborná nevládní organizace, která propaguje a rozvíjí vzdělávání v oblasti mediální gramotnosti ve Finsku. FSME působí interdisciplinárně, spojuje výzkum a praxi. Členy této společnosti je několik dalších subjektů pohybujících se v oblasti mediální výchovy.

Celostátní základní kurikulum určuje [Finnish National Agency of Education](#) (Národní vzdělávací agentura). Kurikulum obsahuje cíle a základní obsah různých vyučovacích předmětů, zásady hodnocení žáků, metody vzdělávání pro žáky se speciálními potřebami, péči o žáky a pedagogické poradenství. Obsahuje rovněž principy dobrého učebního prostředí, pracovních postupů a koncepce vyučování. Kurikulum je aktualizováno přibližně po deseti letech.

Podle studie Národního ústavu pro vzdělávání má finský vzdělávací systém několik specifíků a charakteristik, které ve stručnosti představíme.

1. **Vzdělávání je na všech stupních bezplatné.** V předškolním a základním vzdělávání rodiče neplatí za učebnice, stravování, ani za dopravu žáků, kteří bydlí daleko od školy. Studenti středních a vysokých škol si učebnice kupují. Středoškoláci mají školní stravování zdarma, na rozdíl od vysokoškoláků, kteří jej ovšem mají subvencováno státem. (Více [zde](#)) Doprava zdarma se týká žáků, kteří dojíždí více než deset dní v měsíci veřejnou dopravou - spadají sem hlavně oblasti severního Finska.
2. **Každý žák má právo na pedagogické poradenství.** Potenciál každého žáka by měl být maximálně využit. Úkolem poradenství je podporovat žáky, vést je a pomáhat jim tak, aby dosáhli nejlepšího možného výkonu a uměli se správně rozhodnout ve své další profesní dráze. Poradenstvím se zabývá veškerý pedagogický personál školy, který žákům pomáhá tak, aby všichni mohli zažít úspěch a radost z učení. Podpora spočívá v doučování nebo v pomoci žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.
3. **Celoživotní vzdělávání.** Finský vzdělávací systém je kompletně prostupný a sleduje návaznost jednotlivých stupňů. Žáci (toto označení zde znamená učící se jakéhokoliv věku) mohou vždy pokračovat ve studiu na vyšší úrovni vzdělávání. Praxe uznávání výsledků předcházejícího vzdělávání byla zavedena proto, aby se předešlo zbytečnému opakování již absolvovaného studia.

Litva a Pobaltské země

Litva, podobně jako Estonsko i Lotyšsko, nemá zavedenou oficiální národní strategii filmového vzdělávání na školách (s výjimkou vysokých škol, kde se ale obvykle vyučuje filmová praxe). Filmovému vzdělávání se tedy věnují převážně nevládní organizace. Nejvýraznější výjimkou je státní [Litevské filmové centrum](#), které se také zapojuje do procesu audiovizuálního vzdělávání v zemi, mimo jiné i organizací vlastních projektů. Financování pak nejčastěji pochází od [Litevské rady pro kulturu](#) a též od [Ministerstva školství a vědy](#). (Johannes Lõhmus: [Points of Departure for Film Education in Estonia](#). Tallinn: Esti Filmi Instituut 2020, s. 45)

Estonsko

V Estonsku a Lotyšsku je situace velmi podobná. Nejen, že tyto státy sdílí podobnou historickou zkušenost, ale i současný vývoj filmové výchovy je podobný. Žádná z obou zemí nemá filmovou výchovu zavedenou v oficiálních kurikulích. Mnohé organizace zabývající se filmovou výchovou jsou i zde nestátní, často jsou však podporovány ze státních financí. Jak uvádí J. Lõhmus ve své studii pro [Estonský filmový institut](#), financování filmové výchovy v Estonsku není dostatečné a celkově postrádá stabilitu (proto často pochází ze zahraničních zdrojů). I proto se filmová výchova na školách uskutečňuje hlavně ve formě volitelných kurzů či modulů. Je zde také velmi rozšířeno neformální filmové vzdělávání v rámci filmových klubů, kulturních center, volnočasových aktivit, festivalů, kin a podobně.

Národní instituce a jejich role

Národní instituce jsou nejčastějším nositelem systematického rozvoje oboru filmové a audiovizuální výchovy, stejně jako dalších oborů. Historicky se nejčastěji zformovala samostatná oddělení výchovy v oblasti filmu a kinematografie v rámci národních filmových institutů či archivů. Toto rozhodnutí má svou logiku – instituce, které se starají o rozvoj divácké komunity a péči o národní i světovou historii a filmovou tvorbu jsou pochopitelně i místem, kde se má pěstovat filmová kultura (včetně filmové výchovy).

Norský filmový institut (Norsk Filminstitutt)

Významnou roli v šíření a rozvoji filmové kultury v návaznosti na národní i světové filmové dědictví hraje Norský filmový institut (Norsk Filminstitutt, dále NFI). NFI je příkladem komplexní národní instituce, pečující o filmové dědictví, preservaci, archivaci, disponující však také rolí národního filmového fondu. Roční rozpočet instituce činí 625 milionů norských korun (66 milionů EUR), které jsou k dispozici na podporu vývoje, výroby, propagace a distribuce filmů. NFI zaměstnává 87 lidí a má kanceláře v Oslu a Bergenu.

Institut je součástí nabídky kulturních programů pro Kulturní aktovku, většina škol v Oslu se účastní populárních projekcí němých filmů s živou hudbou. Oblíbený koncept zahrnuje původní zvukový a hudební doprovod od renomovaných hudebníků, mezi které patří Kjetil Schjander Luhr nebo Kristin Bolstad (ukázka její práce s němým filmem [zde](#)).

Mezi další programy, které Norský filmový institut nabízí školám, patří například projekce filmů s rozborovým seminářem a analýzou, jejímž cílem je napsat zasvěcenou recenzi filmu. Institut také pořádá festival němých filmů, nebo Fusion Film Festival zaměřený na LGBT komunitu, kterou propojuje s úvody a diskusemi k vybraným filmům ve školách. V neposlední řadě zahrnují aktivity NFI workshopy animace, které provázejí účastníky procesem vzniku námětu, psaní scénáře, samotné animace i postprodukce (ruchy, hudba).

British Film Institute (British Film Institute)

[Britský filmový institut](#) je klíčovou vzdělávací, výzkumnou, paměťovou i produkční institucí založenou v roce 1933. Institut slouží jako centrální filmový archiv filmů z provenience Spojeného království, věnuje se výzkumu a vzdělávání (v roce 1966 vzniklo Vzdělávací oddělení), publikační činnosti (vydává kromě řady knih také renomovaný filmový magazín Sight & Sound), ale také produkci a financování britských filmů a televizních děl.

Ve své centrále provozuje také artový multiplex BFI Southbank a IMAX kino s nabídkou klasické i současné domácí i světové kinematografie. BFI je pořadatelem London Film Festivalu a LGBT filmového festivalu, spolupracuje také na řadě menších akcí. Od roku 2012 organizuje workshopy pro střední školy BFI Film Academy, spolupracuje na naplnění vzdělávací strategie s kanceláří Into Film. Činnost BFI je z velké části sponzorována z tzv. Lottery Fund.

Edukační oddělení BFI, které vzniklo díky iniciativě Paddy Whannela v roce 1957 a bylo obnoveno a rozšířeno v 90. letech, se i v současnosti významně podílí na celoevropském dění na poli filmové výchovy. Pod vedením Marka Reida vzniklo několik výzkumných projektů: Screening Literacy Report, Rámec filmového vzdělávání (Framework for Film Education) nebo Film Education Guide.

Islandské filmové centrum (Kvikmyndamiðstöð Íslands)

Jedná se o státem zřízenou a provozovanou instituci, jejímž úkolem je podpora filmové kultury v celé její šíři. Rozumí se tím rozdělování dotací na vznik filmů, na pořádání filmových festivalů, ale třeba právě i angažmá v oblasti filmové výchovy. Na webu filmového centra v sekci pojmenované Děti a mládež nalezneme konkrétně metodické listy k vybraným islandským titulům z poslední doby, které jsou k dispozici učitelům provozovatelům kin a dalším zájemcům.

V charakteristice materiálů se mluví o kultivování filmové gramotnosti, a to především s poukazem k možnostem analýzy příběhu, jeho významového sdělení a efektu, který na diváky má. Film se zároveň nahlíží jako syntetické umění, jako výsledek společného díla širokého spektra tvůrčích osobností se zkušenostmi s různými uměleckými obory. „*Zkoumáme, jak obraz, zvuk, hudba, pohyb kamery, střih, scéna, kostýmy, make-up, efekty a postprodukce ovlivňují příběh a strukturu filmu a jaký to má vliv na diváckou zkušenost,*“ píše se na webu institutu.

Litevské filmové centrum

Dlouhodobý problém, kteří mají učitelé využívající film k výuce, je dostupnost legálních kopií samotných filmových děl. Placení různých VOD platforem či nakupování filmů na nosičích individuálně může být pro (hlavně státní) školy často příliš finančně náročné. V současnosti je problém možné řešit převážně spoluprací

s různými organizacemi – například s již jmenovaným **Litevským filmovým centrem** a jeho archivem nebo nevládní organizací [Meno Avilys](#) (o obou viz níže). Také je možné domluvit se na individuální projekci s lokálními kiny, zúčastnit se s žáky filmového festivalu a podobně. Ti se potom eventuálně mohou i sami zapojit do aktivit filmových klubů. Tyto možnosti však mají jistá, především časová, omezení.

Jednou ze zajímavých možností je pod záštitou **Litevského filmového centra** [Databáze zdrojů filmového vzdělávání](#) (známá pod zkratkou KEUB [*Kino edukacijos ugdyimo bazė*]) fungující od roku 2013, kde mohou registrovaní učitelé přistupovat k filmům různých žánrů i formátů a také zdrojům k vyučování (v litevštině). Filmy jsou pak uspořádány v kategoriích podle jednotlivých školních ročníků. Jak je uvedeno na [oficiální stránce](#), cílem tohoto projektu je „[...] doplnit vzdělání litevských školáků o litevskou kinematografii, která pomáhá vysvětlit vzdělávací předměty různých oborů a přispívá k rozvoji obecných kompetencí školáků.“ KEUB dle stránky také „[...] podporuje kritické myšlení a nabízí učitelům zdroj informací, které doplňují výukový proces o obrazový materiál.“

Centrum poskytuje i další způsob přístupu k digitalizovaným audiovizuálním záznamům v rámci vzdělávání žáků – především v programu [Audiovizuální archiv 20. století ve třídě](#), jehož partnerem je i **Litevský státní archiv**. Projekt, jehož součástí jsou také materiály pro učitele, je určen primárně pro občanskou nauku, digitální podoba materiálů umožňuje nejen snazší přístupnost ale i manipulaci jelikož úkoly pro děti jsou zaměřeny i kreativně a umožňují i tvůrčí úpravy materiálů.

“Tehdy nebylo v Litvě nic, nebyl tady ani koncept filmové výchovy a nikdo se na tomto poli neangažoval. Já jsem ale cítila, že se něco musí dělat a začali jsme hledat iniciativy v zahraničí, především v Dánsku a Velké Británii. Mám za sebou stáž v Dánském filmovém institutu v centru pro děti a mládež... Po návratu do Litvy jsme s přáteli zahájili různé edukativní iniciativy: filmařský workshop s profesionály pro děti, diskuze, organizovali jsme festival pro děti a mládež nebo letní tábor věnovaný

filmu. Pak jsem začala pracovat ve Skalviji a rozhodla jsem, že filmová výchova bude jedním z hlavních cílů našeho kina. S kolegy jsme tak začali implementovat různé projekty.” (Vilma Levickaite, Filmové centrum Skalvija)

Film jako součástí kurikula

Film je v mnoha zemích součástí kurikula, mnohdy se ale stává součástí výuky národního jazyka (Polsko, Francie, Itálie, Česká republika), součástí mediální výchovy (Finsko, Německo, Maďarsko), málokde stojí jako samostatná součást vzdělávacích programů a učebních plánů. Další dělicí linie mezi jednotlivými zeměmi je vedena tam, kde se film stal součástí širšího spektra uměleckého vzdělávání či estetické výchovy, jako je tomu například v Norsku.

Norsko

V kurikulu jsou popsány důležité cíle vzdělávání nebo kompetence. Například kreativita, občanská odpovědnost, kulturní povědomí, které je možné rozvíjet právě skrze umělecké vzdělávání a kulturní programy. A to se nám podařilo dostatečně vysvětlit. Obhajoba tohoto programu je nicméně nekončící proces. Důraz je v norském vzdělávacím systému kladen především na komplexní osobnostní rozvoj dítěte a tomu se podřizují jednotlivé vzdělávací cíle a kompetence, které si má osvojit.

Německo

V Německu se zásadním způsobem liší přístup k filmové výchově podle jednotlivých spolkových zemí. Můžeme najít příklady, kdy je filmová výchova částečně zakotvena v kurikulárních dokumentech – např. v Dolním Sasku a v Severním Porýní-Vestfálsku se můžeme na vyšších stupních gymnáziích setkat s rámcovým tématem s názvem Filmové vyprávění; v Berlíně a Braniborsku je Filmová výchova jako průřezové téma zakotvena v mediální výchově pro základní školy; v Bádensku-Württembersku je součástí vzdělávacího plánu Německého jazyka pro 5 a 6. třídu základní školy, ale také součástí základního kurzu Mediální výchovy.

Tento malý úspěch, co se týče zakotvení problematiky filmového vzdělávání, však stejně vždy záleží na konkrétních učitelích, jak si s filmem a jeho komplexností poradí. Často je opomíjena např. jeho estetická složka a při výuce se primárně pracuje na rozvoji technických a mediálních kompetencí, případně se pedagogové zaměřují na obsahovou složku např. v literatuře, historii a ve výuce cizích jazyků – film tedy v takovém případě berou jen jako doplněk k probíranému tématu.

V případě kurikula pro Německý jazyk pro gymnázia v Dolním Sasku je rámcové téma Filmové vyprávění zařazeno do posledního roku studia před maturitou do tzv. kvalifikační fáze. Téma je pojímáno obdobně jako literatura a zaměřuje se na narativní složku hraných filmů, jak současných tak starších. Konkrétním cílem tohoto zaměření je, aby studenti uměli:

- *aplikovat postupy analýzy filmu a přiřadit filmy k příslušnému žánru podle narativních vzorů, postav, motivů, stylů a ideologických vzorů.*
- *porovnat ve vybrané filmové sekvenci filmový jazyk s obsahem filmu.*
- *interpretovat a zhodnotit hrané filmy z pohledu filmové estetiky.*
- *porovnat a zhodnotit literární a filmové vyprávění.*

+ rozšiřující kompetence pro vyšší úroveň:

- *zabývat se navzájem filmovou kritikou a aspekty filmové teorie.*

Maďarsko

Maďarsko je jednou z prvních zemí, která se pokusila už v šedesátých letech zařadit film do formálního vzdělávání. I přesto však dosud neexistuje národní strategie filmového vzdělávání a oblast filmu je aktuálně v maďarském RVP z roku 2020 ([NAT 2020](#)) zahrnuta v předmětu Kultura pohyblivého obrazu a mediální výchova (Mozgóképkultúra és médiaismeret) pro střední školy.

Pozornost je věnována filmu i v praktickém rozvoji dovedností v předmětech, jak pro základní, tak střední školy – Vizuální kultura (Vizuális kultúra), Maďarský jazyk a literatura (Magyar nyelv és irodalom). Studenti si v posledních dvou ročnících střední školy volí mezi předměty Kultura pohyblivého obrazu a mediální výchova a Dramatická výchova (Dráma és színház). Předmět obsahuje celkem sedm

tematických okruhů, z nichž jen jeden je zaměřený čistě na film, ostatní spadají obsahově primárně do oblasti mediální výchovy.

Island

Studie nazvaná *Vzdělávání v oblasti filmové tvorby na Islandu – potřeby a možnosti* (Nám í kvikmyndagerð á Íslandi: Þörf og möguleikar), kterou roku 2012 publikovalo místní ministerstvo školství a kultury, předkládá jmenný seznam (v té době údajně plný výčet) 6 středních škol, v jejichž kurikulu se filmová výchova objevuje jako samostatný předmět.

Jinak už je tomu v případě sekundárního vzdělávání. V kurikulu pro střední školy (Aðalnámskrá framhaldsskóla) je filmovévýchovný obsah zařazen do vzdělávací oblasti pojmenované lapidárně *Umění*, konkrétně jej najdeme v sekci věnované multimediální tvorbě a designu. Už v roce 1999, kdy pedagogické materiály vymezující tento obor vznikly, si jejich autoři uvědomovali potřebu seznamovat studenty s audiovizuálními, a obecně mediálními obsahy v celé jejich šíři. Praktická složka výuky se v těchto východiscích orientuje na digitální fotografii, grafický design, 2D a 3D animaci, ale třeba i na práci se zvukovou složkou. Součástí kurikula je i požadavek na vzdělávání studentů v oblasti sociálních a historických souvislostí grafických médií a filmu, tedy je řeč o jakési oborové historii.

Lotyšsko

V roce 2015 centrum spustilo projekt **Film ve škole** (Filmas školās), který je online databází lotyšských filmů určených pro pedagogy a užití ve výuce především společenských věd a dějepisu. Cílem tohoto projektu je propojení tradiční výuky s audiovizuálními materiály, a snazší dostupnost kvalitní kinematografie.

Databáze aktuálně obsahuje přes 2000 filmů a je stále doplňovaná. Každý film je opatřen základními informacemi a shrnutím obsahu, některé filmy jsou také opatřené doplňujícími materiály jako např. pracovní listy. Na projektu částečně spolupracují také samotní pedagogové, kteří iniciují přidání určitých filmů, či vyjadřují svou potřebu o doplnění filmů věnujících se specifické problematice.

“Naše centrum provozuje online VOD platformu, jejíž součástí je samostatná sekce pro pedagogy a školy, kde najdou 56 filmů s doplňujícími materiály. Vznikl také program organizovaný ministerstvem kultury Školní taška, tento program není spojený pouze s

filmem, každá škola má virtuální peněženku, jejíž obsah může využít na návštěvu kina, divadla nebo jiných kulturních aktivit. Mnoho škol tuto příležitost využívá ke sledování filmů, převážně lotyšských, jelikož hlavním cílem programu je propagovat lotyšskou kulturu.”

Film si ve škole našel své místo, důkazem může být množství učitelů, kteří databázi používají (podle slov ředitelky centra je to více než 2000 učitelů napříč Lotyšskem).

Vzdělávání učitelů

Norsko

Postoj autorů norského kurikula a zástupců státní agentury Kulturtanken je jasný: umělec by rozhodně neměl být profesionálním učitelem. Je umělcem, který předává své zkušenosti a umělecké vize. Vzdělávací cíle a jejich předávání jsou součástí povinností učitelů, kteří mají za úkol žáky a studenty na programy Kulturní aktovky připravit. V případě celovečerního filmu by se měl učitel věnovat tématu, které s filmem souvisí a které se zároveň nějak vztahuje ke kurikulu. Režisér filmu pak nemá povinnost přímo učit a vzdělávat.

Cílem uměleckého vzdělávání v Norsku není oslovovat tzv. „učící umělce“, zajímají nás profesionální, ale aktivní umělci. Pro některé z nich je problematické mluvit s dětmi a prezentovat svá díla žákům a studentům. Jedná se především o výtvarné umělce. Proto mohou jejich dílo prezentovat profesionální kurátoři, edukátoři z muzeí nebo nezávislí historici umění a lektori. Mnozí z nich jsou specializovaní na programy pro školy, některá muzea či galerie mají dokonce edukační oddělení zaměřené na děti a mladé publikum. Jde nám totiž o to, aby to bylo relevantní pro různé věkové skupiny, různé třídy, a k tomu potřebujete jisté pedagogické a didaktické zkušenosti.

Jedna z aktivit, se kterou zástupci organizace před třemi lety začínali, bylo dostat program Kulturní aktovky do vzdělávání učitelů na pedagogických fakultách. Od té doby probíhá pilotní projekt, během kterého vyhodnocujeme, jak moc se daří reálně naplňovat kulturní a umělecké programy přímo na školách ve vzdělávací

praxi. Vzdělávání učitelů probíhá na pedagogických fakultách na více univerzitách a školách. Zapojení Kulturní aktovky do tohoto vzdělávání probíhá také pod dohledem municipalit v daných regionech. Stejně tak jsou osloveni umělci z posledních ročníků uměleckých škol, aby zvážili zapojení do nabídek Kulturní aktovky, což zaručuje neustálou obměnu a zapojení mladé generace umělců. ([Rozhovor s Cathrine Jakobsen](#), Kulturtanken)

Německo

Co se týče vzdělávání učitelů, případně studentů, kteří se připravují na pedagogickou dráhu, samostatný obor filmová výchova se zatím studovat nedá. Případně jen v rámci studijních programů Medienpädagogik (Mediální pedagogiky) na vysokých školách mají studenti šanci absolvovat dílčí předměty zaměřené na zprostředkování filmu či práci s filmovou technikou. Školení pro pedagogy iniciují převážně neziskové organizace zabývající se filmem napříč všemi spolkovými zeměmi. Jednak probíhají velice často v rámci výše zmíněných SchulKinoWochen, které zaštiťuje Vision Kino a regionální partneři.

Vision Kino např. ještě vzdělává pedagogy ve spolupráci s festivalem Berlinale v rámci projektu Berlinale School Project, který každoročně obměňované skupině učitelů umožňuje specificky začlenit filmy z programové sekce Generace do vyučovacích hodin. Cca 50 učitelů všech typů škol z Berlína a okolí může před zahájením festivalu zhlédnout filmy vybrané filmy a poté se rozhodnout pro jeden z nich, který zahrnou do vyučování a následně na něj navážou intenzivními metodami. Projekt začíná pro učitele v listopadu a končí v dubnu prezentací vlastních projektů. Po celou dobu učitele všestranně podporují a radí jim dva pedagogičtí pracovníci. Dále např. Filmuniversität Babelsberg Konrad Wolf pořádá v roce 2022 Letní filmovou univerzitní školu, v rámci níž jsou v nabídce dva moduly filmové výchovy.

Maďarsko

Neexistuje oficiální statistika, o tom, zda filmovou výchovu vyučují skutečně kvalifikovaní pedagogové. Ve výzkumném dotazníku zmiňuje László Hartai, předseda Asociace pohyblivého obrazu a mediální výchovy (Magyar Mozgókép és

Médiaoktatási Egyesület), že v současnosti existuje asi 250 středních škol (tzn. asi 30%), kde tomu tak je. V těchto školách je tedy zapojeno do předmětů filmové výchovy okolo 20–25 000 žáků. Oficiální metodické materiály aktuálně pro učitele neexistují. Průkopníci filmové a mediální výchovy v Maďarsku základní materiály vytvořili, je to však více než deset let.

Nejnovější učebnice filmové výchovy je z roku 2013 – *Mozgóképkultúra és médiaismeret 9.*, autorem je Hartai László. Studenti učitelství na vysokých školách nemají samostatné předměty filmové výchovy v rámci všeobecné přípravy. Mohou se však školit v rámci dalšího vzdělávání a využít k tomu některý z certifikovaných kurzů aktuálně např. na Katedře filmových studií [Univerzity Loránda Eötvöse](#) v Budapešti. Studium je placené (cca 8 000 Kč/semestr) a trvá čtyři semestry. Nebo i absolvovat samostatný studijní program na vybraných vysokých školách např. v Segedíně.

“Mělo by být tedy takovou vnitřní povinností učitelů filmové a mediální výchovy neustále se zdokonalovat. Nepoužívat stále ty stejné filmy znovu a znovu po celá desetiletí ve výuce, protože to nebude fungovat, začne vás to samotné nudit. Obvykle jsou lekce lepší, pokud se experimentuje s něčím novým.”

[Rozhovor s Józsefem Baloghem Andóczim](#)

Dánsko

Co se týče vzdělávání učitelů nebo budoucích učitelů v oblasti filmové výchovy v Dánsku, některé krátkodobé kurzy jsou poskytovány lokálními vzdělávacími centry pro učitele. Formální vzdělávání pro učitele ve filmové výchově aktuálně nabízí např. VIA University College v Aarhusu a díky spolupráci se Station Next i Københavns Professionshøjskole. Jedná se o tři moduly **Didaktik for undervisning i filmfortælling, filmhåndværk a filmproduktion** (Didaktika filmového vyprávění, tvorby a produkce) se zastřešujícím názvem Aplikovaná filmová tvorba.

Station Next dále nabízí i např. jen pětidenní kurz filmové výchovy. Metodických materiálů pro učitele existuje mnoho, dokonce i v podobě publikací pro učitele

filmové výchovy. Nejpoužívanější v tomto oboru je *Læring med levende billeder – Det digitale perspektiv* (Studium pohyblivého obrazu – Digitální perspektiva).

Vzdělávání učitelů ve Finsku

Ve Finsku se setkáme s podobným problémem, jako v jiných větších zemích. Ne každý má tu možnost se svojí třídou kina dostat a to nejen díky velkým vzdálenostem, které jsou mezi jednotlivými městy, ale třeba i kvůli času vymezenému na výuku. Koulukino proto nabízí poradenství a pomocnou ruku pro ty pedagogy, kteří se do kina se svojí školou nedostanou. Na svém webu organizace detailně popisuje, jak by měl učitel v takovém případě postupovat.

Nejjednodušší cestou je v tomto případě obrátit se přímo na filmové distributory a vyjednat si s nimi promítací licenci na dané filmy. V dalších řádcích dostávají učitelé podrobné instrukce o tom, co všechno obnáší filmová distribuce a jak lze pracovat s filmy ve výuce. Na stránce se nachází i odkaz, který učitele zavede na web, jež se věnuje problematice copyrightu a šíření filmů. Nápomocný je také rozcestník, který podrobně zpřehledňuje situace, kdy a) je film domácí tvorby za b) je film zahraniční za c) na film nejsou práva. Stránka obsahuje i speciální sekci o filmech které jsou ke shlédnutí zdarma.

Samostatný obor pro filmovou výchovu na univerzitách ve Finsku neexistuje. Na dvou univerzitách však lze studovat samostatný obor mediální výchova. První z nich je [Tampere University](#), která nabízí tento obor (Teaching Learning and Media Education) v rámci dvouletého magisterského studia. Druhou z nich je [University of Lapland](#), která rovněž nabízí magisterský program Media Education. Oba dva programy si kladou za cíl porozumět využití médií ve výuce a jejich roli ve společnosti.

Vztahují se tak spíše ke konceptu multi-gramotnosti než k filmové výchově samotné, jejich kurikulum je velmi obecné a zaměřené spíše na sociologii, filozofii a společenské vědy. Marjo Kovanen z Koulukino uvádí, že některé univerzity nabízejí filmovou výchovu jako volitelný předmět na pedagogických fakultách.

Kompetence a gramotnosti vs. filmová výchova

Multiliteracy ve Finsku

Mediální vzdělávání začíná již ve Finsku v předškolním vzdělávání. Pro předškolní výuku existuje klíčový pojem, kterým je **multiliteracy**, jež by se dalo do českého jazyka přeložit jako všeobecná gramotnost nebo multi-gramotnost. Maria Kangas defiuje multi-gramotnost jako kompetenci interpretovat, vytvářet a hodnotit různé texty, která pomáhá studentům porozumět různým způsobům kulturní komunikace a budovat jejich osobní identitu.

Koncept multi-gramotnosti je založen na širokém chápání „textů“ jako entit vyjádřených prostřednictvím verbálních, vizuálních, sluchových, číselných a kinestetických systémů symbolů a jejich kombinací. Multi-gramotnost neodkazuje na obsah a samostatné cíle, ale je cílem sám o sobě: jednotkou obsahující informace, kompetence, hodnoty, postoje a motivy, které by měl mít moderní občan.¹

Multi-gramotnost je tak vnímaná spíše jako pedagogický přístup než jako konkrétně předmět. Koncept této metody je datovaný do roku 1996, kdy výzkumnická skupina New London Group zveřejnila svůj článek o pedagogice multi-gramotnosti. Pro Finsko tak zůstává důležitým vstupní prvkem do světa vzdělávání, který rozvíjí základní kognitivní a analytické myšlení předškolních a školních žáků.

Maďarsko

Když učíte o filmu, musíte být především kreativní. László Hartai a jeho kolegové napsali několik učebnic, ze kterých jako učitel čerpám. Mnoho jsem se z nich naučil i já sám. Ale vždycky jsem říkal, že ty učebnice jsou spíše pro samotné studenty středních škol. Když učíte film a média, nespoleháte se na učebnice. To je pro mne asi ta nejtěžší, ale zároveň vzrušující část výuky. Musíte vymýšlet způsoby, jak

¹ <http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/digitalni-gramotnost-v-novem-finskem-narodnim-kuri>

studentům představit různá témata prostřednictvím filmu nebo televizních zpráv v rámci mediální výchovy. Jakmile se zaměříte na aktuální události, nechcete už používat učebnice. Vždy musíte znovu vytvořit vlastní materiál, který chcete v dané výuce využít. Z filmové a mediální výchovy mohou studenti středních škol skládat závěrečné zkoušky, což znamená, že existují určitá referenční témata, která musíte studenty naučit – německý expresionismus, italský neorealismus nebo československá nová vlna. Musí z nich zhlédnout alespoň dvanáct filmů. Je čistě na vás, jak se s tím vypořádáte a jakou cestou studenty zapojíte. ([Rozhovor s Jozsefem Andoczim](#))

“Minulý semestr jsem se inspiroval nápadem László Hartaie z letního tábora, na kterém jsem s ním spolupracoval. Studenti museli vytvořit smyčky, tzn. nekonečné filmy. Nastavil jsem jim i pravidlo, že mají vytvořit několik verzí, kde měla být jedna smyčka se dvěma záběry, jedna smyčka s pěti záběry, jedna smyčka s osmi záběry. Příští rok budeme pracovat komplexněji, pravděpodobně se budeme soustředit na film noir a studenti budou muset vytvořit scénu s podobnou atmosférou. To je tedy jeden příklad toho, co děláme, ale rád bych se ještě vrátil k těm letním táborům, které László Hartai každoročně pořádá. Poprvé ho zorganizoval, když jsem byl ve filmové výchově ještě začátečník. Mnoho let pořádal tyto tábory filmových a mediálních studií pouze pro učitele a studenty vysokých škol. A teď je rozšířil i pro studenty středních škol. Všichni tam společně spolupracují a myslím, že je to opravdu skvělá věc, pokud máte čas, energii a štěstí na studenty, kteří se věnují filmu. Společně dokážete vytvořit úžasné věci.”

(Rozhovor s Józsefem B. Andócsim)

Vlastní trénink ve sledování filmů a trendů

Je těžké vybrat oblíbený film, opravdu to záleží na tom, co chcete studentům sdělit. Věřím, že pro učitele filmové výchovy je naprosto důležité, aby se neustále „trénoval“ ve sledování filmů a filmových trendů, které by se daly využít ve výuce. Dělán si i svůj vlastní výzkum o novém hollywoodu – zejména filmy, které nejsou

příliš známé. Každý zná například film Joe nebo Taxikář, ale existuje spousta jiných filmů, které jsou často mnohem lepší, než ty slavné.

Mělo by být tedy takovou vnitřní povinností učitelů filmové a mediální výchovy neustále se zdokonalovat. Nepoužívat stále ty stejné filmy znovu a znovu po celá desetiletí ve výuce, protože to nebude fungovat, začne vás to samotné nudit. Obvykle jsou lekce lepší, pokud se experimentuje s něčím novým. Kdybych měl zmínit jeden film, který bych doporučil do výuky se studenty středních škol jednalo by se o švédský film *Muž jménem Ove* (2015).

Filmová vs. mediální výchova

Mediální výchova, kam bývá film často násilně zařazován, i mediální gramotnost jsou nicméně pro vymezení teritoria našeho výzkumu pojmy příliš široké. Praxe mediální výchovy má většinou historiografický nebo normativní charakter. Mediální výchova se zabývá různými typy médií, produkcí mediálních sdělení a jejich recepcí, a je blízce spojena se sociologií a kulturními studiemi. V nejnovější podkladové studii prof. Jiráka ke změnám v RVP je mediální výchova vnímána jako „cesta k pochopení světa masových médií a schopnost využít tohoto know-how pro vlastní plnohodnotný život.“²

Příbuzný termín „moving image“ (pohyblivý obraz) zase používají osnovy škol a kurikulární dokumenty např. v Maďarsku nebo Severním Irsku³. V Maďarsku se akreditovaný předmět jmenuje *Kultura pohyblivého obrazu a mediální edukace* (Culture of the Moving Image and Media Education) a byl do osnov schválen v roce 1995 v rámci národní kurikulární reformy.

Filmová výchova v mých očích není totéž co mediální výchova, ale její součást. To je často zaměňováno nebo srovnáváno. Mediální výchova je velmi široký pojem, zatímco filmová výchova je oproti tomu velmi specifická. Pro mě, jako v každé

² JIRÁK, Jan (ed). Mediální výchova jako průřezové téma. Podkladová studie – revidovaná verze. Praha: Národní ústav pro vzdělávání 2018. s. 12.

³ V Severním Irsku byl v roce 2003 zaveden na základních a středních školách předmět Moving Image Arts, který je povinně volitelným klasifikovaným předmětem, ze kterého studenti mohou skládat maturitní zkoušku. Více v případové studii na s. 150–151.

umělecké formě vzdělávání, existují vždy tři fáze: 1. recepce = konzumace a porozumění, 2. akce = umělecká aktivita a 3. přenos = předávání znalostí skrze umění. Pořádáním festivalu jsme na úrovni 1. V našich volnočasových dílnách zaměřených na film jsme na úrovni druhé. Třetí úroveň by vlastně nastala v případě, kdybychom například téma Pythagorova věta realizovali s žáky v podobě krátkého filmu. ([Rozhovor s Arne Papenhagenem](#), ředitelem FISH festivalu, Německo)

Mimoškolní aktivity a neformální vzdělávání

Polsko

Jak uvádí v rozhovoru polská historička a badatelka v oblasti filmové výchovy Ewa Ciszewska, mimoškolní aktivity jsou velmi rozsáhlé a určitě je tam více prostoru pro realizaci hodin s filmem. Polský vzdělávací systém je ale natolik formalizovaný a orientovaný na dosahování kvantifikovatelných výsledků, že se jednoznačně zaměřuje na měřitelné úspěchy, jako jsou známky a výsledky maturitních zkoušek. Tato tendence přirozeně potlačuje špatně kvantifikovatelné, společenskovední či umělecké předměty, jako je film.

Filmová výchova se proto snadněji a lépe rozvíjí v místech spojených s uměním a kulturou, jako jsou například knihovny. V této souvislosti můžeme mluvit o pojmu kulturní výchova, která zahrnuje promítání, filmové kluby, diskusní setkání nebo workshopy animace. Městské knihovny v Lodži jsou zasítované a mají v tomto ohledu výraznou tradici filmově vzdělávacích programů. Každý obvod má svou knihovnu a v těchto knihovnách vzniká program, který je pochopitelně závislý i na přístupu zaměstnanců.

Skvělým příkladem v Lodži je [knihovna Memo](#), kterou jsme včera navštívili. Je to zbrusu nové zařízení v centru města, které se však profiluje interaktivně a mediálně. Nabízí samostatnou audiovizuální místnost, kde se v rámci programu knihovny pravidelně pořádají promítání, setkání a workshopy.

Obdoba ZUŠ ve Finsku: Filmová škola Valve (Oulu)

Ve filmové škole Valve (obdoba českých ZUŠ) se soustředění na film ne jako metodu učení, ale jako na samotný předmět. Brány jsou tady otevřené filmovým nadšencům všech věkových kategorií, kteří si zde mohou půjčit a vyzkoušet techniku či projít kurzy a semináře. Obsah je propojen s finským národním kurikulem pro základní vzdělávání. Ve Valve kladou důraz na aktivní zapojení žáků, smysluplnost, radost z učení a interakci. Návštěvníkům nabízejí filmařské workshopy či tréninky v animaci. Součástí nabídky jsou i kurzy pro učitele. Specialitou jsou trikové kurzy, kde se děti učí vytvářet, ale i rozpoznávat filmové iluze a triky.

Filmová průmysl a filmová výchova

Významnou roli, ne-li roli nejvýznamnější, v celkovém procesu rozvoje oboru, hrají aktéři v oblasti filmu a kinematografie: producenti, distributoři, zástupci kin, archivů, filmových škol a oborových organizací, které tvoří komplex filmového průmyslu. Ti jsou ve výsledku zodpovědní za výrobu a cirkulaci filmových děl, které se pak stávají materií filmové výchovy.

Výrazným předpokladem intenzivního rozvoje filmové gramotnosti a výchovy je integrální propojení financování (výroby), archivace a edukace na úrovni národního institutu. Britský filmový institut tak může například daleko snadněji zpřístupňovat domácí kinematografii (včetně koprodukcí s USA, jako je série Harry Pottera) pro školy pomocí organizace a online portálu Into Film, než jiné země, kde uvedené funkce nejsou propojeny. Podobný integrovaný model existuje také v Dánsku, Finsku nebo Litvě.

Dostupnost filmů

Dostupnost filmů je problematickým bodem v mnoha evropských zemích. V Polsku například Filmoteka Szkolna poskytuje polské filmy školám, což je určitě

chvályhodné. Problém ovšem je, že na filmovou výchovu je ve škole stále méně času. Co je ovšem větším problémem, že pokud někdo chce rozvíjet aktivity a programy mimo školu, v knihovnách, nebo v kině, nebo v kulturním či komunitním centru, už to možné není. Tyto instituce musí platit poměrně velké poplatky za licence na promítání, proto je opravdu velký finanční problém legálně pracovat s klasickými polskými filmy. Školy jsou navíc omezené měsíčními cykly – komu se měsíční témata nezamlouvají, má smůlu. ([Rozhovor s Ewou Ciszewskou](#))

Ve Finsku je situace s dostupností filmů odlišná. Prakticky zaměřený je i vyhledávač [Film Finder](#) a poslední novinkou od roku 2020 je [Klassz program](#), kde je postupně rozšiřován obsah filmů z platformy Alapfilmek o vzdělávací materiály do výuky. Aktuálně je k dispozici téměř [50 filmů](#) s komplexními sadami, které nabízí nápady a kreativní úkoly pro zážitkové zpracování filmů v návaznosti na školní předměty. Vzdělávací materiály lze také vybírat podle tématu, věkové skupiny a názvu filmu. Nabídku doplňují i velice jednoduché [interaktivní hry](#). Materiály jsou vyvíjeny se zapojením učitelů a studentů, díky zkušenostem získaných během konferencí, workshopů, interaktivních hodin, studentských projekcí, letních táborů atd.

Zastřešující organizace

Netradiční oblastí, ve které vznikají projekty a iniciativy filmové výchovy, jsou **koalice nebo pracovní skupiny či zájmové organizace či sítě**. Tam můžeme řadit jak organizace učitelů (Society of Film Teachers v Anglii), tak koalice organizací filmové výchovy (Koalicja Edukacji Filmowej v Polsku) zaměřené na koordinaci postupu. Jejich cíle jsou většinou utilitární, mají napomoci výraznější propagaci a koordinaci aktivit, nebo jsou přímo zaměřeny na politickou agendu (prosazování strategií, změny zákonů) a lobbying. Tyto platformy mohou následně vyústit v programy nadnárodního významu.

Zde si představíme pouze dvě organizace ze střeoevropských zemí. Jednak proto, že není zcela běžné, aby existovaly tyto zastřešující organizace v podobě neziskových nestátních organizací. Druhým důvodem je jejich podobná historická zkušenost a z toho pramenící důvody existence – neziskové organizace a občanský sektor supluje stejně jako v České republice selhávající agendu státu.

Polsko

V roce 2015 oslavilo své třicáté výročí založení **Centrum filmového vzdělávání** (Centralny Gabinet Edukacji Filmowej) w Łódzi, které systematicky podporuje pedagogy se zájmem o filmové vzdělávání. Kabinet, který od svého založení v roce 1985 vede absolventka filmových studií na univerzitě v Lodži Ewa Kanownik, se zabývá školní i mimoškolní filmovou výchovou dětí a mládeže a také přípravou učitelů. K naplnění svých cílů používá semináře, kurzy a metodické kurzy zaměřené přímo na učitele a také bezplatných filmových kurzů pro mládež, které jsou pořádány přímo na polských školách.

Významnou výzvou je i propojení filmových vědců a učitelů pracujících s filmem. Tuto výzvu si vzala pod svoje křídla Polská národní filmová konference (Ogólnopolska Konferencja Filmoznawcza), která jejich setkání probíhá již od roku 1991. Jejím iniciátorem je opět Centralny Gabinet Edukacji Filmowej. Jedná se o ojedinělou akci v polském měřítku – konference je zaměřena přímo na učitele a vychovatele, kteří využívají film jako objekt reflexe a didaktický prostředek.

Maďarsko

Magyar Mozgóképek és Médiaoktatási Egyesület / Hungarian Moving Image and Media Education Association (Asociace pohyblivého obrazu a mediální výchovy)

www.mamome.hu

Asociace společně s László Hartaiem a jeho kolegy stojí za rozvojem filmové a mediální výchovy v Maďarsku, především, co se i týče jejího implementování do vzdělávacích plánů. Bohužel však aktuálně kvůli nedostatku zdrojů je jejich činnost trošku zpomalena. Vše by se však mělo snad změnit letos na podzim, mimo jiné díky i mezinárodnímu projektu Erasmus+ ve spolupráci s Dánským filmovým institutem. V minulosti asociace pořádala i mnoho filmových workshopů a letních táborů. Na výstupy z nich se můžete podívat [zde](#).

Mnoho iniciativ v posledních deseti letech zaniklo, společně s mnoha neziskovými organizacemi, které se v neformální rovině vzdělávání o filmovou výchovu

zasazovaly. Závěrem zbývá tedy zmínit pár iniciativ, které ještě kontinuitu drží – např. nezisková organizace [Umělecká asociace „dětské oko“](#) (Gyerekszem Közhasznú Művészeti Egyesület), ta pořádá kurzy pro děti i dospělé, letní tábor a filmový festival. Bohatý program nabízí například filmový festival pro děti a mládež [Cinemira](#). Spolupráci se školami v podobě speciálních projekcí nabízí i vybraná kina, např. provozovatel několika budapeštských kin (Budapest Film Zrt.) v rámci svého projektu [SuliMozi](#).

Mezinárodní projekty

Níže představujeme několik projektů, které jsou příznačné pro současnou formu spolupráce v teritoriu filmové výchovy na Evropské úrovni. Některé iniciativy dokázaly maximálně využít podporu v dotačním programu Kreativní Evropa – MEDIA a realizovat tak ambiciózní a rozsáhlé projekty. Jedinou výjimkou je projekt 100 ans de jeunesse, který není financován tímto programem.

Cinéma, 100 ans de jeunesse

Projekt *Cinéma, 100 ans de jeunesse* iniciovaný vzdělávacím oddělením Cinémathèque française v roce 1995, vznik původně jako jednorázový workshop snažící se zapojit studenty do oslav stého výročí kinematografie. Studenti dostali zadání, které vyplývalo z námětů prvních filmů bratří Lumiérů PŘÍJEZD VLAKU NA NÁDRAŽÍ LA CIOTAT nebo ODCHOD DĚLNÍKŮ Z TOVÁRNY: natočit minutový krátký film. Výsledek práce 350 studentů ze čtyř francouzských měst byl následně prezentován na festivalu v Cannes jako hodinový stříhový film.

Program se orientuje na žáky a studenty od 7 do 18 let a je založen na týmové práci studentů pod vedením proškoleného učitele a filmového tvůrce. V průběhu celého roku jsou studenti vedeni k tomu, aby natočili, sestříhali a představili ve skupinách vlastní krátké filmy na zadané téma (pocházející z oblasti filmové teorie nebo estetiky).

Důraz ve výběru tématu i metodice zapojení studentů je kladen na vyváženost teoretické a praktické zkušenosti s filmem (uměleckým ředitelem projektu je filmový kritik Alain Bergala). Pro účely filmových projekcí je zástupci cinematéky vytvořen seznam doporučených filmů z filmové historie i současnosti, který souvisí se zvoleným tématem, a který studenti mají povinnost vidět.

Mezinárodní organizace projektu je založena na koordinační záštitě *Cinémathèque française* a zapojení spolupracujících organizací (na základě podepsané dohody o spolupráci). Cinematéka má na starosti výběr tématu, přípravu podkladů (pravidel, přihlášek, ad.), školení koordinátorů, organizaci závěrečného společného setkání. Místní organizátor komunikuje se školami, připravuje podklady v národním jazyce, organizuje program na místě a zajišťuje lokální financování.

Projekt *Cinéma, 100 ans de jeunesse* patří v současnosti mezi nejrozsáhlejší a nejúspěšnější projekty filmové výchovy na evropské úrovni.

CinEd

Mezinárodní program filmové výchovy [CinEd](#) zpřístupňuje evropské filmy dětem a mladým divákům ve věku 6–19 let. CinEd, který vznikl v roce 2014 na základě podpory programu Kreativní Evropa – MEDIA, nabízí filmy pro školní projekce, realizované ať již přímo ve školách, v kinech nebo v dalších kulturních institucích. Filmy jsou organizátorům představení nabízeny zdarma, kina a jiné kulturní instituce (knihovny, muzea) mohou programy zpoplatnit jen do výše pokrytí svých provozních nákladů spojených s projekcí.

Partnerskými zeměmi projektu CinEd jsou aktuálně Bulharsko, Česká republika, Finsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Německo, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Španělsko, Litva a Turecko. Počet zemí i nabízených filmů se každý rok rozrůstá. Českým partnerem projektu je **Asociace českých filmových klubů**.

Specifikem projektu CinEd je jeho zaměření na umělecké filmy a jejich přiblížení nejmladším divákům prostřednictvím osvědčené a mezinárodně ceněné metodiky vyvinuté v rámci *Cinémathèque française*. Metodika je zaměřena především na

tematickou a stylistickou analýzu vybraných snímků, které jsou dostupné v rámci online platformy pro školy, kina i kulturní centra.

Moving Cinema

[Moving Cinema](#) je v současnosti jedním z nejúspěšnějších projektů rozvíjejících vícevrstevnaté možnosti přístupu k filmové výchově. Iniciátorem projektu je španělská vzdělávací organizace **A bao a qu** spolu s organizacemi z Litvy, Španělska, Portugalska, Velké Británie, Skotska a Francie. Od počátku jde o spolupráci filmově-výchovných organizací (Meno Avilys, A Bao a Qu, Os filhos de Lumière, Centre for the Moving Image, La Cinémathèque française).

Projekt vznikl v roce 2014 za podpory programu Kreativní Evropa – MEDIA. Organizátoři jej propagují s podtitulem „*Metodologie, strategie a nástroje pro mladé lidi k pochopení důležitosti filmu a proměně v aktivní diváky.*“ Moving Cinema je rozdělen na čtyři samostatné součásti:

- Projekce a dialogy;
- Mladí kurátoři;
- Filmová cvičení s mobilními aparáty (propojení filmové tvorby a recepce);
- Objevování filmů na VOD.

Výsledky práce jsou pak využívány v partnerských organizacích, cílem je ale také publikovat je online tak, aby je mohla použít jakákoliv evropská organizace pro vlastní práci. V neposlední řadě si projekt klade za cíl vybudovat funkční síť festivalů, kin, škol, institucí i individuálních učitelů a filmových tvůrců, kteří se podílejí na společném cíli filmové výchovy pro mladé.

Film: a language without borders

Na poli mezinárodních projektů vznikl v rámci Kreativní Evropy projekt [Film: a language without borders](#) (Film: řeč bez hranic) ve spolupráci DFI, Britského filmového Institutu a německé organizace Vision Kino. Společně vytvořili vzdělávací materiály (v [dánštině](#), [němčině](#), [angličtině](#)) pro osm celovečerních filmů (*Paddington* – P. King, 2014; *Ernest and Célestine* – S. Daldry, B. Renner, V. Patar, S. Aubier, 2012; *Emil a detektivové* – G. Lamprecht, 1931; *Billy Elliot* – S. Daldry, 2000;

Sing Street – Carney, 2016; *Jednou budem dál* – N. A. Oplev, 2006; *Můj život cuketky* – S. C. Barras, 2016; *Bojovnice* – N. Arthy, 2007) a tři krátké filmy (*Červený balónek* – A. Lamorisse, 1956; *Jemima & Johnny* – L. Ngakane, 1966; *Palle alene i verden* – A. Henning-Jensen, 1949), z nichž každý zkoumal zkušenost dětí, které přijíždějí na neznámé místo nebo mají zkušenost s odlišností. [Závěrečná zpráva projektu](#) (2018)

Film Education: A User's Guide

V rámci Kreativní Evropy MEDIA vznikla ve spolupráci s BFI, DFI, Cinematheque Francaise a dalšími odborníky z Řecka, Itálie, Estonska a Slovinska online interaktivní příručka [Film Education: A User's Guide](#), dostupná zatím v angličtině, němčině, estonštině a litevštině. Příručka pomáhá mimo jiné učitelům na všech úrovních vzdělávání např. v navržení vlastního vzdělávací programu zaměřeného na film. Odhaluje i proč je filmová výchova důležitá, různé přístupy k filmovému vzdělávání a i to, jak se různé organizace v celé Evropě úspěšně zasazují o filmovou výchovu.

CinArts

Na základě mezinárodní spolupráce NFI, Cineteca di Bologna (Itálie), BAM! Strategie Culturali (Itálie), Cinematek (Belgie), Cinemateca Portuguesa–Museu do Cinema (Portugalsko), Passeur d'images (Francie) a podpory Kreativní Evropy (MEDIA) vznikl projekt [CINARTS](#). Hlavním cílem programu bylo vytvoření vzdělávacího webu, který lze použít jako nástroj pro výtvarnou výchovu pro učitele i studenty ve věku 6–18 let. Hlavní obsah webu je založen na evropských filmech a zaměřuje se na hlubší propojení mezi filmem a vizuálním uměním. Projekt zkoumá vztahy mezi kinematografií a dalším vizuálním uměním (především malbou a fotografií), aby zdůraznil roli filmového evropského dědictví v dějinách umění dvacátého století.

Filmové festivaly a jejich pozice ve filmové výchově

Filmové festivaly se na celém světě, v Evropě i Čechách dělí na mnoho kategorií a podskupin podle žánrů, zaměření, mezinárodní klasifikace, cílových skupin nebo promítaných formátů. Jejich role ve filmově-výchovném a vzdělávacím univerzu

závisí na vnitřním definování cílů a poslání. Některé festivaly, zejména filmů pro mladé publikum (v zahraničí například Cinekid v Nizozemí, Ale Kino! a Kino dzeci v Polsku, Buster Film Festival v Dánsku nebo Barnefilmfestivalen v Norsku), se věnují filmové výchově už z principu.

Zaměření na děti a mládež předpokládá, že budou festivaly také hledat různé přístupy, jak filmové médium a umění představovat svým návštěvníkům. Další část festivalů se filmové výchově věnuje s ohledem na vlastní cíle, ať už je to osvěta v oblasti filmové historie (Letní filmová škola v Uherském Hradišti, Nowe Horyzonty ve Wroclawi, nebo i velké festivaly, jako Berlinale a Benátky, kde se vzdělávají mladí kinaři na workshopech pro zástupce kin.

Podívejme se do vybraných zemí, kde funguje běžné spektrum festivalových aktivit, jako je třeba Spojené království. Existuje zde prestižní [London Film Festival](#) (založený už v roce 1957) pořádaný Britským filmovým institutem a obklopený premiérami, gala projekcemi a hvězdami. Vedle něj ale stojí také [Into Film Festival](#), který navazuje na činnost agentury Into Film, nabízející filmy, programy a metodické materiály do škol.

Aktivní vzdělávací přístup a propojení s filmovými profesionály mají také mnohé festivaly v Severním Irsku, jejichž financování bývá často podmíněno filmově-výchovnou složkou: Cinemagic, Foyle Film Festival nebo Belfast Film Festival patří mezi ty nejznámější. Nejstarším festivalem v Severním Irsku je Foyle Film Festival, vzešlý z iniciativy místních filmařů a spolků, který probíhá již od roku 1987 v Derry~Londonderry. ([Rozhovor s Martinem Melarkey](#) z Nerve Centre v Belfastu)

Z festivalů pro děti a mládež v Dánsku je často zmiňován [Buster Film Festival](#), který je největším skandinávským filmovým festivalem pro děti. Festival funguje pod Copenhagen Film Festivals, který ještě organizuje festival dokumentárních filmů CPH:DOX a festival hraných filmů CPH PIX. Festivalu Buster se každoročně účastní 35 000 dětí, učitelů a rodin.

Na festivalu se každoročně promítne více než sto filmů, her a televizních seriálů. Festival se koná nejen Kodani, ale i v dalších městech s regionálními partnery.

Festival je zaměřený na děti a mládež ve věku 3 – 16 let. Seznam dalších dánských filmových festivalů napříč generacemi naleznete například [ZDE](#).

Největší a nejznámější islandský filmový festival **Reykjavík International Film Festival** oslovuje široké vrstvy místní společnosti i mezinárodní publikum. Jeho integrální součástí jsou i programové sekce věnované dětskému publiku. Co je ale ještě důležitější, organizátoři i mimo dobu konání festivalu provozují vzdělávací projekty jako součást dlouhodobě udržitelné, rozvojové politiky.

Spektrum aktivit konaných pod hlavičkou RIFFu je opravdu široké, dá se ale rozdělit na 2 základní oblasti. Jednou je pořádání bezplatných projekcí pro školy i děti a mládež obecně, druhou podpora mladých tvůrců formou workshopů a jiného proškolení, a to jednak v islandském, ale i obecně severském kontextu. Specifickou kapitolou je v posledních letech důraz na genderové hledisko a upozorňování na nerovnost příležitostí a přístupů ve filmovém průmyslu v rámci iniciativy Girls Film!

Polský festival [Kino dzieci](#) (Dětské kino) je akce zaměřená na děti od čtyř let a jejich rodiče. Myšlenkou, kterou se festival řídil od samého počátku je snaha zpřístupnit širokému publiku vybrané filmy, které se vyznačují svou vzdělávací, uměleckou a produkční hodnotou.

Zastřešující organizací, která mimo jiné pořádá i festival Kino Dzieci je [Stowarzyszenie Nowe Horyzonty](#), nevládní organizace fungující od roku 2003. Mezi největší projekty patří mezinárodní filmový festival Nowe Horyzonty, American Film Festival nebo filmový vzdělávací program [Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej](#), dodává filmy do kin a na platformě VOD New Horizons. Organizátoři také vedou workshopy vývoje filmových scénářů, animace či dokumentárních seriálů pro mladé diváky (Kino Dzieci Lab, Kino Dzieci Docs). ([Studie o filmové výchově v Polsku](#)).

Financování filmové výchovy

Filmová výchova jako obor na pomezí kulturních aktivit a vzdělávání se potýká s řadou problémů a úskalí, historicky i dnes. Jak vyplývá ze závěrečné zprávy studie Xaviera Lardoux, „*v obecné rovině zaznamenáváme nedostatečné povědomí nebo nedostatek pozornosti věnované strategii (policy) filmové výchovy jak na evropské, tak na národní úrovni; zjevný je také nedostatek důvěryhodných a využitelných statistik a vhodných pedagogických nástrojů, stejně jako školení a kurzů pro učitele. Je také zjevné, že nedostatkem trpí zejména financování, na Evropské, národní i regionální úrovni.*“⁴

V této kapitole se tedy podíváme do jednotlivých zemí na konkrétní příklady, jak může být filmová a audiovizuální výchova a související projekty a aktivity financovány. Existuje několik možností. Nejstabilnější finanční zajištění programů a aktivit mají vždy **národní filmové instituty**, které ve své organizační struktuře zahrnují vzdělávací agendu. Vedle filmových institucí to však mohou být také instituce kulturní (Arts Council UK, Kulturtanken v Norsku) nebo cíleně vzdělávací (Centrum Edukacji Obywatelskiej v Polsku). Ve všech případech jsou častým zdrojem financování **loterijní a sázkové společnosti** (Norsko, Spojené království).

V menším počtu zemí je tradice investic do kultury a uměleckého (včetně filmového) vzdělávání závislá na státu. Tato forma investic má pak dvě podoby – **přímá státní investice** (případně přes filmový institut) jako ve Francii, případně grantový dotační systém podpory (ČR, Norsko). Pojďme se nyní podívat na konkrétní podobu finanční podpory, kterou můžeme vysledovat ve vybraných zemích.

Spojené království

Zásadní změny je možné vystopovat po nástupu labouristické vlády Johna Majora počátkem devadesátých let, která usilovala o systémovou proměnu filmového průmyslu, ale také adaptaci zastaralého školství. Zásadní proměnou tehdy prošly nejen samotné priority a strategie instituce, ale také systém rozvoje a financování audiovizuální výchovy. Novým, dlužno říci že stále kontroverzním zdrojem

⁴LARDOUX, Xavier (ed). *For a European Film Education Policy (report)*. Brusel: Evropská komise 2014. s. 12.

financování kulturních institucí se tehdy stal **National Lottery Fund**, který je dodnes významnou finanční oporou rozvoje ostrovní kultury (tvoří až 70% zdrojů Britského filmového institutu).

Dánsko

Filmové vzdělávání v Dánsku je kromě iniciativ DFI výrazně podporováno řadou lokálních iniciativ a sítí. Station Next zapojuje do svých aktivit i profesionály z filmového průmyslu. Dánský filmový institut disponuje pro aktivity v oblasti filmového vzdělávání rozpočtem 2,5 milionu DKK (cca 350 000 EUR). Celkový roční rozpočet DFI je přibližně 650 milionů DKK, z toho 532 milionů DKK z dotací.

Německo

Pro představu o charakteru projektů uvádíme jeden z aktuálních příkladů podpory filmové výchovy – program Filmbildung und Kino (Filmová výchova a kino) spolkové země Severního Porýní-Vestfálska, který ho zatím spustil v pilotním režimu na dva roky (2022–2024). Do projektů má být ročně investováno 250 000 eur. Každý dílčí projekt může žádat o minimální částku 15 000 eur a maximální 50 000 eur. V rámci dvou let se bude program zaměřovat na projekty, které:

- *budou iniciovat nové formy spolupráce mezi filmovými aktéry.*
- *se budou zaměřovat na formy zprostředkování filmu ve formě workshopů, projekcí, diskuzí a praktické filmové tvorby.*
- *budou přibližovat filmovou kulturu různým cílovým skupinám v Severním Porýní-Vestfálsku a zasáhnou různorodé publikum.*
- *využijí infrastrukturu kin Severního Porýní-Vestfálska k rozšíření regionální nabídky zprostředkování filmu.*

Norsko

Celkový roční rozpočet programu [Kulturní aktovka](#) (Den kulturelle skolesekken) činí 40 mil. norských korun. 50% pochází z loterijních financí, 50% z rozpočtů jednotlivých municipalit. Kulturtankken zastupuje státní pozici ve vytváření struktury programů, nastavování podmínek, obecné fungování a vyhodnocování úspěšnosti. O samotné nabídky a komunikaci se školami se starají pověřeni

zástupci municipalit. Financování Kulturní aktovky probíhá stejně jako většina jiných kulturních a sportovních aktivit z výtěžků státem vlastněné loterijní společnosti Norsk Tipping (24 mil. NRK v roce 2013, 40 mil. NRK, tedy zhruba 92 mil. Kč v roce 2021). ([Rozhovor s Cathrine Jakobsen](#), Kulturtanken)

Příklady dobré praxe

Kreativní vzdělávací centra (Severní Irsko)

Pohnutá historie Severního Irska spolu s občanskou válkou zuřící přes padesát let je průběžně impulsem k různým podobám usmíření, jak dokazuje pilotní projekt využívající film jako kreativní médium, nazvaný **Teaching Divided Histories** (Učíme rozdělené dějiny).

Šťastný souběh mnoha okolností, mezi které patří vznik samostatné severoirské vlády a samostatných ministerstev v roce 2000, potřeba zcela nového kurikula a integrační vzdělávací strategie nebo zapojení experta Kena Robinsona do vyjednávacích procesů, způsobily, že je podle slov někdejší ředitelky BFI Amandy Nevill Severní Irsko *“předvojem filmové výchovy v celém Spojeném království”*.

Vzdělávací strategie, která později získala vypovídající název *Unlocking Creativity*, obsahuje progresivní skelet moderních teorií a přístupů ve vzdělávání. Ty staví na rozvoji kompetencí žáků a studentů, posilování samostatnosti, tvořivosti a kritického myšlení, ale také vzájemné důvěře mezi žáky a učiteli. Na strategii zabývající se celým kulturním sektorem a jeho rolí ve vzdělávání navazoval další strategický dokument *Wider Literacy*. O roli těchto dokumentů pojednáme v samostatném článku na začátku roku 2022.

Vedle systémových změn, které vyžadovaly vhodné politické milieu, však proměnu vzdělávacích systému vzhledem k otevřenosti filmové výchově sehráli také „nezávislí hráči“. V roce 2000 vznikla v Belfastu Board for Film and Television, které se proměnilo o dva roky později v audiovizuální institut [Northern Ireland Screen](#). Ten koordinuje veškeré aktivity v oblasti audiovize v Severním Irsku, včetně filmové výchovy.

Součástí implementace uvedené strategie byl také vznik [Kreativních vzdělávacích center](#), které odpovídají nejen za realizaci mimoškolních aktivit pro děti a mládež (hudební zkušebny, profesionálně vybavená studia a učebny, workshopy, BFI Film Academy, Screen Academies), ale také za vzdělávání a školení pedagogů základních i středních škol nebo poskytování filmů a dalších materiálů pro výuku (kanceláře Into Film). Tato centra jsou skutečnou páteří filmové výchovy v Severním Irsku, ale jsou také přirozenými kulturními centry v Belfastu, Derry a Armagh.

Důležitým faktorem úspěchu a jednou z priorit strategie Wider Literacy bylo zavedení samostatného volitelného předmětu. Předmět [Moving Image Arts](#), který byl poprvé spuštěn ve školním roce 2003/2004 byl zaveden na druhém stupni základních škol a středních školách a patří mezi nejoblíbenější předměty. Žáci a studenti mohou předmět zvolit pro zkoušku GCSE ve 14. letech (rovnající se české maturitě), nebo se rozhodnout pro specializaci A2 nebo AS v 16. letech. Film se již v roce 2004-2005 stal volitelným maturitním předmětem, což je unikátní v celoevropském kontextu.

V Severním Irsku se daří velmi efektivně propojovat mladé diváky a studenty s filmovým průmyslem. Kreativní centra nabízejí vedle BFI Film Academy také vlastní varianty tzv. [Screen Academies](#), které umožňují trénink a následnou praxi v jednotlivých dílčích specializacích, jako je animace, vizuální efekty nebo herní design. Propojení praxe filmového průmyslu a rozvoje dovedností přispívají také festivaly (Belfast Film Festival, Cinemagic, Foyle Film Festival), ale také přímá spolupráce s filmovými štáby (mimo jiné na natáčení 8. sérií populární Hry o trůny) přes Northern Ireland Screen.

Dánský filmový institut (Dánsko)

[Dánský filmový institut](#) (Det Danske Filminstitut, dále jen DFI) působí pod Ministerstvem kultury, jeho činnost je vázána na tzv. filmové dohody, které jsou v souladu s filmovým zákonem z roku 1997. Aktuální je pětiletá filmová dohoda platná pro období 2019–2023. Dohoda stanovuje ekonomický rámec pro státní podporu DFI a oblasti, na které by se měl ve své činnosti zaměřit.

DFI je vládní agenturou zodpovědnou za podporu filmové kultury o její ochrany v národním zájmu. Vznikla v roce 1997 sloučením tří stávajících vládních institucí: Dánského filmového institutu, Statens Filmcentral a Dánského filmového muzea. Aktuálně se věnuje třem strategickým cílům – posílení kulturního významu filmu, digitalizaci a podpoře rozmanitosti v dánském filmu.

Institut nyní zaměstnává 148 zaměstnanců. Aktivity DFI zahrnují podporu produkce a mezinárodní koprodukcí filmů, jejich distribuci a správu národního filmového archivu. Provozuje kinematéku [DFI Filmhouse](#), který se nachází v centru Kodaně a je otevřen pro širokou veřejnost. Ta je rovněž prostorem pro zábavu i vzdělávání, zahrnuje kinosály, kinematéku, videotéku, restauraci, kavárnu, knihkupectví a interaktivní filmové studio FILM X, které ročně navštíví více jak 10 000 návštěvníků.

DFI dále spravuje vzdělávací platformu www.filmcentralen.dk, platformu pro němé filmy www.stumfilm.dk a www.danmarkpaafilm.dk pro objevování historických dokumentárních filmů a záběrů z Dánska a o Dánsku.

Oblasti filmové dohody na období 2019–2023:

- **Ekonomický rámec.** Celkové finanční prostředky (dotace na filmy a provozní náklady) budou ponechány ve výši 560 milionů DKK (75 milionů EUR) ročně.
- **Podíl na trhu.** DFI a regionální filmové fondy musí zajistit, aby se tržní podíl dánských filmů zvýšil tak, aby vstupenky do kina na dánské filmy tvořily přibližně jednu třetinu všech vstupenek prodaných v Dánsku.
- **Flexibilita.** Sníží se rozdělení položek v dotačním systému, aby byly dotace filmů flexibilnější.
- **Regionální filmové fondy.** Regionální filmové fondy (FilmFyn a West Danish Film Fund) budou posíleny o celkem 35 mil. DKK (4,7 mil. EUR) ročně. Dohoda také umožňuje, aby státní dotace dostávaly i nové regionální filmové fondy.
- **Rozvoj talentu.** Nejméně 32 mil. DKK (4,3 mil. EUR) ročně bude investováno do růstu a rozvoje talentů v dánských filmech prostřednictvím talentového programu New Danish Screen.
- **Digitální hry.** Na vývoj digitálních her bude každý rok přiděleno 10 milionů DKK (1,3 milionu EUR).

- **Děti a mládež.** Filmové dotace se musí zaměřit na mladé cílové skupiny. Minimálně 25 procent dotací je přiděleno na produkce, které jsou relevantní pro děti a mládež.
- **Distribuce.** Filmy v kině, které se neprodávají tak dobře jako jiné, by měly být rychleji zpřístupněny na jiných platformách, aby je mohli zhlédnout všichni zájemci.
- **Filmové pirátství.** Proti pirátskému kopírování je třeba bojovat prostřednictvím nové spotřebitelské kampaně a policejních aktivit.

Kulturní aktovka (Norsko)

Kulturní aktovka (Den kulturelle skolesekken) je norským národním programem pro umění a kulturu ve školách. Jeho založení vyplynulo z dlouholeté diskuse o začlenění kultury a umění do kurikula. Program vznikl v roce 2001 na základě memoranda Ministerstva školství a Ministerstva kultury a již od svého počátku se setkal s nebývalým zájmem. Program byl realizován norským Arts Councilem, v roce 2016 jej převzala transformovaná instituce Kulturtanken. Kulturní aktovka zahrnuje všechny žáky a studenty základních a středních škol (od 6 do 19 let).

Kulturní aktovka se stal národním fenoménem, který je inspirací pro mnohé další evropské země (např. [Litvu](#)). Základní krédo programu je vyjádřeno v jeho preambuli: *„Kontakt s kulturou a uměním v průběhu dětství a dospívání může dětem nabídnout znalosti a zkušenosti, které budou stimulovat jejich vlastní kreativitu a zvýší jejich schopnost vyhodnotit různé formy kulturního vyjadřování. Porozumění uměleckému výrazu je také součástí výukového procesu. Dětem musí být nabídnuta příležitost, aby rozvinuli své schopnosti ocenit široké spektrum kulturních projevů tak, aby byli vybaveni k setkání s výzvami ve znalostní společnosti.“* (Cultural Rucksack. Zpráva č. 8 (2007–2008), s. 27, [odkaz](#))

Program prošel od svého vzniku řadou revizí a proměn. V roce 2009 byl norským Ministerstvem kultury iniciován tříletý výzkumný program řízený Centrem sociálních studií Bergenské univerzity, jehož cílem byl vznik nezávislé, kritické a empirické studie analyzující program Kulturní aktovky. Stejnomená publikace vydaná v roce 2013 představuje metody a způsoby průzkumu a nálezy, ke kterým výzkum dospěl.

Výzkumný projekt měl za cíl zjistit, jaký význam má Kulturní aktovka na jednotlivých úrovních a pro jednotlivé jeho aktéry. Tento celkový cíl šetření byl rozdělen na jednotlivé podotázky: Jaké jsou dílčí cíle, zájmy a hodnoty jednotlivých aktérů? Jak jsou v něm implementovány politické cíle? Jaké důsledky má Kulturní ruksak pro jeho jednotlivé aktéry?

Cílem programu je umožnit žákům a studentům zažít profesionální, kvalitní kulturní a umělecké produkce přímo ve školních hodinách a v prostorách škol a podnítit je k aktivnímu (diváckému i uměleckému) zapojení. Kulturní aktovka má nabídnout co nejširší spektrum kulturních a uměleckých zážitků. Pokrývá oblasti scénických umění (divadlo, tanec), výtvarných umění, hudby, filmu, literatury a projekty zaměřené na kulturní dědictví.

Program Kulturní aktovky koordinuje samostatná agentura Kulturtanken. Důležitá role v samotné distribuci, logistice a administrativě náleží místním samosprávám regionů, měst a obcí. Ty každoročně připravují v koordinaci s Kulturtanken „katalog“ programů a vystoupení, ze kterých si školy pouze vyberou a vlastní program sestaví.

Umělci a kulturní organizace jsou osloveni k nabídce programů, které mohou nabízet lokálně, regionálně či celostátně. V případě výběru jejich programu (umělecká představení a vystoupení, workshopy, semináře) na celostátní úrovni jsou zařazeni do turné po školách a jsou zváni více regiony. Výrazněji se odlišují velká města, kde komplexní program často zajišťují na klíč jednotlivé kulturní organizace, a menší obce a vesnice, kde je nabídka omezenější a je nutno program sestavovat s účastí přespolních umělců.

Animační workshop v základní škole Nordstrand (Norsko)

První cesta v rámci stáže byla spojena s návštěvou a hospitací ve škole Nordstrand v Oslu. Příležitostí byl animační workshop animátorky Elin Grimstad pro žáky této školy. Workshop probíhal jako součást nabídky Kulturní aktovky školám, během

workshopu proběhly také rozhovory se zástupcem ředitele školy Dag Roar Fordalem (pověřeným koordinací kulturních programů), zástupkyní programu Den kulturelle skolesekken Ingebjør Westgaard a samotnou animátorkou Elin Grimstad.

Program byl rozdělen na tři části, probíhal v tělocvičně školy Nordstrand v jedné z okrajových čtvrtí Osla. Dvouhodinový program začínal úvodním představením animátorky, její tvorby a také představením průběhu celého workshopu, kterého se zúčastnilo okolo 70 žáků ze čtyř tříd ve věku 8–10 let. Druhá část programu byla věnována projekci autorčina krátkého animovaného filmu *Věčná loviště* (Eternal Hunting Grounds, [film na csfd.cz](http://film.na.csfid.cz)) z roku 2016. Poté proběhla krátká diskuse a rozbor s žáky o postavách, tématech a pocitech ze zhlédnutého filmu.

Závěrečná část workshopu byla věnována “interaktivní animační show”, ve které Elin Grimstad v připraveném animačním pozadí, s předpřipravenými rekvizitami a loutkami animovala příběh na přání žáků. Žáci si volili možnosti, kam se má příběh ubírat a animátorka instantně snímala jednotlivé pohyby sovy, hlavní postavy a příběh posouvala. Veškerá akce byla promítána na velké plátno, bylo tedy možné vidět pod drobnohledem práci animátorky. Výsledkem bylo několikavteřinové dílo, které bylo na závěr několikrát promítnuto. Po třetí části proběhla reflexe, žáci se podívali na speciální animační vitríny s výjevy ze zhlédnutého filmu a workshop byl ukončen.

Animační workshop byl výjimečnou ukázkou programu Kulturní aktovky z několika důvodů. Podrobně a živě představil práci animátora, která je časově náročná a sama o sobě není nijak poutavá. Většina animačních workshopů je založena na aktivní účasti žáků, v tomto případě šlo spíše o živou show, demonstraci, jak se animace vytváří. Interaktivita byla založena na zapojení žáků do vytvoření samotného příběhu.

[Profil Elin Grimstad](#)

Mladí dramaturgové ve Vega Scene (Norsko)

Odpolední část programu spočívala v návštěvě nezávislého kulturního centra **Vega Scene**. Zde jsem se zúčastnil projekce filmu *Návrat do budoucnosti*, představení v rámci filmového klubu pro děti z místní městské části. Film vybrali mladí dramaturgové. Následně jsem se zúčastnil programovacího setkání těchto mladých dramaturgů (16–25 let), kteří se pravidelně scházejí a připravují program filmového klubu. Součástí těchto dramaturgických schůzek bývají také obsáhlé tématické diskuse o vybraných i shlédnutých filmech. Navazujícím bodem návštěvy byl rozhovor s **Anne Kathrine Fallmyr**, koordinátorkou programů pro děti a mládež, která má na starosti koordinaci zmíněných programů pro mladé návštěvníky.

Vega Scene jako nezávislá umělecká a kulturní scéna je skvělým příkladem iniciativ, které propojují kulturní sféru a žáky ze škol. Probíhají zde programy neformálního vzdělávání mezi hudbou, filmem, výtvarným uměním, tancem a divadlem. Organizovaný klub mladých filmových dramaturgů probíhá celoročně, mladí lidé se setkávají každý týden a připravují program pro jejich vrstevníky vždy na celé pololetí.

Organizace je podporována programy centrální norské vlády, města Oslo i místní části, stejně jako programy Arts Council Norway. Aktivity nabízené žákům a třídám ve školách jsou také součástí Kulturní aktovky.

Bundesverband Jugend und Film (BJF) (Německo)

Dalším velkým hybatelem na poli filmového vzdělávání v Německu s přesahem činnosti do více spolkových zemí je [Bundesverband Jugend und Film](#) (BJF, Federální asociace mládeže a filmu). Je to centrální organizace pro filmovou tvorbu pro děti a mládež v Německu. Jako nezávislá organizace se BJF již v roce 1970 zavázala podporovat filmové vzdělávání, kreativitu a komunikaci, kulturní participaci a rozvoj mediálních kompetencí dětí a mládeže.

Sdružení má téměř 1000 členů, mezi ně patří kulturní centra, školy, filmové kluby pro mládež, sdružení mládeže a centra vzdělávání dospělých, pedagogové, odborníci na film a media. BJF je celosvětově zastoupena ve Fédération Internationale des ciné-clubs (FICC, Mezinárodní federace filmových klubů). Členové BJF se několikrát ročně účastní porot FICC na mezinárodních filmových festivalech. BJF je také aktivní v European Children's Film Association (ECFA) a je členem Bundesvereinigung Kulturelle Kinder- und Jugendbildung e.V. (BKJ, Federální spolek pro kulturní výchovu dětí a mládeže). BJF je podporována Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (Spolkové ministerstvo pro rodinu, seniory, ženy a mládež). Příkladem projektu, za kterým BJF stojí a do kterého je zapojeno mnoho organizací po celém Německu je projekt [Movies in Motion](#), který je financován Bundesministerium für Bildung und Forschung (Spolkové ministerstvo pro školství a výzkum) programem [Kultur macht stark. Bündnisse für Bildung](#) (2018–2022). Program podporuje mimoškolní projekty a je zacílen na mládež ze znevýhodněného prostředí.

Station Next (Dánsko)

[Station Next](#) je filmová škola pro mládež ve věku od třinácti do osmnácti let z celého Dánska. Má několik hlavních aktivit, různé krátkodobé či dlouhodobé projekty a vyvíjí vzdělávací materiály do výuky. V průběhu kalendářního roku pořádá více než 10 000 kurzů pro studenty. Organizace vznikla v roce 2000 jako výsledek společné pedagogické, filmové a televizní iniciativy. Jejimi zakladateli jsou obec Hvidovre, The Youth Town, Dánské filmové kluby pro děti a mládež, Asociace dánských filmových a televizních producentů, Nordisk Film a TV A/S, Zentropa Productions A/S, TV2 Dánsko, DR – dánská národní vysílací společnost.

Station Next spolupracuje s filmovými iniciativami pro mládež po celém světě, poskytuje studentům praktické zkušenosti a zodpovědnost za vlastní produkci filmů. Jako lektory zapojuje profesionální filmaře. Studenti pracují ve štábech podobně jako při profesionální filmové produkci. Pro školní třídy pořádají filmové tábory nebo denní kurzy, pro talentované jednotlivce tříleté kurzy tzv. Filmvæksthuset (Filmový skleník).

Filmy natočené v rámci kurzů jsou k vidění na [youtube kanále Station Next](#). Provozují vzdělávací online platformu www.filmlinjen.dk, kterou využívají, jak v rámci vlastních kurzů, tak slouží i samoobslužně pro pedagogy jako inspirace do výuky. Další platformou, kterou mohou učitelé využívat je www.smaap.dk. Station Next pořádá i filmový festival TheNextFilmFestival. Zaměřuje se na mladé tvůrce do jednadvaceti let a v rámci toho pomáhá i školám v uspořádání vlastních školních filmových festivalů.

Koulukino (Finsko)

Koulukino je nevládní a nezisková organizace fungující již dvacet let, z velké části je financovaná z **Ministerstva pro kulturu a školství**. Zakládajícími členy jsou nevládní subjekty, které jsou spojené s filmovým průmyslem jako například členové distribučních společností či samotní filmaři a jiní profesionálové z filmové branže. Ačkoliv sídlí Koulukino v Helsinkách, jeho působnost je celonárodní. Filmy i metodické materiály šíří hlavně online a proto jsou bezplatně dostupné v celém Finsku.

Členové Kouloukino jsou: [Suomen Filmikamari](#) (Finská filmová komora), klíčová instituce filmového průmyslu, [Suomen elokuva teatteri liitto](#) (Asociace provozovatelů finských kin a [Suomen elokuvatoimistojen liitto](#) (Asociace filmových distributorů).

Do hlavní náplně Koulukino patří tvorba a distribuce výukových materiálů pro podporu pedagogů. Ty se týkají buď konkrétního filmu a nebo si kladou za cíl zmapovat nějaký obecný aspekt, kterým se snímek zabývá. Materiály jsou rozdělené dle věkových skupin od předškolního věku až po vyšší sekundární vzdělání. Účelem těchto materiálů je pak je podnítit hlubší diskusi o filmu a zlepšit filmovou gramotnost a podporovat filmový zážitek.

Způsob, jakým je k filmovým materiálům přistupováno, se liší v závislosti na cílové skupině a tématu. Filmy a výukové materiály lze použít například jako nástroj pro nácvik vyhledávání informací nebo třeba pro rozvoj skupinové práce či emočních

dovedností. Materiály, které jsou koncipované jako diskusní cvičení povzbuzují studenty k přemýšlení a argumentaci. V učebních materiálech naleznete rovněž spoustu písemných a analytických úkolů, stejně tak jako různých cvičení související s uměním, hudbou a sportem (to se týká především předškoláků a pohybových aktivit).

Meno Avilys (Litva)

Meno Avilys je mimovládní organizace založená lidmi pracujícími v sektoru filmu a audiovizuálních médií v roce 2005. Dle jejich stránky pořádají různé akce: promítání, diskuze a rozhovory (neformální), aktivity pro žáky, workshopy a věnují se i podpoře učitelů. Rovněž se podílejí na produkci (nejen) prvních filmů různých tvůrců. Starají se též o audiovizuální dědictví. Za zmínku jistě stojí i jejich podpora výzkumu spjatého s filmovým průmyslem týkajícího se např. genderové rovnosti. Kromě filmové výchovy organizace zprostředkovává i filmotéku (Sinemateka.lt).

Přestože se **Meno Avilys** věnuje široké škále aktivit, jejími primárními a nejdůležitějšími aktivitami zůstávají mediální a filmové výchovně-vzdělávací projekty. Mezi velké množství těchto projektů patří například vzdělávací interdisciplinární projekt [Příběhy. Zvuky a obrazy](#) (*Istorijos. Garsais ir vaizdais*, realizovaný ve školním roce 2021/2022). Ten se zaměřil na audiovizuální, vizuální a zvuková díla, které měli žáci jak analyzovat tak i tvořit. Tento projekt měl přispět k rozvoji spolupráce škol s umělci z rozličných disciplín, a napomoci tak k posunu vyučovacího procesu směrem k pochopení multidimenzionální povahy umění, jenž je analyzovatelné v rámci různých předmětů.

Projekt si klade za cíl žákům (a učitelům) pomoci rozvíjet jejich různé schopnosti, kompetence či hodnoty jakými jsou například odpovědnost za své výtvořby či schopnost zhodnotit (a ocenit) práci ostatních. Projekt se kromě původních děl zabývá i produkty širší populární kultury.

Dalším důležitým projektem jsou [Velké malé obrazovky](#) (*Dideli maži ekranai*), který se věnuje problematice mediální gramotnosti dětí, přičemž se specializuje jak na školy tak i na jiné vzdělávací organizace. Rovněž se zaměřuje z velké části právě na pomoc učitelům – jednak organizací seminářů (ve spolupráci s odborníky z Litvy i z UK), či vytvořením nabídky učebních materiálů (ty jsou dostupné i na webových stránkách projektu) a podobně.

V rámci *Velkých malých obrazovek* se ale organizují i vzdělávací programy přímo pro žáky – lekce, workshopy, přednášky a setkání s odborníky, na webových stránkách jsou například dostupné užitečné (kratší i delší) video lekce k široké škále témat atd. Pracuje se zde s různými fenomény spomezi médií a kultury (od filmu a počítačových her až po tzv. „multimediální žurnalistiku“). Projekt má za pomoci zmíněných aktivit, kromě jiného, pomoci dětem lépe poznat jak jejich vlastní komunitu, tak i rozvíjet mezikomunitní dialog. Projekt, částečně financovaný **Litevskou radou pro kulturu**, organizuje **Meno Avilys** spolu s **British Council** v **Litvě** od roku 2016.

Další dva mezinárodní projekty, které pro Litvu zprostředkovává **Meno Avilys** jsou projekt [CinEd](#), který je přístupný ve více evropských zemích, a který nabízí jak VOD platformu s filmy, tak edukační materiály. Druhým je mezinárodní projekt [Moving Cinema](#), v rámci nějž spolupracuje několik organizací ze Španělska, Německa, Slovinska, Srbska a Litvy. Tento projekt se, jak avizuje [webová stránka Meno Avilys](#), mladým lidem snaží přiblížit a objasnit „procesy vzniku i hodnocení filmů“.

Projekt [Umělecká práva, mé povinnosti!](#) (*Meno teisės, mano pareigos!*) je již druhou etapou projektu (započatého v roce 2019) všeobecně zaměřeného na problematiku (a ochranu) autorských práv ve školním vzdělávání. Učitelé i ostatní odborníci zde spojili síly a v rámci projektu vznikl [metodický soubor](#) (v litevštině pod zkratkou MEMA), který obsahuje informace nejen o autorských právech samotných, ale např. i o právních platformách či výjimkách, tipy na lekce a také instruktážní film.

Filmové centrum Skalvija (Litva)

Jelikož je [Filmové centrum Skalvija](#) především Vilniuské kino, jehož hlavní oblast zájmu se pohybuje mimo tzv. mainstreamovou produkci, nevěnuje se výhradně filmovému vzdělávání. Angažovanost v této oblasti je však pro ně velmi důležitá, jak se píše na jejich [webových stránkách](#): „SKALVIJA se velmi snaží poskytnout mladým lidem příležitost dozvědět se více o filmu a filmové tvorbě. [...] Každý rok jsou pořádány různé kurzy scenáristiky, režie, střihu a filmové historie, aktivity ve třídě jsou doplněny týdenními outdoorovými filmovými workshopy.”

Organizují také vzdělávací projekty pro učitele a též projekty pro děti různých věkových kategorií – pro nejmenší děti a jejich rodiče je určený například částečně kreativní projekt [Karlsonské kino](#) (Karlsono kinas). Mezi jejich hlavní původní projekty zaměřené na filmové vzdělávání však patří i např.: [Učíme se z filmu](#) (Mokausi iš kino) a [„Skalvijská” filmová akademie](#) („Skalvijos” kino akademija). Skalvija je rovněž členem mezinárodních organizací *Europa Cinemas* a *CICAE*.

Projekt [Učíme se z filmu](#) (Mokausi iš kino) je projekt, do kterého jsou zapojena kina napříč Litvou a probíhá od roku 2011. Za pomoci návštěvy (převážně dopoledních) projekcí filmů v kině, které je učitelům s žáky nejpřístupnější, následných diskusí (s možností profesionálního moderátora), workshopů a seminářů, se pokouší přiblížit žákům filmové umění a s jeho pomocí i různá širší, pro ně relevantní, témata. V rámci projektu jsou učitelům poskytovány i metodické materiály. Projekt má podporu Ministerstva školství a vědy (příslušný dokument dostupný [zde](#)).

SchulKinoWochen (Německo)

Organizace [Vision Kino](#) je iniciativou Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien (Zmocněnci spolkového vládního kabinetu pro kulturu a média), Filmförderungsanstalt (Ústav na podporu filmu), Stiftung Deutsche Kinemathek (Nadace německé Kinematéky) a Kino macht Schule (Kino dělá školu) – skládající se z několika dalších organizací (Verband der Filmverleiher, HDF KINO,

Arbeitsgemeinschaft Kino - Gilde deutscher Filmkunsttheater, Bundesverband kommunale Filmarbeit).

Od roku 2006 pořádá ve spolupráci s regionálními partnery tzv. [SchulKinoWochen](#) (Školní týdny v kině). Konají se v každé spolkové zemi po dobu jednoho nebo více týdnů. V tomto období mohou školní třídy navštívit některé projekce v nedalekém kině za sníženou cenu. Nejde jen však o samotné zhlédnutí filmu, ale každý film je doprovázen výukovým materiálem, který je učitelům k dispozici zdarma před návštěvou kina pro práci ve výuce. Velké množství akcí doprovázejí např. tvůrci filmů, kteří přímo reagují na dotazy studentů apod. Součástí bývají i kurzy pro učitele.

Projekt SchulKinoWochen si klade za cíl naučit děti a mládež „číst film“ a zároveň zvýšit povědomí o kině jako o místě kulturního vzdělávání v kontextu školní výuky. Dalším cílem je podpořit regionální spolupráci mezi školou a kinem a doplnit a upevnit stávající nabídku školních kin. Jen pro představu od listopadu 2018 do března 2019 se akce zúčastnilo kolem 970 000 školáků a jejich učitelů, zapojilo se přes 850 kin, uskutečnilo se 800 filmových besed a seminářů s filmovými pedagogy a speciální akce s filmaři a odborníky, 45 vzdělávacích kurzů pro učitele.

Webové stránky Vision kino slouží jako takový [rozcestník](#) se seznamem následujících termínů SchulKinoWochen a obsahuje i mapu, která slouží i jako dobrý přehled iniciativ a stabilních projektů z oblasti filmové výchovy napříč celým Německem. Během pandemie vznikl i distanční materiál pro učitele, který mohli použít nejen v online výuce místo návštěvy kina. Do míst, kde nejsou kina, nabízí projekt i možnost v daném místě kino vytvořit díky dílčímu projektu Mobiles SchulKino (Mobilní školní kino).

Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej (Polsko)

[Nové horizonty filmové výchovy](#) (Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej) vznikly v roce 2014. Jsou nejrozšířenější polskou platformou, která zpřístupňuje film na všech stupních vzdělávání, tedy mateřským, základním i středním školám. Na

vlastním webu pak poskytují pracovní listy nahrané přednášky, náměty k diskuzi, databázi filmů nebo moduly pro výtvarné dílny.

Připravené didaktické materiály pomáhají učitelům se základním učivem různých předmětů. Účast v NHEF zároveň pomáhá školám rozšiřovat jak vzdělávací programy, tak i programy zaměřené na prevenci. Filmy, které student sleduje doma s rodinou, se mohou stát inspirativním východiskem pro vzdělávací aktivity ve třídě i doma. Na stránce NHEF je samostatná záložka pro rodiče s výukovými materiály k filmům NHEF, které mohou usnadnit rozhovor rodiče s dítětem. Stránka zároveň vyzdvihuje důležitost působení rodiče v rámci filmové edukace, a to ve smyslu rozvíjení vzájemné komunikace o audiovizuálních dílech.

Celý program NHEF je v souladu se základním kurikulem Ministerstva národního školství. V roce 2012 byl projekt oceněn cenou Polského filmového institutu v kategorii „výchova mladého publika“. NHEF funguje již přes patnáct let v návaznosti na festival Nowe Horyzonty. Každý film z databáze je důkladně popsán, aby jej mohli využít jak učitelé, tak rodiče. Ve filmotéce se nachází 152 filmů seřazených do 18 tematických cyklů (téma + věk) pro všechny stupně vzdělávání. Součástí kolekce jsou staré klasické filmy, ale i díla současné polské kinematografie.

Učitelé přihlásí studenty do vybraného cyklu a od října do dubna s nimi jednou měsíčně navštěvují kina v dané lokalitě či si zvolí možnost online promítání. Před každým filmem proběhne online multimediální přednáška, která je zaměřena na problematiku daného cyklu. Učitelé mají přístup k interdisciplinárním výukovým materiálům (informace o filmu a režisérovi, plány hodin, pracovní listy, názory psychologů atd.), které mohou využít jak při školních aktivitách, tak doma na rodinných filmových besedách.

Seminář pro studenty filmové vědy (Polsko, Lodz)

Předmět, který zde vyučuji již čtvrtým rokem, se jmenoval jednoduše Filmová výchova, dnes se jmenuje Audiovizuální výchova. Obsah tohoto předmětu je do značné míry mou vlastní interpretací oboru. Mohu tedy být poměrně kreativní v tom, co chci sdělit a jak obsah výuky podat. Jedná se teprve o druhý kurz (bývá

zařazen jednou za dva roky). Od počátku jsem k němu přistupovala velmi prakticky. To znamená, že se snažíme se studenty zamýšlet a podívat se na to, jak lze filmovou výchovu realizovat za zdmi univerzity. Cílem je, aby nebyla zaměřena pouze na vrstevníky, filmové vědce, tedy aby nešlo jen o přesvědčování přesvědčených.

Také jsem se ale nechtěla pouštět se studenty do samotné školní výuky. V Polsku existuje řada celostátních programů, [Nowe Horyzonty Edukacji filmowej](#) nebo [Filmoteka Szkolna](#), která selektivně pokrývá celou zemi. Rozhodl jsem se, že do tak rozvinuté oblasti není důvod se pouštět. Hledali jsme komunity, kde film takto systematicky zprostředkován není.

V prvním kurzu, do kterého se přihlásilo asi 20 studentů, jsem navrhla, aby studenti absolvovali buď výuku v mateřské škole, nebo v denním stacionáři pro seniory. Jedná se o místo v Lodži, kde senioři nežijí (není to domov důchodců), ale kde mohou trávit čas od rána do večera. Setkávají se, stravují se a pořádají různé kulturní programy.

Závěr

Představovaná studie nabízí několik možných vhledů do problematiky filmové a audiovizuální výchovy na evropské úrovni. Je zjevné, že v této studii nepostihujeme veškeré aspekty, iniciativy, projekty a detailní popis problematiky prosazování relativně mladého oboru. Přesto se jedná o komplexní studii, která je v českém jazyce ojedinělá.

Studie vychází mimo jiné z průzkumu, pracovní stáže a zpracování disertační práce **Modely filmového vzdělávání v Evropě a možnosti implementace v českém prostředí** Pavla Bednaříka, která nebyla obhájena. Jednotlivé kapitoly a podrobnosti jsou však výrazně aktualizovány o zjištění a výstupy dílčích studií z jednotlivých zemí, které jsme pro účely projektu Posílení oboru filmová a audiovizuální výchova v ČR analyzovali: Spojené království Velké Británie a

Severního Irsko, Norska, Dánska, Německa, Maďarska, Polska, Islandu, Litvy a Pobaltských zemí.

Výzkumná aktivita Monitoring příkladů dobré praxe v Evropských zemích ([kompletní přehled článků a studií](#)) se zaměřila jen na výsek zemí. Důležitým výstupem všech dosavadních výzkumů však je skutečnost, že neexistuje komplexní přehled, analýzy a výzkum, který by pokrýval všechny evropské země (to se naposledy podařilo výzkumnému týmu Screening Literacy Report v roce 2011).

Doufáme proto také, že by tento kvalitativní průzkum včetně uvedené studie mohl být impulzem nejen k promýšlení souvislostí a podpory oboru na celoevropské úrovni. Doufáme také, že by mohl být výchozím bodem pátrání akademických pracovníků a studentů, kteří budou chtít zmapovat bílá místa na mapě filmové výchovy. K tomu by měl sloužit také první oficiální překlad Rámce filmového vzdělávání (Framework of Film Education), který je přílohou této studie.

A photograph of a diverse group of children sitting in a cinema, looking towards the screen. They are wearing maroon school uniforms. The lighting is dim, typical of a movie theater.

A FRAMEWORK FOR FILM EDUCATION

Příloha 1: Rámec filmového vzdělávání v Evropě

Základní charakteristika

Po schválení monitorovací zprávy Screening Literacy Report v roce 2012 vytvořila Evropská komise výzvu, která měla za cíl naplnit první z doporučení navržené touto zprávou: „vytvořit model filmové výchovy v Evropě, včetně hodnocení filmu jako umělecké formy, kritického porozumění, přístupu k národnímu dědictví, světovému uměleckému i populárnímu filmu a tvůrčích schopností.“⁵ Do výzvy se opět přihlásilo konsorcium organizací sdružených Britským filmovým institutem a po rozhodnutí úspěšném vyhodnocení žádosti a realizaci projektu se tato skupina zapojila do vytváření modelu/koncepce filmové výchovy.⁶

Na základě roční práce v letech 2014–2015 vznikl strategický dokument *Framework for Film Education in Europe* (Rámec filmového vzdělávání v Evropě, dále jen Rámec), který byl dokončen, schválen a prezentován 19. června 2015 v pařížské Cinémathèque française. Tento dokument připravovaný více než čtyřiceti experty z evropských zemí ve stručnosti definuje, co znamená filmová gramotnost. Jinými slovy: jaké vědomosti a zkušenosti by měl nabýt filmové gramotný člověk (žák, student, dospělý) po absolvování formálního výchovně-vzdělávacího procesu nebo v rámci programů mimoškolního vzdělávání.⁷

Tento materiál sestavený opět výzkumným týmem BFI⁸ obsahoval základní parametry zadání, vyplývajícího z podmínek tendru vypsánoho Evropskou komisí a také cíle, které má zpracovaná studie naplnit. Jednotlivé části a výukové cíle vznikly na seminářích v Berlíně (2014) a v Praze (2015) a v závěrečné fázi zmíněný úzký tým sestavil její výsledné znění.

⁵ Tamtéž, s. 20.

⁶ Evropská komise podpořila zpracování Koncepce filmové výchovy částkou 69 396 €, přičemž předpokladem přidělení dotace bylo zpracování během 12 měsíců od oficiálního termínu udělení dotace a finanční podíl realizátora dotace (Britský filmový institut) ve výši 40 % celkového rozpočtu projektu.

⁷ Mezi tyto cíle patří například pochopení výjimečnosti a specifčnosti filmu; individuální vnímání filmu z perspektivy kritické, estetické, emocionální, kulturní a tvůrčí; rozvíjení povědomí o společenském a historickém kontextu filmu nebo schopnost reflektovat různými způsoby objevování a učení se o filmu. Viz *Framework of Film Education for Europe*. London: British Film Institute 2015.

⁸ Základ sestaveného materiálu byl připraven úzkým týmem v čele s vedoucím oddělení vzdělávání učitelů v BFI Markem Reidem a konzultanty Ianem Wallem (The Film Space, dříve Film Education) a Caren Willigovou (externí konzultantkou BFI).

Vznik *Rámce* byl motivován jednoduchým, přesto velmi závažným zjištěním monitorovací studie: v Evropě neexistují jednotné a široce akceptované standardy filmové výchovy. Materiál proto představuje jakýsi základní návrh takovýchto standardů, aniž by si kladl za cíl je jakkoliv normativně stanovovat do jednotlivých národních programů a kurikulí nebo mimoškolních vzdělávacích programů. Autoři studie jsou si vědomi skutečnosti, že s ohledem na národní i místní specifika a rozmanitost není možné sestavit standardy, které by byly beze zbytku uplatnitelné a naplnitelné.

Před výzkumným týmem stál poměrně nelehký úkol, který předpokládal naplnění široce akceptovaného zadání „vytvořit model filmové výchovy v Evropě“. Jednou z priorit tedy bylo vytvoření dokumentu, který bude zároveň dostatečně obecný, aby byl využitelný v rozmanitých kontextech jednotlivých zemí, vzdělávacích konceptů, institucí a organizací a zároveň dostatečně konkrétní, aby bylo možné vyžadované a dosažené výsledky skutečně naplnit a od studentů vyžadovat.

Jedním z elementárních kritérií při vytváření studie bylo tudíž důraz na **praktické a realistické výstupy filmové výchovy** (outcome-based Framework). Tyto výstupy zahrnují co nejširší možné spektrum uplatnění a jejich využití je provázáno s praktickými a didaktickými zkušenostmi zástupců jednotlivých organizací ve skupině i budoucích uživatelů, učitelů a lektorů. Výstupy nejsou dogmatické, mají pouze vytvořit základní premisy pro sestavování vlastních národních koncepcí či vzdělávacích programů, ať už na úrovni školních zařízení, kin nebo kulturních a vzdělávacích organizací.

V přípravné fázi se výzkumný tým zaměřil na hledání organizačního principu, který by celou koncepci držel a tvořil jeho kostru. Základní premisa byla založena na dodržení definice filmové gramotnosti tak, jak byla formulována ve *Screening Literacy Report*. Bylo nezbytné tedy vyjít z principů, které stále u zrodu této zprávy – důležité bylo zejména zohlednění vztahu k evropskému i světovému kulturnímu dědictví a filmové kultuře, uplatnění kritické reflexe a schopnosti samostatné a poučené původní tvorby.

Návrh Koncepce byl proto metodologicky již od počátku vztahován k určujícímu principu tří dimenzí neboli 3K – dimenzi kulturní, kritické a kreativní.⁹ Tyto dimenze stanovují základní rámec, ve kterém vznikají standardy filmové gramotnosti. Tento princip byl navržen Davidem Buckinghamem, profesorem a teoretikem mediální výchovy v jeho knize *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*.¹⁰

Buckinghamův princip tří dimenzí byl základem pro rozpracování šesti vzdělávacích oblastí v celém poli audiovizuální výchovy, které mají rozvíjet dovednosti žáků a studentů a stávají se tak obecným předpokladem, ke kterému směřují jednotlivé dílčí pedagogické cíle. Tento model tří pilířů je přítomen i v dalších analýzách. José Manuel Pérez Tornero ve svém výzkumu rozlišuje tři modely, které zaujímají mediální prostor současnosti a do značné míry kopírují Buckinghamův model:

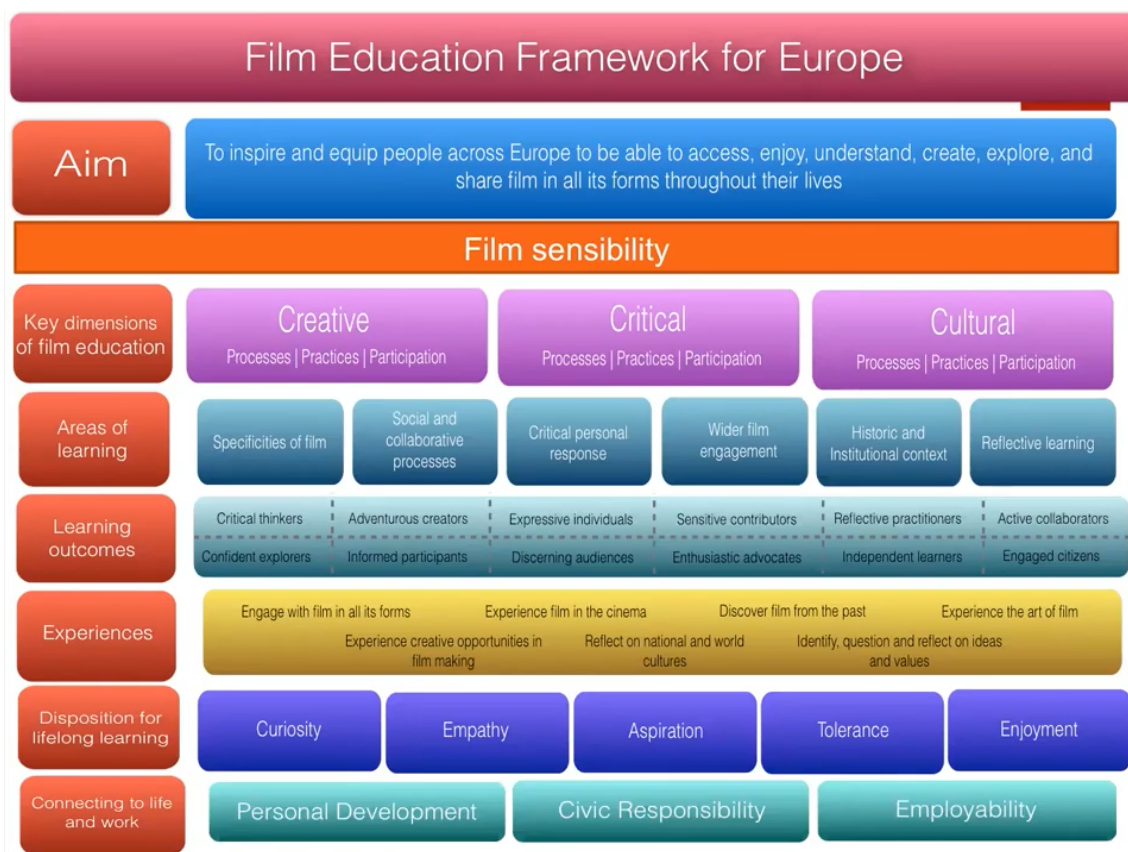
1. Princip kritického čtení: vztahuje se k sémiotice, kritické teorii a kulturním studiím;
2. Kreativní produkce: vztahuje se k aktivní pedagogice, alternativním komunikačním teoriím a ustavení komunikačních strategií;
3. Kooperativní produkce: model, který se vztahuje k politikám (policies) informační společnosti a komunikačních teorií v kooperativní a komunitní praxi.¹¹

V závěrečné fázi byly vzdělávací oblasti a učební výstupy provázány s všeobecnými kompetencemi, které jsou dnes nepostradatelnou součástí kurikulárních dokumentů po celé Evropě. Vzdělávací cíle, jako například zvědavost, empatie, tolerance nebo spolupráce v kolektivu, pomáhají naplnit vzdělávací cíle, a naopak filmová a audiovizuální díla dopomáhají studentům tyto cíle rozvíjet.

⁹ V anglickém jazyce 3C – Cultural, Critical, Creative.

¹⁰ BUCKINGHAM, David. *Media Education. Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press 2003. s. 12.

¹¹ TORNERO, José Manuel. *Op. cit.* s. 35.

Podívejme se však ještě podrobněji na základní stavební pilíře celé koncepce, na tři dimenze – kulturní, kritickou a kreativní. Kulturní dimenze vymezuje přesahové, mezioborové souvislosti, motivuje ke kontextuálnímu studiu audiovizuálních děl a jiných uměleckých druhů a forem, historických a společenských souvislostí a v důsledku napomáhá k efektivnějšímu zapojení filmové výchovy do jiných předmětů (historie, společenské vědy, výchova k umění, domácí jazyk i výuka cizích jazyků).

Kultura je přitom vnímána na základě kulturního modelu komunikace Raymonda Williamse jako „prostředí, v němž jedinci získávají představu o tom, jaký význam mají přisoudit vlastní zkušenosti. Je tedy zásobárnou návodů k interpretaci podnětů. Tyto podněty se jedinci nabízejí prostřednictvím kódů (verbálních i neverbálních), které se v jeho kultuře užívají.“¹²

¹² JIRÁK, Jan–KÖPPLOVÁ, Barbara. Média a společnost. Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace. Praha: Portál 2003. s. 50.

Kritická dimenze je také základem mediální výchovy, vychází z kritické teorie převzaté ze sociálních věd a směřuje studenty ke kritické recepci, kritickému čtení kulturních i mediálních textů a k rozvíjení analytických schopností. Kritické čtení mediálních obsahů je považováno mnohými autory za naprosto stěžejní dovednost v době inflace mediálních a audiovizuálních obsahů, zejména v souvislosti se sníženou orientací recipientů a jejich nedostatečným vzděláním či proškolením.¹³

Kreativní dimenze je pomyslným vrcholem uvedených dovedností a cílů filmové výchovy s praktickými důsledky v podobě vlastní audiovizuální produkce. Kreativita je čím dál tím důležitější součástí souboru dovedností, které jsou prosazovány v moderních školních kurikulích a vzdělávacích dokumentech a z pochopitelných důvodů je také základem velmi praktického zaměření řady iniciativ, kurzů a programů filmové výchovy. Samotná filmová tvorba totiž nabízí porozumění řadě teoretických a kritických přístupů k audiovizuálním dílům, pomáhá osobnostnímu rozvoji (např. spolupráce, řešení problémů apod.) a její zapojení do celkového komplexu výukových cílů je proto esenciální.

Autoři se při přípravě dokumentu shodli na třech doplňujících principech (kromě principu 3K), které se rozhodli vetknout do samotného základu *Rámce*. Mezi tyto doplňující principy patří:

1. Význam propojování tvořivé a kritické praxe a procesů s co nejširším provázáním s filmovou kulturou.
2. Pochopení specifik filmu – jako umělecké formy i textu, s jeho vlastním jazykem, historií a estetikou.
3. Právo všech dětí a mladých lidí poznávat film, učit se o něm a vyzkoušet si jej jak v rámci formálního vzdělávání ve školách, tak v neformálním prostředí domova, rodiny a společnosti.

Co tyto principy v praxi znamenají? První bod představuje jeden z hlavních aspektů uplatňovaných v celé koncepci, a to že všechny tři základní dimenze mají být ve výchově k audiovizuální gramotnosti uplatňovány – pokud možno – souhrnně a vyváženě, nikoliv individuálně, nebo postupně. Prioritou výuky tedy nemá být

¹³ V této souvislosti jsou důležité fenomény současnosti, jako je explozivní nárůst fake news, hoaxů a dezinformací, k nimž se učí recipienti, zejména mladí lidé, mediálních obsahů kriticky přistupovat.

např. pouze tvůrčí praxe, kdy se žák naučí animační techniky a vytvoří si vlastní krátký animovaný film či sekvenci. Žáci a studenti by naopak měli být podněcováni k co nejširšímu porozumění principům animace, jejím technikám, vývojovým fázím, možnostem a omezením.

Specifikům filmu se podrobněji věnujeme v analýze jednotlivých výukových cílů, proto zde vysvětlíme zejména princip třetí. Pracovní skupina totiž průběžně narážela na bariéry a omezení, které se týkají dostupnosti filmu a audiovizuálních děl, stejně jako nástrojů, které slouží k jejich recepci i tvorbě. Proto vetkla toto nedotknutelné právo jako jeden z pilířů celé koncepce. Jedná se pochopitelně o pouhou deklaraci odborné veřejnosti, k jejímu naplnění bude potřeba řada zásadních i dílčích změn v jednotlivých zemích a kulturních i vzdělávacích komunitách.

Důležitá je nicméně snaha rozšířit toto právo i mimo školní zařízení – děti by tedy měly mít přístup k filmům a audiovizuálním dílům (online, na DVD, v televizi) a nástrojům k jejich tvorbě (fotoaparát, kamera, stříhový program) také v dětských a komunitních centrech, jiných kulturních zařízeních, ale – v omezené míře – také v domácnostech.

Symbolický význam tohoto práva je neoddiskutovatelný. Učitelé, vychovatelé ani rodiče, tedy společenské autority, by dětem v zájmu prevence, pohodlnosti nebo strachu neměli dětem upírat možnost přístupu. Naopak by se k audiovizuální sféře měly stavět jako k nástroji, který jim pomáhá děti vychovávat, rozvíjet jejich kompetence a dovednosti a přivést je k plnohodnotnému, angažovanému a aktivnímu životnímu postoji.

Tyto základní principy pak vedly přípravnou skupinu ke stanovení výše uvedených šesti základních výukových cílů, tedy takových výstupů, ke kterým by měly směřovat všechny projekty filmové výchovy, budou-li vycházet z navrženého *Rámce*. Přestože se jedná o teoretické definice cílů, samotný text materiálu následně v jednotlivých kapitolách rozpracovává dílčí cíle, ke kterým jsou uvedeny názorné příklady jejich užití (viz. Příloha č. 1). Aby bylo možné lépe porozumět

jednotlivým výukovým cílům, pokusím se pomocí komentářů vysvětlit jejich (nezastupitelnou) roli v celkové struktuře dokumentu.

Analýza výukových cílů Rámce filmové výchovy

V následující části se zaměříme na analýzu výukových cílů studie, a to z několika důvodů. Výukové cíle tvoří jádro celé koncepce a detailně popisují šest oblastí, ve kterých se snaží autoři formulovat podobu filmové gramotnosti. Dokument zachází v těchto cílech do konkrétních, podrobných detailů, které však nemají být dogmatem, nýbrž variantním návrhem, jak postupovat při formulaci výukových cílů na školách i mimo školní zařízení.

Dalším neméně důležitým důvodem je skutečnost, že *Rámeček* je jediným dokumentem, který přechází od analytického přístupu k návrhovému rozměru filmové výchovy. Tedy – nepopisuje aktuální stav nebo vývoj, ale navrhuje, jak je možno postupovat. A v neposlední řadě jsou výukové cíle konkrétními výstupy odvozenými ze tří hlavních principů a mohou sloužit jako přímý zdroj při přípravě vzdělávacích dokumentů.¹⁴

Cíl 1: Porozumět tomu, co je pro film specifické a výlučné.

Dějiny kinematografie jako uměleckého druhu a svébytného kulturního statku jsou dějinami etablování nového uměleckého odvětví, tedy formy umění, která zahrnuje veškeré dosud známé umělecké formy (hudbu, literaturu, scénická umění, fotografii, architektura, výtvarná umění). V raných dobách filmových teorií byl film definován jako „sedmé umění“,¹⁵ které je právě uměním komplexním, všeobjímajícím, a tvoří tak pomyslný vrchol umělecké tvorby a kulturního rozvoje společnosti.

Samostatnou kvalitou filmu často zohledňovanou filmovými teoriemi i samotnou recepční praxí je jeho bytostné sepětí s časem a prostorem, jeho výlučnou

¹⁴ Tento cíl bohužel nebude zřejmě možné jednoduše naplnit ani v minimální míře, na vině je totiž minimální povědomí o vzniku a existenci koncepce, o jejím možném praktickém využití, o její uplatnitelnosti. Testování výukových cílů mělo být součástí projektu *Pathways of Film Education*, který byl zpracován a podán na jaře 2016, jejím realizátorem je Northern Ireland Screen společně s 18 evropskými partnery.

¹⁵ CANUDO, Ricciotto. „*Teorie sedmi umění*.“ In.: *Iluminace* 1, 1992, č. 1, s. 25.

vlastností je pohyb realizovaný v čase a zaznamenaný v čase pro opětovnou reprodukci. Projekce filmu či audiovizuálního díla je neoddělitelná od časové dimenze jejího sledování. Jeho časovost a charakter promítání je přitom také logickým s předpokladem společenského rozměru kinematografie a sledování filmů v kinech (na rozdíl např. od literatury).

Specifičnost filmu spočívá také v jeho produkční a organizační náročnosti, diverzifikaci profesí, které se na filmu podílejí, stejně jako ekonomické bázi, která nejpozději od dvacátých let 20. století tvoří neoddělitelnou součást jeho podstaty. Produkční a ekonomické souvislosti, včetně možností hostování filmových a televizních profesionálů a stáží na natáčení či v televizních studiích, by také měly být součástí programů a lekcí věnovaných filmové výchově a jsou v dokumentu podrobněji popisovány.

Cíl 2: Poznat, že film je produkován a konzumován jak kolektivně a v rámci spolupráce, tak osobně a individuálně.

Kolektivní a individuální rozměr filmového díla protíná všechny uvedené dimenze. Film, či audiovizuální dílo promítané v kině či galerii je vždy kolektivním diváckým zážitkem, nicméně jeho emocionální a intelektuální působení a účín jsou naopak pokaždé zpracovávány osobně a velmi intimně. V rámci kritického hodnocení a analytického přístupu je naopak zapotřebí, aby byly argumenty (v recenzi, kritice, blogu) artikulovány pro konkrétního čtenáře a sdíleny s ostatními. Odtud také vyplývá pochopitelné sepětí mezi filmovou tvorbou a kritikou ve vzájemném osvětleném dialogu, jak jej prosazovali např. kritici Cahiers du cinema a tvůrci francouzské nové vlny.

Při samotném kreativním přístupu, produkci (např. studentského) filmu vzniká nejprve námět, koncept, idea, která má původ v individuálním nápadu konkrétního člověka, jeho autora. Zpracování scénáře a natočení filmu, jeho střih, postprodukce a případné uvedení je již téměř vždy kolektivním dílem. Tato dvoudomost filmu jako díla kolektivně i individuálně tvořeného, stejně jako kolektivně i individuálně vnímaného a hodnoceného je jeho klíčovým znakem a podporuje tak cíl první.

V neposlední řadě je osobní i společenský rozměr přítomen také v rovině reflexe. Filmové recenze, kritiky, rozhovory, názory a jejich formulace jsou sice tvořeny individuálně, nicméně smysl jim dává až kritické přijetí ze strany čtenářů a recipientů. Rovněž formulování názorů a diskuse s kamarády, spolužáky, vytváří kompetence, které je možné uplatnit v kritickém přístupu k umění.

Cíl 3: Zapojit se do filmu osobně z kritické, estetické, emoční, kulturní i tvořivé perspektivy.

Široké spektrum přístupů a způsobů, jak se filmem zabývat, je předpokladem komplexního, holistického přístupu k filmu jako audiovizuálnímu prvku filmové kultury. Jak ale můžeme rozumět těmto jednotlivým perspektivám? Laickému pozorovateli se může zdát, že např. emocionální perspektivě se nemusíme učit, že je nám dána intuitivně. Dívat se na film a emocionálně na něj reagovat přeci umí každý divák nebo návštěvník kina.

Rámec filmové výchovy nabízí komplexní pohled, který předpokládá, že všechny uvedené perspektivy působí uceleně a jsou vzájemně prostupné, což poučený divák dokáže reflektovat. „Při sledování, tvorbě a sdílení si vytvoří vlastní rámec, v němž budou schopni analyzovat, reflektovat, tázat se, srovnávat a interpretovat. Budou schopni formulovat vlastní názor na film, poukázat na jeho skladebné prvky a jeho zasazení v rámci filmové kultury a sdělovat jejich vlastní osobní a emocionální odezvu.“

Filmově vzdělaný divák (student) by měl být schopen vnímat film pomocí všech uvedených perspektiv. Emocionální „angažovanost“ ve filmu předpokládá diváka poučeného, s alespoň elementárním přehledem a názorem, který je schopen srovnání, vyhodnocení a různých podob reflexe (ústní hodnocení, písemné hodnocení, rozmanité literární žánry a formy). Možnost maximálního provázání a využití těchto perspektiv pochopitelně není samozřejmostí – v současnosti není běžný ani přístup k tvůrčím nástrojům a zkušenostem při tvorbě audiovizuálních děl ve školách, natož jejich kritická či historická reflexe.

Mnohost perspektiv a jejich hloubka předpokládá, že se s filmem potýkáme celý život – film a audiovizuální díla by měla být součástí programů celoživotního

vzdělávání – a že své dovednosti budeme neustále rozvíjet. Jedná se o jakýsi ideál, ke kterému směřujeme. Nicméně uvědomění si těchto perspektiv, jejich rozvíjení a také průběžně aktualizovaná potřeba rozšiřovat své znalosti a zkušenosti s filmem je také součástí filmové gramotnosti.

Cíl 4: Mít pravidelný přístup k širokému spektru filmů a filmových forem.

Čtvrtý cíl je široký a jeho naplnění předpokládá nejen uvědomělost na straně diváka, ale také aktivní práci lidí a institucí, kteří tento pravidelný přístup zajišťují. Kina a televize by měla nabízet nejširší možné spektrum (kvalitních) snímků, učitelé by měli být schopni svým žákům a studentům poskytnout základní informace o legálních zdrojích filmů a formovat citlivost k jednotlivým formám i druhům kinematografie (od komerční tvorby, přes dokumentární týdeníky a reportáže až po animované, avantgardní a experimentální filmy).

V současnosti je tento cíl spojen také stále výrazněji s autorskoprávní problematikou a legálností či legitimitou získávání filmových či audiovizuálních děl. Platformy jako youtube a vimeo, VOD kanály a portály pro peer-to-peer sdílení filmů jsou dnes nejběžnějším způsobem, jak k audiovizuálním dílům či jejich fragmentům přistupujeme, jak je získáváme.

Obecné povědomí o fenoménech duševního vlastnictví, ekonomických a organizačních principech a hodnotách kulturních a kreativních průmyslů je minimální a instituce, které by osvětu měly dělat, ji nedělají, věnují se jí okrajově nebo používají neadekvátní prostředky. Výše uvedené fenomény vyžadují daleko větší citlivost k problematice ochrany duševního vlastnictví a schopnost posoudit, z jakých zdrojů a kdy je možné audiovizuální díla (zejména filmy) čerpat.

Předpoklad uvědomělého a znalého diváka vychází z nezastupitelné role vzdělavatelů (učitelů, lektorů, dramaturgů), kteří mají velkou zodpovědnost za osvětu a šíření informací týkajících se dostupných zdrojů a fenoménu duševního vlastnictví.¹⁶

¹⁶ Velkým problémem bývá také nedostatek srozumitelně podaných informací z oblasti filmové či právní expertízy nebo akademického výzkumu. V českém prostředí našťastí tuto zející propast alespoň částečně zaplnil Ivan David se svou publikací *Filmové právo: autorskoprávní perspektiva* (viz Prameny).

Odpovědností organizací a státních institucí, jako jsou filmové archivy, filmotéky a filmové instituty je zase poskytovat co nejpestřejší nabídku a také digitalizovat zejména národní filmové dědictví v maximální možné šíři a v co nejkvalitnější podobě. Jejich odpovědností, ale také zodpovědností dramaturgů festivalů a kin, žurnalistů, filmových historiků je vytvářet základní orientaci ve výběru, preferencích a hodnotách v oblasti filmu a audiovize.

Naopak velkou výzvou pro otevřené a osvědčené diváky je, aby se naučili samostatně vyhledávat a kriticky vyhodnocovat nejen samotné filmy, ale také dostupné informační zdroje, které pomohou stimulovat a rozvíjet jejich divácké preference a názory. Kritický přístup v tomto případě také znamená, že budou schopni aktivně hledat a nacházet kvalitní zdroje informací (recenzí, rozhovorů, studií, analýz), na základě kterých si budou moci lépe a vědoměji vybírat díla, která se stanou součástí jejich osobních seznamů.

Cíl 5: Rozvíjet povědomí o společenských a historických souvislostech filmu.

Společenský a historický kontext jsou poměrně běžnou součástí výuky kateder filmových studií, i v jiných evropských zemích také středoškolských učebnic filmu a bývají mnohdy mylně zaměňovány se samotnou filmovou gramotností. S těmito kontexty se setkává návštěvník většiny filmových klubů, historie filmu se společenskými přesahy se již od 70. let stává oborem na vysokých školách (film studies), rozmanité kurzy zaměřené na historii filmu, jeho společenské a kulturní souvislosti jsou nabízeny také učitelům. Filmovou gramotnost ale nelze – jak uvádí i autoři *Rámce* – zaměňovat s pouhými znalostmi v oblasti filmové historie, teorie, filmového jazyka či filmového stylu.

Přesto není v dnešní době hyper-konzumace a bezkontextového sledování audiovizuálních obsahů běžným standardem tyto historické a společenské kontexty aktivně vyhledávat a rozumět filmovým dílům jejich prizmatem nebo s jejich pomocí. V současnosti jsme však i u nás svědky nezměrného nárůstu banálních i relevantních informačních zdrojů, které nám nabízejí porozumění jednotlivým kontextům kinematografie, filmové produkce a recepce.

I proto by v dnešní době měl být „student schopen vyhodnotit a interpretovat zdroje poznatků z různých perspektiv, ze sociálního a historického kontextu – student by měl být schopen popsat společenské, historické a kulturní kontexty filmu, které ovlivňují jeho obsah, strukturu a výrobní postupy; například popsat způsoby, jimiž jsou filmové průmysly ovlivněny dílčími společenskými, kulturními a ekonomickými faktory (např. nárůst filmů imigrantů v Itálii v letech 2000–2015, nebo nástup německého expresionismu ve 20. letech).“

O to důležitější je pak i role autorit (pedagogů, lektorů či rodičů, ale také médií, festivalů nebo kin), kteří stojí před výzvou diváky a mladou generaci s těmito informačními zdroji seznámit a ukázat cestu, jak se ve změti různě materiálů zorientovat. Výraznější prosazení filmové gramotnosti na školách i v mimoškolních aktivitách ale nezávisí pouze na filmově–historických znalostech a diváckých zážitcích – rovnocenný význam mají také materiály didaktické a propedeutické. Jejich kvalitní příprava, zpracování a následné využití vyžadují značné úsilí, zkušenosti a prostředky.

Cíl 6: Být schopen reflektovat různé způsoby zakoušení, poznávání a učení se (o) filmu.

Moment reflexe je nevyhnutelným předpokladem porozumění filmu, aktivního vyhledávání a šíření, ale také samotné jeho tvorby. Je ale také předpokladem nejhůře dosažitelným, nejméně uchopitelným a přenositelným. Experimentování s různými filmovými technikami a postupy, analýza tvorby profesionálních tvůrců i prací svých i svých spolužáků, prozkoumávání jiných uměleckých forem skrz film – všechny tyto dovednosti souvisí se schopností adekvátní reflexe filmu, ale také reflexe našeho vlastního učení a výchovy.

V případě pedagogů i studentů je proces učení a samotná schopnost jej reflektovat důležitou součástí neoddělitelná a podle koncepce naopak velmi žádoucí. Proč se díváme právě na tento film, a ne na jiný? Co nám přináší sledování tohoto filmu? Jsme schopni něco z divácké zkušenosti přenést do vlastní praxe filmové tvorby? Jaký žánr při natáčení filmu použijeme a proč? Jaký literární žánr či útvar zvolit při psaní analýzy či reflexe vybraného filmu? Co jsem se při studiu filmu vlastně

naučil/dozvěděl a k čemu je to dobré v reálném životě, případně v jiných předmětech a oborech?

Reflexe samotného učení by měla být završením celkového procesu nabývání filmové gramotnosti. Schopnost filmy (ale i rozmanitá jiná audiovizuální díla!) vyhledávat, sledovat je, rozumět jim, tvořit a reflektovat, znát jejich kontext, ale také rozumět k tomu, k čemu jsou vhodné, jaký je jejich účel.

Jak bylo uvedeno již u cíle 4, významným důsledkem tohoto procesu by mělo být osvojení si filmu jako pevné součásti života, která mi nabízí rozšiřování estetických i emocionálních zážitků, rozvíjení znalostí a dovedností, ale také schopnosti porozumět filmu jako uměleckému odvětví a kulturnímu i hospodářskému fenoménu.

Autoři navrhuji těchto šest vzdělávacích cílů, které jsou zároveň samostatnými, stejně jako navzájem prostupnými oblastmi učení. Přestože jsou u každé kapitoly a oblasti navrženy možnosti jejího využití, nejedná se o propedeutickou příručku, která by nám dávala přesný návod, jak jej zapojit do výchovně-vzdělávacího procesu. Spíše poskytují iniciační způsoby zpracování školních programů či dramaturgie mimoškolních aktivit. Ambice studie jsou totiž výrazně větší. Má být jakousi matricí, kterou je možno otisknout do vznikajících programů a amalgámem přístupů, které je možno uplatnit.

V závěru studie jsou uvedeny měkké dovednosti, které se rozvíjejí společně se směřováním k filmové gramotnosti: týmová práce, komunikace, rozhodování, kreativita a řešení problémů, schopnost přijmout zodpovědnost. Tato závěrečná část nám připomíná, že se v případě osvojování filmové gramotnosti nejedná o pouhé „učení pro učení“, nebo o bohulibou činnost bez návaznosti na životní praxi a uplatnitelnost studentů. Z tohoto výčtu je patrné, že film může být prostředníkem k názorové konzistenci, estetické citlivosti, ale i k dovednostem, které pomáhají rozvíjet plnohodnotné a cílevědomé osobnosti a je možné s nimi pracovat v širokém kompetenčním rámci vzdělávání.

Kritické zhodnocení

Rámec filmové výchovy vznikl jako syntetizující práce, která navazovala na analýzy zprávy *Screening Literacy Report*. V tomto ohledu se jedná o kontinuální práci odborníků na film i vzdělávání a vzhledem k šíři zastoupeních profesí i organizací je možné oba dokumenty považovat za reprezentativní a odpovídající významu zastoupení jednotlivých expertů a institucí.

Jak již bylo zmíněno, potřeba vytvořit tuto koncepci vycházela z prvního doporučení předešlé zprávy, která doslova uvádí, že je nezbytné „vytvořit model filmové výchovy v Evropě, který by zahrnoval hodnocení filmu jako umělecké formy, kritické porozumění, přístup k národnímu dědictví, světovému uměleckému i populárnímu filmu a tvůrčí dovednosti.“¹⁷

Tento model filmové výchovy měl vymýtit největší a zásadní nedostatek dosavadních přístupů k filmové výchově (ať už se jednalo o kurikulární dokumenty, školní programy nebo metodiky), a tím je jejich fragmentárnost, nespojitost a vzájemná neprovázanost.

Jak poznamenal jeden z autorů zprávy i *Rámce*, nezávislý odborník Ian Wall na konferenci ve Varšavě: „*Jakmile jsme ten dokument (Screening Literacy Report) dokončili, bylo nám jasné, že neexistují jasné standardy nebo souhrn výstupů filmové výchovy. Také že neexistuje jasný rámec nebo koncepce (Framework), na jejímž základě by bylo možné srovnávat jednotlivé přístupy a postupy a metodiky a ze kterého by mohly vznikat a být vyvíjeny také nové projekty. Na místo toho máme dosud jen implicitní modely a aktivity, které jsou hluboce zakořeněné v národních vzdělávacích programech a filmových kulturách. A ty se, jak známo, liší stejně jako jakékoliv jiné kulturní aktivity.*“¹⁸

Rámec musel tedy zůstat natolik otevřený a obecný, aby byl připraven k adaptování na národní podmínky, dokumenty a kontext, zároveň natolik konkrétní, aby

¹⁷ *Screening Literacy Report*. s. 19.

¹⁸ Citováno z prezentace na konferenci „Edukacja filmowa i medialna w Polsce i we swiecie“ dne 6. 5. 2015 ve Varšavě. Záznam prezentace ke stažení zde: <https://www.youtube.com/watch?v=3NhEGnmZ4As> [citováno: 3. 4. 2016]

přicházela se skutečnými návrhy v podobě výukových cílů. Tyto výukové cíle, které jsme analyzovali v předchozí kapitole, jsou skutečným průnikem nejvýznamnějších oblastí, které vplynuly z řady rešerší a diskusí pracovní skupiny. Z tohoto pohledu se může tedy jednat o skutečně plnohodnotný přehled výukových cílů, které je možno uplatnit ve výuce filmu a audiovize.

Jak jsem již uvedl v kapitole *Filmová/audiovizuální výchova ve vzdělávacím rámci*¹⁹, jedním z ústředních cílů – který v *Rámci* zůstává nenaplněn – je přizpůsobit výchovně–vzdělávací rámec klíčovými kompetencím, ke kterým konkrétní výuka nebo vzdělávací program směřuje. Tyto klíčové kompetence (týmová práce, komunikace, rozhodovací schopnosti a další) jsou zmíněny v závěru studie²⁰, nicméně není zde ani zdaleka popsán způsob a metody, jak se k těmto kompetencím pomoci filmu a audiovize dopracovat. Jsou nám sice představeny obecnější výukové výstupy (wider learning outcomes)²¹, tedy jakých kvalit a schopností by měli filmově gramotní žáci a studenti nabýt. Pokud si však přečteme, že by filmově gramotný student měl být „*informovaným účastníkem (...), který bude součástí filmové kultury*“²², o získaných kompetencích a dovednostech se bohužel nic nedozvíme.

Po rozvedení a popsání výukových cílů v dokumentu chybí kapitola/pasáž, která by právě konkrétní dílčí výukové cíl navázala na tyto širší cíle a představila konkrétní příklady využitelnosti těchto výstupů Rámce. Příkladem může být popsání postupu, jak student, který se zapojí do školní produkce krátkometrážního filmu (jako kameraman, střihač, autor námětu, režisér), bude schopen po jeho dokončení uplatnit své komunikační dovednosti nebo schopnost týmové práce.

Pochopitelnou námitkou může být, že *Rámec filmové výchovy* je jen souhrnem obecných parametrů, a nemůže ani nemá zacházet do podrobností a detailů. Ty by se pak měl objevit ve školních vzdělávacích koncepcích, programech nebo ve strategických (didaktických, metodických) materiálech jednotlivých zemí.

¹⁹ Viz. s. 56–59.

²⁰ Rámec filmové výchovy. s. 26.

²¹ Tamtéž. s. 24.

²² Viz Rámec, s. xy.

Pokud ovšem studie zachází do konkrétních detailů u jednotlivých bodů ve výukových cílech a uvádí zde konkrétní a zcela praktické příklady, mohlo se podobně postupovat i v případě vazby na klíčové kompetence žáků a studentů a na povinné předměty výuky (občanská výchova, dějepis, ICT, národní jazyk). Stejně tak by pomohlo popsání výukových cílů na předměty z jiných uměleckých odvětví, kde by potřebné analogie založené na kulturním, kreativním a kritickém principu byly velmi žádoucí (hudební, výtvarná, dramatická výchova).

K reálnému porozumění, jak s dokumentem pracovat a nakládat v národních kontextech, mohlo také přispět provázání s konkrétními iniciativami, organizacemi a institucemi, ať už jsou to národní instituty, festivaly, neziskové organizace, nebo jednotlivé kampaně a programy. Bylo tak možné názorně ilustrovat – pozitivně i negativně – nakolik jsou výstupy filmové výchovy dostatečně otevřené a variabilní a nakolik se s nimi v národních kontextech dá pracovat.

Je zjevné, že zapracování koncepce totiž nebude znamenat pouze vytváření nových programů a strategií, ale že se bude vztahovat také zpětně na iniciativy, které již existují, ale které si prošli určitou trajektorií pokusů a omylů, zkušeností a reflexe. Jejich napojení na strategické dokumenty na národní úrovni – pokud existují – je zjevné a možnost jednoduše změnit didaktiku a metodiku a adaptovat ji na schválenou koncepci evropskou, je velmi omezená.

Závěrečná kritická poznámka k obsahu *Rámce filmové výchovy* jako oficiálního preskriptivního dokumentu platného pro osmadvacet zemí EU směřuje ke způsobu, jakým je dokument izolován od budoucí praktické využitelnosti. Materiál představuje vzdělávací cíle, konkrétní indikátory filmové gramotnosti a poznatky využitelné při zpracovávání kurikulárních či vzdělávacích dokumentů. Nenabízí však studii proveditelnosti, manuál, který by návodně směřoval uživatele a čtenáře z řad odborné, ale i laické veřejnosti k tomu, jak s tímto strategickým dokumentem pracovat.

Studie proveditelnosti je protokolem, který popisuje způsob, jakým bude obsah využit, jaký bude mít dopad na prostředí, ve kterém bude působit, jaké jsou vnitřní a vnější faktory, které jeho dopad ovlivní, jaká bude efektivita jeho využití a měřitelné hodnoty. Jedná se tedy zjednodušeně o sofistikovanější „návodem k použití“, který by naznačil, jak tento rámec bude adaptovatelné na národní vzdělávací programy, jak bude možné výukové cíle propojit s výukovými cíli existujících, tradičních předmětů a podobně.

Při posuzování dokumentu takového rozsahu a dopadu, na který byly použity nemalé prostředky EU, je totiž důležité mít na paměti, že s ním v ideálním světě budou pracovat aktéři (stakeholders), kteří jsou znalí evropské i národní vzdělávací politiky, kurikulárních dokumentů i didaktiky a metodiky.

V reálném světě s ním přijdou do styku politici s velmi utilitárním viděním světa a omezenými kapacitami (časovými i mentálními), úzce profilovaní učitelé a zástupci škol, většinou se specializací na jiné obory, než jsou film a média a zástupci odborné veřejnosti (filmoví historici, akademici, profesionálové a tvůrci), kteří nemají často zkušenosti z oblasti pedagogiky ani politiky.

A právě tito uživatelé budou určovat, zda dokument, jakým je *Rámec filmové výchovy* má smysl. Zda je využitelná, zda má reálné uplatnění a může motivovat, poskytovat oporu, či nikoliv. *Rámec* je nástroj, který může být použit, ale musí k němu existovat manuál, prováděcí dokument, nebo školitel či školitelé, kteří pomohou tento nástroj využívat. A zde se nabízí možná cesta pro politiky a úředníky Evropské komise, jak s touto cennou studií pracovat – vyškolit certifikované odborníky (ambasatory) v jednotlivých zemích, kteří by školili ostatní odborníky ve využívání tohoto materiálu.

Rámec filmového vzdělávání – Framework for Film Education (překlad)

(Britský filmový institut, Evropská komise, 2015)

Překlad strategického dokumentu připraveného pracovní skupinou FLAG (Film Literacy Advisory Group) pod vedením Marka Reida z British Film Institute schváleného Evropskou komisí v červnu 2015.

Shrnutí

Za více než sto dvacet let se film²³ vyvíjel skrze rozmanité žánry, formy a nosiče až do podoby dominantní kulturní formy 21. století. Během těchto let si film ustálil vlastní jazyk, který je komplexní, propracovaný, nesmírně působivý a – stejně jako všechny jazyky – se stále vyvíjí. V kinech, na internetu, v televizi, v uměleckých galeriích a pomocí spektakulárních dechberoucích zážitků, se film v našich životech stal téměř nepostradatelným.

Ovšem navzdory jeho všudypřítomnosti, jeho komplexnosti a kulturní bohatosti, jeho společenskému, historickému a uměleckému významu, zůstal relativně marginální a nerozvinutou součástí většiny evropských vzdělávacích systémů. Cílem tohoto textu není zavrhnout dlouhou historii filmového vzdělávání, ani inspirativní práci mnoha lidí napříč evropskými zeměmi; tato práce ovšem zasáhla jen dílčí pozornosti, ačkoliv by měla být základní potřebou nás všech. Adekvátní uznání nezměrné důležitosti filmu je trvalým dluhem našich vzdělávacích systémů a praxe, dluhem zejména vůči dětem a mladým.

Tento rámec vytváří podporu pro takovouto změnu. Tento rámec byl navržen v návaznosti na první z dvanácti doporučení vyplývajících ze zprávy *Screening Literacy*, pořízené Evropskou komisí a publikované v roce 2012:

²³ Zde i na dalších místech Rámec odkazuje slovo „film“ ke všem formám pohyblivých obrazů (se zvukem i bez!), bez ohledu na médium, které může být digitální, analogové, v televizi, na internetu či v kině.

DOPORUČENÍ PRVNÍ: navrhnout model filmové výchovy v Evropě, zahrnující uznání filmu jako umělecké formy, kritické porozumění, přístup k národnímu dědictví, světovému a populárnímu filmu a tvořivé filmařské dovednosti.

Autoři této studie se věnují filmové výchově, která začíná u nejmladších občanů Evropské unie, inspiruje je a podněcuje k pokračování ve studiu filmu jako bohatého a komplexního média v průběhu celého života. Uznáváme řadu principů, které jsou pro nás zásadní:

- Význam propojování tvořivé a kritické praxe a procesů s co nejširším zapojením do filmové kultury.
- Rozpoznávání specifik filmu – jako umělecké formy i textu, s jeho vlastním jazykem, historií a estetikou.
- Nárok všech dětí a mladých lidí zakoušet, učit se a ocenit film jak v rámci formálních struktur ve školách, tak v neformálním prostředí domova, rodiny a společnosti.

Autoři soustředí vše, co považují odborníci napříč Evropou pro filmovou výchovu za podstatné. Propojuje „výstupy“, které mají vzdělavatelé v rámci filmové výchovy požadovat, s dovednostmi, znalostmi a zkušenostmi, které jsou nezbytné v případech, kdy chceme hovořit o „filmové gramotnosti“.

Koncepce vznikala v letech 2014-2015 za přispění 25 odborníků na filmovou výchovu, kteří pocházejí z národních institucí, filmových archivů, univerzit, neziskových organizací, škol a institucí filmového průmyslu z dvaceti evropských zemí. Jejím cílem je ustavit souhrn teorie, praxe a principů fungujících v různých evropských iniciativách filmové výchovy, zjednodušit a sladit je s jedním společným cílem:

PODNÍTIT A VYBAVIT LIDI NAPŘÍČ EVROPOU VE SCHOPNOSTI ZAKOUŠET, POCHOPIT, TVOŘIT, OBJEVOVAT A SDÍLET FILM VE VŠECH JEHO ROZMANITÝCH PODOBÁCH OD NEJÚTLEJŠÍHO VĚKU V PRŮBĚHU CELÉHO ŽIVOTA.

Text Rámce je uspořádán kolem šesti výukových cílů, které jsou podle nás klíčové v souvislosti s tímto hlavním souhrnným cílem. Mezi ty patří:

1. **Porozumět, co je pro film specifické a výlučné.**
2. **Poznat, že film je produkován a konzumován jak kolektivně a v rámci spolupráce, tak osobně a individuálně.**
3. **Zapojit se do filmu osobně z kritické, estetické, emoční, kulturní i tvořivé perspektivy.**
4. **Mít pravidelný přístup k širokému spektru filmů a filmových forem.**
5. **Rozvíjet povědomí o společenském a historickém kontextu filmu.**
6. **Být schopen reflektovat různé způsoby zakoušení, poznávání a učení se filmu.**

Rozděluje nadále tyto výukové cíle na podrobnější výukové výstupy a propojujeme je s takovými zkušenostmi, které mohou vést k jejich dosažení. Rozlišujeme „prioritní výstupy“ (např. u kritických myslitelů, odvážných tvůrců, aktivních spolupracovníků), které pomohou filmovým vzdělavatelům vysvětlit, jak je filmová výchova provázána s širšími výchovnými cíli, a upřesňujeme některé „výukové předpoklady“ (např. zvědavost, toleranci, houževnatost), které mohou pomoci studentům a které jim filmová výchova pomůže rozvinout.

Vymezujeme naše výstupy v rámci „tří K“: Kreativní, Kritické a Kulturní dimenzi filmové výchovy.²⁴ Ty jsme rozšířili tak, aby byly zjevné souvislosti mezi každou z dimenzí a klíčovými procesy a praxí, které společně podpírají co nejširší společenskou a kulturní participaci.

Komu je materiál určen?

Rámec je pracovním materiálem pro vzdělavatele, dramaturgy a policy makers. Vzdělavatelům má pomoci lokalizovat aktivity v oblasti filmové výchovy na přehledné mapě přístupů, zkušeností a učebních výstupů. Pro dramaturgy koncepce popisuje spektrum možných výchovných metod. Pro policy makers je

²⁴V originálně 3 Cs: the Creative, Critical and Cultural.

průvodcem k „silné praxi“, propracovanému souboru principů identifikujících roli filmové výchovy v širším učebním rámci.

Úvod

Tento dokument stanovuje rámec, ze kterého mohou učitelé/vzdělavatelé, zástupci státních i nevládních organizací a filmového či audiovizuálního průmyslu vytvořit příležitosti, cesty a příležitosti k učení (learning experiences) pro studenty každého věku, zejména však mladé lidi, aby mohli vstoupit do „světa filmu“. Vznik Koncepce/Rámce byl podpořen agenturou Kreativní Evropa v programu „Filmová gramotnost“ jako součásti iniciativ podporujících Rozvoj filmového publika v Evropě.

V této studii klademe důraz na dvě skutečnosti: na děti a mladé lidi a na evropský film. Ani jedna z nich však není výlučná: podporujeme zapojení s celým ‚filmovým univerzem‘ a v průběhu celého života. Nicméně zaměřením Kreativní Evropy je evropská kultura. Pokud máme vybudovat udržitelnou evropskou filmovou kulturu, ukazuje se jako užitečné vytvořit a šířit veškeré dostupné příležitosti, jak umožnit dětem a mladým lidem objevovat a zakoušet evropský film, a jak ocenit a porozumět způsobům, jakým zejména evropští filmaři vyprávějí své příběhy.

Mapování gramotnosti

V roce 2012 podpořila Evropská komise průzkum stavu filmové výchovy v Evropě, aby posoudila připravenost filmové výchovy podpořit a proměnit filmovou kulturu v Evropě. Výsledná zpráva, *Screening Literacy Report*, obsáhla široké spektrum přístupů, projektů, praxí a priorit filmové výchovy napříč evropským společenstvím. Výzkum dal vzniknout profilům dvaatřiceti zemí, které reflektují rozmanité spektrum aktivit a více než sto padesát případových studií vzorových projektů a programů. V mnoha z těchto vzorových projektů je možné nalézt bohatství a dalekosáhlý vliv; co jim však schází, je soudržnost, vědomí společného účelu a cílů, jednoduchost podání, která by umožnila, aby filmová výchova byla víc než jen „souhrnem svých částí“.

Badatelům, kteří se na průzkumu *Screening Literacy Report* podíleli, bylo jasné, že neexistují sdílené standardy nebo soubor výstupů filmové výchovy, natož jednotný

rámec, v němž by bylo možné jednotlivé přístupy a praxe porovnat navzájem, a z něhož by mohly vznikat a vyvíjet se nové projekty. Namísto toho jsou v něm zabudovány často implicitní modely praxe, které mají své kořeny v rozličných národních vzdělávacích a filmových kulturách, které se liší úplně stejně, jako se liší ostatní kulturní statky.

A tak je současný stav filmové výchovy v Evropě nesourodý, často neviditelný a roztržštěný. Autoři studie *Screening Literacy* věřili, že propojování zdrojů, sdílení zkušeností a zájem rozvíjet projekty na bázi spolupráce může vést k výkonnějšímu, dynamičtějšímu a koherentnějšímu přístupu k filmové výchově v Evropě.

Ze dvanácti doporučení si studie vetkla jako první následující:

Navrhnout model filmové výchovy v Evropě, zahrnující uznání filmu jako umělecké formy, kritické porozumění, přístup k národnímu dědictví, světovému a populárnímu filmu a tvořivé filmařské dovednosti.

Rámec filmové výchovy, který je prezentován v tomto dokumentu, má proto jako první cíl „popsat a konsolidovat různé přístupy a typy aktivit v oblasti filmové výchovy, napříč sektory a prostředími, a uspořádat je pod souhrnem společných „výstupů filmové výchovy“.

Druhým hlavním cílem *Rámce filmové výchovy* je nabídnout vzor, doplněný sérií výstupů a příkladů, které pomohou navrhnout a sdílet budoucí projekty napříč Evropou. To by mělo být užitečné zejména v prostředích, kde je v současnosti filmová výchova nerozvinutá, přičemž by těmto zemím a organizacím měla nabídnout nejen odbornou pomoc, ale také příležitost propojit se s jinými zeměmi a projekty podle srovnatelných kritérií. Naším cílem je vytvořit podmínky, které umožní efektivní metody spolupráce, partnerství a rozvoje, a které budou inspirovat a zapojovat vzdělavatele (educationalists), studenty (learners) a evropský filmový průmysl.

Koncepce založená na výstupech

Kurikulární rámec je nástrojem pro vytváření modelů dalšího postupu. Modely obvykle začínají u očekávaných výstupů (Jakého vzdělání a u koho by mělo být dosaženo?), a směřují zpět k pedagogice (Jaký druh výuky nám pomůže k dosažení těchto výstupů?), které jsou pak ilustrovány příklady (Jak tato výuka vypadá v praxi?).

Ačkoliv mnoho zemí má vlastní příklady kurikula filmové výchovy založeného na výstupech, tyto příklady předtím nikdy nebyly shromážděny do společného zastřešujícího *Rámce filmové výchovy*. Tento dokument posouvá shrnutí ze studie *Screening Literacy Report* o výrazný kus dál, když se ptá ‚Jaké jsou učební výstupy, které pomohou podpořit uznání a porozumění filmu?‘, a podporuje rozvoj publika jak současného Evropského filmu, tak bohatého filmového dědictví.

Rámec také prezentuje ucelený obrázek filmové výchovy, která porovnává typy přístupů se vzdělávacími výstupy, s nimiž se někteří čtenáři dříve nesetkali a které je mohou tím pádem podpořit v experimentování a inovaci návrhů jejich vlastních programů.

Metodologie

Dokument vychází z práce odborníků z mnoha klíčových organizací i jednotlivců. Zpráva *Screening Literacy* dala vzniknout skupině zhruba padesát lidí a transformovala se do poradní skupiny *Film Literacy Advisory Group*: volného a otevřeného svazku odborníků z více než dvaceti zemí, který zahrnuje akademiky, neziskové organizace, státní úřady, učitele a vzdělavatele, dramaturgy kin i instituce filmového průmyslu. Autoři Koncepce se obrátili právě na mnohé z těchto lidí, a přizvali některé další, aby navrhli model založený na výstupech.

V srpnu 2014 proběhl audit organizací v oblasti filmové výchovy, které se zaměřují na výstupy, a ten inicioval začátek diskuse o tom, jak si filmovou výchovu v Evropě představují. Poté se zástupci jednotlivých organizací z těchto dvaceti zemí zúčastnili dvou seminářů v rozmezí říjen 2014 až leden 2015.²⁵ Zde vznikly pracovní

²⁵ První z nich proběhl v termínu 30.-31. 10. 2014 v Berlíně, druhý v termínu 13.-14. 1. 2015 v Praze.

skupiny o pěti až šesti lidech, z nichž každá se zaměřila na jednu z klíčových dimenzí filmové výchovy: Kritickou (porozumění, analýza a požitek z filmu); Kreativní (tvorba a zapojení do filmové kultury, napříč různými platformami); a Kulturní (intelektuální, estetický a emocionální rozvoj na příkladech výběru, objevování a prozkoumávání filmu ve všech jeho rozmanitých podobách).

Pracovní skupiny měly také za úkol rozpoznat skupiny výukových oblastí, které by pomohly rozvoji třech K a které jsou zásadní pro filmovou výchovu. Skupiny rozpoznaly následující klíčové oblasti: specifičnost filmu, společenský rozměr a prvek spolupráce, osobní a expresivní povahu filmu; důležitost individuální kritické zpětné vazby; význam sledování širokého spektra filmů; znalosti z oblasti institucionálního, historického a technického vývoje filmu; a celkového významu průběžné reflexe a revize osobního zapojení v rámci filmové kultury.

Každá výuková oblast je následně rozdělena do podrobných učebních výstupů a propojena s různými zkušenostmi, které vedou k jejich dosažení. Dále byly vyčleněny ‚prioritní výstupy‘ (spojené se studenty s příznaky kritických myslitelů, odvážných tvůrců, expresivních jedinců, citlivých přispěvatelů, aktivních spolupracovníků, důvěryhodných průzkumníků, informovaných účastníků, náročných diváků, nadšených obhajovatelů, samouků a angažovaných občanů), kteří mohou pomoc filmovým vzdělavatelům vysvětlit, jak se filmová výchova vztahuje k širším vzdělávacím cílům.

Nakonec byly definovány ‚předpoklady učení‘ (zvědavost, empatie, tolerance, houževnatost, potěšení), které pomáhají studentům (learners), a které by měla filmová výchova podporovat.

Učební oblasti jsou navíc podepřeny sérií příkladů zážitků/zkušeností, které umožňují studentům vyjadřovat a prozkoumávat výjimečnost filmu, a odtud vede přímé spojení od těchto zkušeností k souboru učebních výstupů.

Během rozvíjení těchto ‚učebních oblastí‘ a zkušeností, které je podporují, skupina rovněž navrhla, že by všichni studenti měli participovat, prakticky se podílet a

chápat procesy zahrnuté v kritických, kreativních a kulturních přístupech k filmu. Konečný výstup, Koncepce filmové výchovy v Evropě, je výsledkem této práce. V ucelené podobě tabulky je shrnuta na následující straně.

RÁMEC FILMOVÉ VÝCHOVY V EVROPĚ						
Cíl	Podnítit a vybavit lidi napříč Evropou ve schopnosti užívat si, pochopit, tvořit, objevovat a sdílet film ve všech jeho rozmanitých podobách od nejútlejšího věku v průběhu celého života					
Filmová citlivost						
Klíčové dimenze filmové výchovy	KREATIVNÍ Procesy / Praxe / Zapojení		KRITICKÁ Procesy / Praxe / Zapojení		KREATIVNÍ Procesy / Praxe / Zapojení	
Učební oblasti	Specifika filmu	Společenské, personální a kolaborativní procesy	Osobní kritická zpětná vazba	Širší zapojení ve filmu	Historický a institucionální kontext	Reflexivní učení
Učební výstupy	Kritičtí myslitelé	Odvážní tvůrci	Expresivní jednotlivci	Citliví přispěvatelé	Reflektující praktici	Aktivní přispěvatelé
	Důvěrní objevitelé	Informovaní účastníci	Náročné publikum	Nadšení obhájci	Samouci	Angažovaní občané
Zkušenosti	Setkání s filmem ve všech jeho podobách	Zakoušení filmu v kině		Objevování filmů z minulosti		Zakoušení filmového umění
	Zkušenost k tvůrčí filmařskou praxí			Reflexe domácí kultury i kultur odlišných		Rozpoznání, otázky a reflexe týkající se idejí a hodnot
Dispozice pro celoživotní vzdělávání	Zvědavost	Empatie	Dychtivost		Tolerance	Potěšení
Propojení s životem a prací	Osobnostní rozvoj		Občanská odpovědnost		Zaměstnatelnost	

Studie stanovuje souhrn výstupů, o které jakýkoliv program filmové gramotnosti, ať už v oblasti formálního vzdělávání nebo neformálního vzdělávacího sektoru, může realisticky usilovat. Nelze očekávat, že každý projekt může dosáhnout všech výstupů, nicméně doufáme, že díky přidružení kritické, kreativní a kulturní dimenze bude pro autory projektů možné prozkoumat problémy a výstupy přesahující jejich stávající praxi.

Rámec je podpůrnou strukturou, která je založena na výstupech. Je to také souhrn idejí nebo přesvědčení, která mohou být použita k plánování nebo rozhodování nad způsoby, jakými jsou projekty připravovány. Místo abychom začínali od izolované aktivity – jaký je cíl projektu – ptáme se na otázku ‚jaký bude výstup rozvoje filmové gramotnosti pro studenty?‘

Rámec nemá být předpisem. Spíše se snaží propojit souhrn výstupů filmové gramotnosti a navázat je na oblasti znalostí, dovedností, porozumění a zkušeností, které povedou ke kvalitním aktivitám směřujícím k filmové gramotnosti. Neklademe žádný rozdíl mezi formálními a neformálními výukovými zkušenostmi. Každá oblast bude mít svá omezení, nabízet různé příležitosti a zkušenosti. Je důležité dívat se na tento dokument jako na cestu, jak zdůraznit určité kompetence, zkušenosti a zpřístupnit co nejširší možný objem filmů.

Informovaný a gramotný filmový divák bude daleko více chtít prozkoumávat široké spektrum filmů a zvýší tak potenciál rozvoje publika Evropských filmů jak v kinech, tak skrz jiné kanály.

Ačkoliv je v textu kladen důraz zejména na děti a mládež v podobě studentů, naším úmyslem je popsat výstupy a předpoklady, které sahají od raného dětství k celoživotnímu vzdělávání. Naším cílem je zahrnout příklady, které vypovídají o celém věkovém spektru.

Klíčové dimenze filmové výchovy

Film má schopnost ovlivňovat způsob, jakým se díváme na svět a chápeme jej. Může manipulovat, reflektovat a vést nás k prožívání široké škály emocí. Film nám umožňuje zapomenout na svět okolo nás, může nás také přivést do světů nových,

nebo nás může vyzývat k přemýšlení o světě, v němž žijeme. Filmový tvůrce musí učinit mnohá rozhodnutí – ohledně záběrů, hudby, prvků příběhu, jeho stavby, nebo jak bude příběh reprezentován. My jako diváci vstupujeme do dialogu s filmem, na který se právě díváme, nebo, v případě že film sami tvoříme, musíme přemýšlet, jak jej uspořádáme, tak, aby ti, kteří se na něj dívají, mu porozuměli a pochopili, co se na plátně děje.

Tyto klíčové dimenze filmu byly shrnuty pod označení 3K filmové gramotnosti: Kritickou, Kreativní a Kulturní. Rámec uvažuje nad způsoby, jakými jsou tyto klíčové dimenze zakoušeny studenty – pomocí řady procesů a praktických zkušeností, které umožňují rozvinout vlastní zapojení do filmové kultury.

Kritická dimenze

Vytvoření reflexního návyku, a kritických schopností je důležitou součástí jakéhokoliv vzdělávacího procesu. Kritická schopnost je rozvíjena v průběhu času pomocí testování, výzev a kultivace našich soudů. Jedná se o proces sociální, vyžadující spolupráci, což je také důvod popularity online diskusních fór, filmových klubů a filmové kritiky obecně. ‚Být kritickým‘ je schopnost porozumět a poznávat filmy v jejich rozmanitosti, a rozvíjet předpoklady, díky kterým se můžeme neustále ptát po způsobech, jakými nás filmy zasahují, dojmají, vyzývají a konfrontují. Tato schopnost zahrnuje také pozornost vůči dalším uměleckým formám, které zasahují, ovlivňují a obohacují požitek, který získáváme při sledování filmu.

Proces

Důležité zdroje kritické orientace zahrnují také schopnost a ochotu zvážit, jak filmy předkládají argumenty a stanoviska o světě, stejně jako to, jak filmy odkazují k samotné povaze pohyblivých obrazů. Každá filmová forma (dokument, umělecký film, animace, stejně jako inscenované fikční filmy plné akce) by měly být posuzovány jako součást celého filmového univerza, a jejich vzájemné vztahy by měly být podložím, na kterém vzniká celoživotní vztah k filmu.

Postupy

Ústředním bodem pro rozvoj kritické praxe je schopnost ptát se na důležité otázky v souvislosti s filmem: děti se ptají od útlého věku. Studenti (learners) by měli být povzbuzováni ke kladení otázek o postavách a příbězích, o problémech souvisejících s tématy a hodnotami, a také estetickými aspekty filmu.

Musíme si osvojit schopnost identifikovat jednotlivé prvky filmu, někdy vyplývající z jejich opakovaného sledování; schopnost ptát se na to, proč se díváme zrovna na tento film; schopnost zvážit, co bylo záměrem filmového tvůrce, a dále reflektovat tyto analýzy a přecházet k osobnímu vyhodnocení toho, co jsme právě viděli.

Zapojení (Participation)

Musíme se také podívat blíže na možnosti, jak sdílet naše osobní zážitky v širších sférách a kontextech: film s námi komunikuje a my chceme komunikovat okolnímu světu, co jsme prožívali a vnímali v průběhu jeho sledování. K tomu potřebujeme doplnit, jak tato zkušenost reprezentuje dialog mezi námi a tím, co se děje na plátně, stejně jako dialog mezi autory a publikem.

Proto si musí studenti (learners) vytvořit jazyk, diskurz, který jim umožní vyjádřit jejich stanoviska, soudy, pocity a záliby v mnoha kontextech – učebna, diskuse s přáteli, dítě rozmlouvající se svými rodiči, blogové příspěvky nebo veřejná prezentace. Rozvinutá zkušenost s filmem vyžaduje dobrou schopnost komunikovat o tom, jak nás film ovlivňuje.

Kreativní dimenze

Příchod digitální filmové tvorby přispěl k tomu, že se diváci proměnili v tvůrce. Vztahy mezi těmito dvěma zkušenostmi – využívání divácké zkušenosti k natáčení a jejímu následnému vyhodnocení musí být náležitě prozkoumáno. Filmová výchova je proto zaměřena nejen na rozvoj kultury znalého a kritického filmového diváctví, ale také kultury natáčení, vyplývající z faktu, že kritický a tvůrčí přístup jsou vzájemně provázané.

Proces

Tvůrčí procesy zahrnují investigativní, analytické, experimentální, praktické, technické a expresivní dovednosti; estetické porozumění a kritický úsudek; intelektuální, imaginativní, tvůrčí a intuitivní schopnosti; a porozumění vztahů mezi pohyblivými obrazy a dalšími uměleckými formami, disciplínami a postupy. Filmová tvorba by měla být rekurzivní, studenti by se měli obracet k nápadům a technikám, opakovaně testovat a experimentovat s nápady a metodami.

Filmová tvorba vyžaduje znalost a porozumění místu, které zaujímá film v současné společnosti; a také povědomí o kontextu, v němž se odehrává filmová produkce a recepce. Dokonce mladí filmoví tvůrci jsou si vědomi, že jejich film mohou vidět přátelé, rodiny nebo spolužáci na velkém plátně či obrazovce.

Být kreativní v případě filmu znamená prozkoumávání nových digitálních technologií a tvůrčích výukových možností, která nabízejí, ačkoliv si musíme uvědomit také právní omezení, která vznikla za účelem podpory práv duševního vlastnictví. Tvorba filmu je však tím hlavním pro porozumění jeho formě.

Postupy

Klíčové tvůrčí postupy zahrnují: praktickou výuku k řemeslné dovednosti umění pohyblivého obrazu; vědomí duševního vlastnictví, sebe-vyjadřování a nezávislosti v prozkoumávání myšlenek, nápadů, a tvůrčích postupů; facilitace široké škály tvůrčích, technických a kritických zkušeností různých uměleckých forem a stylů filmu; představení způsobů, jak uspořádat nápady/procesy; ovládání zdrojů a vybavení v souvislosti s produkcí filmu; předvedení technické zručnosti při využívání filmových technik.

Zapojení (Participace)

Zapojení do komunity tvůrčích osobností vyžaduje obhájení znalostí a pochopení filmařských technik, které byly a jsou využívány filmaři v minulosti i současnosti; navazování vztahů mezi vlastní tvorbou a tvorbou ostatních; rozvíjení nápadů spolu s ostatními pomocí prozkoumávání a pokusů s filmařskými technikami a procesy; a vytvoření konečné podoby díla pro diváky a vyhodnocení jeho účinnosti.

Kulturní dimenze

Film nám může pomoci pochopit nás samotné, naše kulturní a národní identity, stejně jako naši historii. Film nám však také může pomoci porozumět druhým lidem, jiným kulturám, obdobím, myšlenkám a hodnotám. Čím větší přístup k filmům máme, tím hlubší a širší bude naše propojení se světem okolo nás.

Proces

Filmová kultura je často založena na sbírkách, seznamech a žebříčcích filmů: seznamy, tvorba kánonů, kurátorství, dramaturgie a následně debatování a diskuse, jsou různými způsoby, jak se lidé podílejí na filmové kultuře, a setkávají se s filmovou historií. Porozumění skutečnosti, že filmy spolu vzájemně ‚promlouvají‘ v podobě vlivů, citací a aluzí je důležitým rozměrem filmové kultury. Navíc debatování a porovnávání kritérií, která lidé používají, když hovoří o ‚skvělých‘ filmech je významným prvkem zapojování do filmové kultury.

Postupy

Film je také souhrnem postupů, které jsou společenské, historické, vzdělávací a kulturní. Od dítěte, které si vybírá své oblíbené DVD, přes lidi sestavující si své playlisty na youtube, až po ředitele mezinárodního filmového festivalu, existuje kontinuum, v němž sledování, reflexe, výběr a sdílení jsou postupy, které se prohlubují a vyvíjejí v průběhu celého našeho života.

Zapojení (Participace)

Film je společenskou formou, pevně ukotvenou v historii. To se týká nejen případů, kdy se díváme na film v kině s dalšími diváky, nebo skutečnosti, že filmy vznikají jako kolektivní dílo, nýbrž také faktu, že filmy samy fungují v širším společenském rámci, čímž spolu divák, film a tvůrce sdílejí vzájemné porozumění, společnou ‚skutečnost‘. Film je tudíž místem setkávání různých komunit, kultur a dějin, stejně jako cesta k porozumění, empatii a provázání s těmito kulturami. Jak uvádí Alan Bergala ve svém slavném bonmotu: *„Můj život byl spasen dvakrát: jednou ve škole, podruhé v kině.“*

Oblasti učení

Rámec je uspořádán kolem šesti výukových cílů, které jsou podle nás klíčové v souvislosti s uvedeným hlavním, souhrnným cílem. Mezi tyto cíle patří:

- Porozumět, co je pro film specifické a výlučné;
- Poznat, že film je produkován a konzumován jak kolektivně a v rámci spolupráce, tak osobně a individuálně;
- Zainteresovat se do filmu osobně z kritické, estetické, emoční, kulturní i tvořivé perspektivy;
- Mít pravidelný přístup k širokému spektru filmů a filmových forem;
- Rozvíjet povědomí o společenském a historickém kontextu filmu;
- Být schopen reflektovat různé způsoby zakoušení, poznávání a učení se filmu.

„Dokonalý film je pro mě ten, který se odvíjí za zavřenými víčky, a vaše oči jej samy promítají, takže vidíte přesně to, co jste si přáli vidět. Film je jako myšlenka. Film je ze všech umění nejbližší procesu myšlení.“

(John Huston)

Co je pro film specifické?

Film je ‚vyjadřovací audiovizuální proces‘ s vlastním jazykem, který je nesmírně komplexní a vysoce vyvinutý, přičemž zároveň se zdá být ‚zjevný‘, skoro ‚neviditelný‘ (transparent). Soustavné seznamování se s tímto jazykem je nezbytné pro schopnost ‚číst‘ a ‚psát‘ filmové texty, a pro postoupení k vyššímu stupni kritického vnímání a estetického zaujetí.

VÝSTUPY

Studenti by měli být schopni rozpoznat a pochopit:

Film jako médium uměleckého vyjádření, které je založeno na vztahu mezi časem a prostorem. Různé způsoby představení po sobě jdoucích pohyblivých obrazů a zvuků umožňují vznik rozmanitých významů. Každý záběr a každý zvuk přispívá k celkovému vyznění filmu.

Příklad: Studenti mohou být požádáni, aby ukázali tuto skutečnost změnou relativní pozice jednotlivých navazujících záběrů v sekvenci, kdy vznikne nový význam, nebo pomocí přítomnosti – či absence – zvuku ve vztahu k souvisejícímu pohyblivému obrazu, dokázali změnit význam scény.

Film jako médium komunikace

Příklady: Studenti si mohou uvědomit, jak je možné popsat konkrétní situaci zaznamenáním a opětovným přehráváním pohyblivých obrazů a zvuků této situace. Studenti by měli být podněcováni k vytvoření a záměně jednoduchých ‚audiovizuálních popisů‘. Studenti také mohou dělat pokusy pomocí srovnání aktuálních objektů každodenního života podle vlastní volby s jejich audiovizuální reprezentací různými způsoby, kterými je poté zaznamenají (dokumentární mód, fikční mód, reklamní mód, ad.)

Že hlavní vyjadřovací principy filmového jazyka (rámování, úhly kamery, pohyby kamery, časové struktury, ad.) jsou přímo vztažené k filmové technologii a že filmy jsou výsledkem expresivní síly tvořivě využitých ‚technických‘ parametrů.

Příklad: Z výběru ukázek z filmů nebo pomocí krátkých filmů mohou být studenti vyzváni, aby určili, jak s pomocí využití různého rámování, pohybů a pozice kamery, vznikají odlišné významy. Rovněž by měli pochopit základní principy, jak tyto principy fungují a mohou být tvůrčím způsobem využity.

Že podmínky promítání determinují divácký proces filmu: s ohledem na podmínky, v jakých je film promítán, může stejný film vést k různým zážitkům.

Příklad: Studenti mohou být vyzváni, aby popsali a diskutovali jejich odlišné filmové zážitky v různém prostředí. (domácí kino, třída, laptop, kino, ad.) Případně mohou vyzkoušet a diskutovat nad reakcemi a odpověďmi získanými v malých skupinách lidí po zhlédnutí stejného filmu. Studenti by také měli být schopni diskutovat o jejich vlastních, osobních zážitcích z daného filmu, který viděli v různých obdobích.

KLÍČOVÁ SLOVA

Filmová narace, filmový výraz, komunikace filmu, tvorba audiovizuálního významu (sdělení), přímý zážitek vs. audiovizuálně zprostředkovaný zážitek,

technické kódy a konvence, kulturní kódy a konvence, aspekty filmové estetiky, modus, žánr, filmové projekce.

Film jako osobní proces a proces spolupráce

Studenti by měli porozumět šíři a rozpětí procesů, které dohromady přispívají ke vzniku jakéhokoliv filmu – zejména jak kolektivní spolupráce zahrnující různé dovednosti a rozhodnutí přispívá po jejich propojení ke konečnému produktu. Kdykoliv je to možné, měly by probíhat setkání mezi filmovými profesionály (tvůrci, technici, výtvarníci, zvukaři, ...) a studenty, aby byla zkušenost předávána napřímo.

Studenti by měli také pochopit, že film je výsledkem individuálních výrazových a technických rozhodnutí. Měli by být schopni si to vyzkoušet při vlastním natáčení a vyjádřit emoce, pocity a nápady související s osobní zkušeností, a s širším povědomím a citlivostí k podmínkám natáčení.

Měli by také být schopni převést toto porozumění výrobním procesům do individuální tvorby v rámci spolupráce tak, aby činili vědomá rozhodnutí při své vlastní filmové praxi v oblasti technické a výrazové. Toto porozumění by měli být také schopni přenést do aktivnější recepce filmových děl.

VÝSTUPY

Studenti by měli být schopni:

Sdělit své nápady adekvátním způsobem ostatním tak, aby nastartovali tvůrčí proces.

Příklad: Měli by navrhnout různé verze svého projektu, jako jsou námět, scénář, storyboard, harmonogram natáčení, režijní scénář (decoupage technique), natáčecí plán.

Uvědomit si, jaká jsou výrazová a tvůrčí rozhodnutí a stanoviska při samotné tvorbě obrazů, zvuků a střihových sekvencí.

Příklad: Měli by rozhodnout, jaké technické a umělecké prostředky budou nejlépe odpovídat tomu, co chtějí vyjádřit, přičemž budou schopni vybírat z široké palety

výrazových parametrů: obsazení, herectví, lokace, obrazu (světlo, barva, hloubka pole, úhel a pohyb kamery, snímací vzdálenost, rámování), zvuku a střihu.

Využívat rozmanitosti technických výrobních prostředků, znát základní principy produkce a být si vědomi technických proměnných. Měli by si uvědomit, kdo je zodpovědný za jakou část výroby filmu (kameraman, technik kamery, osvětlovači, ad.) a vědět, jaké instrukce jim dávat a co po nich chtějí, aby dospěli k co nejefektivnějším výsledkům.

Příklad: Nabízí se možnost dělat pokusy s různými kamerami a objektivy, prozkoumávat různé technické možnosti dostupného vybavení a pochopit souvislosti mezi estetikou a aparátem. To platí také pro mikrofony, software a hardware pro střih obrazu a zvuku.

Rozpoznat a diskutovat tato rozhodnutí při sledování filmu.

Příklad: Napište filmovou recenzi nebo analýzu, v níž prokážete povědomí o historických souvislostech mezi filmy, nebo mezi tvorbou filmových tvůrců a tvorbou z jiných uměleckých odvětví. Nebo popište techniky a postupy, které se objevují v hudebních klipech, ale pocházejí z dřívějších filmových stylů.

Pochopit a představit různé fáze výrobního procesu filmu a jednotlivé role v produkčním týmu.

Příklady: Zjistěte, jaký je přínos jednotlivých pozic při natáčení filmu a také které jsou pro vás nejlépe použitelné. Popište jednotlivé role v předprodukčním, produkčním a postprodukčním stádiu natáčení: režie, produkce, make-up, asistent produkce, klapka, obsluha vozíku, herec... Sledujte, jak se tyto role liší u dokumentu, animace, uměleckého filmu.

Sdílet svá díla v různých mediálních kontextech.

Příklad: Zorganizujte projekce pro rodinu, přátele a veřejnost, přihlaste svůj film na (amatérský nebo profesionální) filmový festival, nahrajte váš film na online platformu pro sdílení videí, i s ohledem na otázku autorských práv.

KLÍČOVÁ SLOVA

Filmová tvorba, dovednosti, proces, technické (prostředky), výrazové (prostředky), výraz (expression), obraz, zvuk, spolupráce, aktivní recepce filmů, role při filmové výrobě.

Rámeček osobního kritického přístupu

Za pomoci filmové výchovy si studenti osvojí vlastní kritéria pro kritické a tvůrčí propojení s filmem. Při sledování, tvorbě a sdílení si vytvoří vlastní rámeček, v němž budou schopni analyzovat, reflektovat, tázat se, srovnávat a interpretovat. Budou schopni formulovat vlastní názor na film, poukázat na jeho skladebné prvky a jeho zasazení v rámci filmové kultury a sdělovat jejich vlastní osobní a emocionální odezvu.

VÝSTUPY

Studenti budou schopni:

Identifikovat a ocenit rozmanité aspekty filmové tvorby, ve všech jejích podobách, a pochopit a ohodnotit filmařská rozhodnutí. Budou schopni zahrnout některá z těchto rozhodnutí do vlastní tvorby, a budou schopni vysvětlit je a odhalit své filmové inspirační zdroje.

Příklad: Analyzujte filmovou scénu, popište její jednotlivé prvky, a také jak jsou využity ke sdílení emocí, významů a estetiky. Zkuste charakterizovat filmový styl režiséra, porovnat ho s vlastním přístupem a obhájit vlastní rozhodnutí.

Zapojit se do filmové tvorby jako rekurzivního procesu, který zahrnuje kritické uvažování, emocionální porozumění, estetickou vnímavost, potěšení, aktivní zapojení, spolupráci a schopnost prezentovat a obhájit vlastní myšlenky.

Příklad: Přispějte do společného filmového projektu a pojmenujte vlastní přínos a zkušenosti z vlastního zážitku. V průběhu psaní námětu buďte připraveni diskutovat o vašich nápadech, pokuste se vyhodnotit emoční a estetické aspekty při hledání cesty ke společnému kompromisu.

Rozpoznat, jak film reflektuje konkrétní kulturní kontext a hodnoty, s vědomím souvislostí, v nichž dané dílo, jeho námět, zpracování témat a estetika vznikaly, a analyzovat podobnosti a odlišnosti jiných děl.

Příklad: Odhalte kulturní kontext, v jakém byl film natočen a naznačte vazby mezi filmem a jeho jednotlivými tématy.

Předvést schopnost reflexe filmu rozmanitými způsoby (promluva, psaný text, vizuální forma...)

Příklad: Zkuste po zhlédnutí filmu napsat a publikovat osobní reflexi na online diskusním fóru. Vytvořte po zhlédnutí filmu vizuální mapu (obrazy, slova, kresby, ...), která představí myšlenky a impresze z daného filmu.

Interpretovat film, nabídnout interpretaci jeho významu a načrtnout vztahy mezi filmem a jinými kulturními odkazy a životními zkušenostmi.

Příklad: Vyhodnoťte po zhlédnutí filmu jednotlivé postavy, zkuste interpretovat jejich role v příběhu, a srovnajte tyto postavy s postavami v jiných filmech a příbězích, případně se skutečnými životními situacemi.

Ocenit široké spektrum filmů včetně současných, nedávno natočených i klasických příkladů, s využitím vhodného slovníku a výrazových prostředků.

Příklad: Napište komentář k filmu, vyzdvihněte jeho kvality a hodnoty spolu s vysvětlením kritérií vašeho úsudku.

Sdílet a diskutovat vlastní názory, a zároveň projevit otevřenost k názorům, úhlům pohledu a stanoviskům druhých.

Příklad: Po zhlédnutí filmu nebo scény buďte připraveni aktivně diskutovat v rámci diskusního fóra, kde sdělíte své myšlenky a názory a dotážete se na názory ostatních.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kritické myšlení, aktivní zapojení, obhajitelný úsudek, interpretace, participativní vztahy, pozorování, reflexe, dotazování, analýza, emoční porozumění, dialektický proces, sdílení myšlenek, diskuse, srovnání, estetické ocenění, kritéria, hodnocení.

Široké spektrum filmů

Filmy vznikaly a přitahovaly pozornost po celém světě po dobu více než sto dvaceti let (a stále přibývají) v neustále se rozšiřující mnohosti žánrů a forem, a kvůli stále rostoucímu počtu důvodů a diváckých skupin. Po celou tuto dobu sehrával film stále významnější roli v našem kulturním prostředí a kulturní identitě. Přesto je tato výjimečná rozmanitost kulturního univerza filmu a jeho historie zřídka významněji reflektována v diváckých zkušenostech a návycích většiny lidí; dominantní média, ať už je to kino, televize nebo internet, spíše vytvářejí limity diváckého vztahu s filmem. Filmová výchova otevírá dveře do tohoto nekonečného filmového univerza.

VÝSTUPY

Student prozkoumá rozmanité spektrum filmů (např. fikční, dokumentární, experimentální, archivní, animované, amatérské, nové audiovizuální formáty, národní, evropské, světové) a je schopen:

Identifikovat a rozpoznat specifika jednotlivých typů filmů a dokáže je umístit geograficky, historicky a žánrově.

Příklad: Student rozlišuje napříč filmy z různých časových období a teritorií, filmovými žánry, dokáže rozpoznat charakteristické znaky období, míst a žánrů.

Vztáhnout film do konkrétního společenského a historického kontextu jeho vzniku.

Příklad: Student dokáže posoudit, jak jsou určité aspekty filmu ovlivněny dobou vzniku, místem nebo okolnostmi produkce; a vysvětlí, co film odhaluje ze společenského, kulturního a historického kontextu své doby.

Prozkoumat spektrum zdrojů, včetně recenzí, žebříčků, online zdrojů, promluv (atd.) vztažených ke konkrétnímu filmu či filmům.

Příklady: Student prozkoumá a shrne recenze a názory na konkrétní film tak, aby byl schopen sestavit doporučení (či nedoporučení) pro projekci ve filmovém klubu. Student prozkoumá filmy z konkrétního období, země nebo žánru, aby byl schopen sestavit program projekcí nebo seznam doporučených filmů ke zhlédnutí (must-watch list).

Vědomě zkoušet a rozvíjet své divácké rozhodovací schopnosti.

Příklad: Student zvládne sledovat film neznámého původu mimo jeho běžné preference a vytvořit uvážlivou reflexi tohoto filmu. Student zformuluje své aktuální divácké preference a prozkoumá důvody, které k nim vedou.

Formulovat názory na široké spektrum filmů.

Příklad: Student umí posoudit kvality konkrétního filmu či filmů, včetně odkazu k dalším filmům pro srovnání nebo pochopení kontextu.

Identifikovat a posoudit platformy, kde je možno se s filmem setkat, se zahrnutím kin, filmových klubů a filmových společností, archivů, televize, DVD a online zdrojů.

Příklad: Student dokáže identifikovat možné zdroje dostupných filmů ke zhlédnutí a posoudí technické, autorskoprávní, finanční a kvalitativní otázky spojené s každým z těchto zdrojů.

Vědomě používat své znalosti o filmových formách, žánrech, stylech a historii tak, aby mohly být využity ve vlastní tvůrčí práci.

Příklad: vytvořit film v rozpoznatelné formě, stylu či žánru, s cílem vyzývat, narušovat nebo inovovat zavedenou formu nebo způsob vyprávění.

KLÍČOVÁ SLOVA

Forma, žánr, fikce, dokument, experimentální film, amatérský film, archivní film, animace, distribuční kanál, filmový klub, filmová společnost.

Společenské a historické kontexty

Komplexní filmová gramotnost předpokládá porozumění vztahu mezi širšími společensko-historickými podmínkami, v nichž jsou filmy produkovány a vztaženy ke konkrétním technologickým výdobytkům a způsobům recepce. Detailní filmová analýza zahrnuje nejen vědomé výrazové prostředky jednotlivce nebo kolektivu, ale také vliv řady společenských faktorů, jako jsou historická hnutí, socio-ekonomické zázemí a technologické inovace.

VÝSTUPY

Student je schopen vyhodnotit a interpretovat zdroje poznatků z různých perspektiv:

Sociálního a historického kontextu – student by měl být schopen popsat společenské, historické a kulturní kontexty filmu, které ovlivňují jeho obsah, strukturu a výrobní způsoby.

Například: Popsat způsoby, jimiž jsou filmové průmysly ovlivněny dílčími společenskými, kulturními a ekonomickými faktory (např. nárůst filmů imigrantů v Itálii v letech 2000–2015, nebo nástup německého expresionismu ve 20. letech). Uvědomit si konkrétní kontext, který přímo ovlivňuje filmovou estetiku (např. Sovětský svaz v letech 1920–1940).

Pochopit vztahy mezi filmovým průmyslem a publikem (např. jak raná kinematografie a její prudce se rozvíjející způsob prezentace filmů ovlivnily publikum a divácké návyky; evoluce televizního vysílání a korporátních praktik ve vztahu k televizi, videu, DVD a online sledování filmů).

Porozumět vztahu mezi lidmi a institucemi (např. evoluce postupů spojených s televizí, videem, DVD, online sledováním a diváckými návyky).

Produkční kontext: ne/industriální – student by měl být schopen:

Identifikovat filmařské postupy mimo mainstreamovou filmovou produkci (experimentální, amatérské, televizní filmy, video, digitální a online postupy)

Popsat, jak tyto kontexty utvářejí filmovou formu a cirkulaci filmů.

Příklad: Při sledování filmů avantgardního filmaře Jonase Mekase by měl student zvážit, jak jeho tvůrčí podmínky (tvorba mimo mainstream, role ‚filmového umělce‘, součást kontestačního hnutí) ovlivňují vzhled a styl jeho děl.

Technologický kontext – student by měl být schopen:

Rozpoznat historický a průběžný technologický vývoj s ohledem na produkci filmů (předchůdci kinematografie, jako je fotografie, chronografie, Laterna Magika, přechod od němého ke zvukovému filmu, Technicolor, 70 mm, délka filmového pásu, fenomén 16 mm filmu v 60. letech, přechod z analogové na digitální tvorbu a míra, do jaké nově ‚demokratická‘ digitální média umožnila a ztížila filmovou tvorbu, recepci a zapojení).

Určit historický vývoj distribučních platform a možností recepce (od kaváren k niklodeonům, od kin k obrazovkám televizí, počítačů a mobilních zařízení).

Příklad: Při přemýšlení nad filmem bratří Lumiérů ‚Příjezd vlaku na nádraží la Ciotat‘ by si měli studenti uvědomit, že jejich první filmy byly němé, trvaly jednu minutu a byly promítány rychlostí 16 obrázků za vteřinu s ohledem na technologické podmínky roku 1895).

Příklad: Student je schopen diskutovat o způsobech, jakými nástup odlehčeného vybavení v 60. letech (kamery, zvukový záznam) proměnil audiovizuální produkci (menší štáby) a jazyk filmu: ruční kameru režiséři hnutí Direct Cinema a Cinema vérité používali jako metodu a stylistický nástroj, stejně jako později Gareth Edwards v ‚Monstreich‘, Myrick a Sanchez v ‚Záhadě Blair Witch‘ nebo tvůrci hnutí Dogma 95.

KLÍČOVÁ SLOVA

Film, mezioborovost (interdisciplinarity), historie, sociologie, ekonomie, technika, kontext, distribuce, platformy, kulturní studia, technologie, filmový průmysl, digitalizace, digitální média.

Reflexe učení

Schopnost analyzovat samotný výukový proces je nezbytná pro dosažení a rozšíření znalostí a vytvoření autonomie. Z tohoto důvodu je reflexe a vnitřní kontrola základem pro dosažení dříve uvedených oblastí učení a jejich dílčích výstupů. Studenti by měli zažít potěchu ze sledování, stejně jako z vytváření filmů jako osobního a společenského zážitku, který umožňuje reflexi vlastního učení. Budou schopni vyjádřit sebejistotu i pochybnosti, a také klást si otázky ohledně vlastních rozhodnutí a soudů. Moment reflexe je proto významný jak pro cíle, tak pro samotné výstupy.

VÝSTUPY

Celkový proces reflexe učení v oblasti filmové výchovy může zaručit, že budou studenti schopni:

Rozlišovat – rozpoznávat žánry, filmové formy, klíčové momenty filmové historie a vývoje filmu, silné i slabé stránky vlastní tvůrčí práce, stejně jako práce ostatních filmařů. Budou také schopni rozpoznat různé kritické přístupy k filmu.

Příklad: Děti by měli hovořit o změnách jejich vnímání filmu poté, co natočí několik vlastních krátkých snímků.

Analyzovat – studenti si osvojí kritické dovednosti, které jim umožní analyzovat jejich vlastní tvořivou práci, stejně jako práci jiných filmařů. V druhém případě budou schopni podepřít ji řadou různých kritických a teoretických perspektiv.

Příklad: Mladí lidé rozvíjí své kritické uvažování o hodnotách a příbězích tím, že vytvářejí série krátkých filmů.

Vyhodnocovat – Stejně jako se naučí vyhodnocovat úspěchy vlastní filmové tvorby, vyvinou si schopnost vyhodnotit nejen filmy, které zhlédli, ale dokáží zhodnotit, jaký emocionální a estetický účinek na ně tyto filmy mají. Budou schopni vyhodnotit různé teoretické přístupy k filmu a rozhodnout, které jsou nejpřínosnější pro jejich vlastní postoje.

Příklad: Budou schopni srovnat zážitky a výukové procesy jako mladí diváci na počátku celoživotního zájmu o film.

Bádat – studenti si osvojí touhu dohledávat si více informací o filmařích a technikách natáčení. Naučí se také hledat různé cesty, jak prezentovat výsledky jejich výzkumu tvůrčím nebo kritickým způsobem.

Příklad: Budou schopni prozkoumávat další filmové kontexty, formy, produkty a jazyky než ty, které už znají a kterých dosáhli.

Rozšiřovat – Studenti budou sledovat rozvoj vlastních schopností prozkoumávání dalších uměleckých odvětví za pomoci filmu a také hledat způsoby, jakými

přispívají k pochopení filmu. Budou chápat film jako součást širšího rámce kultury zahrnujícího další umělecká odvětví.

Příklad: Budou schopni aplikovat vlastní učení z filmu na jiné výukové procesy a umělecké zkušenosti.

Budovat – studenti budou umět vytvářet vlastní argumentaci a kritiku filmu, stejně jako se naučí budovat své vlastní filmy, přičemž si budou vědomi vlivu jedné aktivity na druhou a naopak.

Příklad: V průběhu procesu natáčení budou schopni reflektovat a vyhodnotit vlastní postupy a zvážit cesty, jak mohou vystavět vlastní filmy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Analýza, reflexe, vyhodnocení, sebe-hodnocení, povědomí o výukovém procesu, vyjadřovací schopnost.

Učební výstupy

Z výukových oblastí je možno vyčíst řadu obecnějších učebních výstupů. Je důležité uvědomit si, že mnohé z těchto výstupů bude možné zařadit do více než jedné učební oblasti. Filmová výchova je procesem, jenž vede ke studentům, kteří:

KRITICKY UVAŽUJÍ – studenti budou schopni aplikovat široké spektrum kritických přístupů k filmům, které viděli, stejně jako k filmům, které sami vytvořili.

CITLIVĚ DISKUTUJÍ – studenti budou schopni věcně a přímo přispívat do živých či online diskusí o filmech a respektovat názory ostatních. Budou také schopni být součástí tvůrčího týmu, přispívat vlastními schopnostmi a tvůrčími nápady a respektovat je i u ostatních.

SEBEVĚDOMĚ PROZKOUMÁVAJÍ – studenti budou prozkoumávat nejen široké spektrum filmů, ale budou také schopni obracet se kco největšímu spektru natáčecích technik a zařízení během vlastní tvůrčí práce.

ZASVĚCENĚ SE ZAPOJUJÍ – studenti budou zasvěcenými účastníky filmové kultury jako celku.

ODVÁŽNĚ TVOŘÍ – studenti si osvojí své vlastní přístupy jak ke sledování a diskutování filmů, tak k pokusům v rámci jejich vlastní tvůrčí činnosti.

JASNĚ SE VYJADŘUJÍ – studenti budou schopni jasně vyjádřit své vlastní názory o filmu, stejně jako tvůrčím způsobem zkoumat a vyjadřovat vlastní myšlenky, nápady a příběhy.

REFLEKTUJÍ SVÉ ZKUŠENOSTI – studenti budou schopni rozvinout své schopnosti tak, aby byli schopni reflektovat filmy, stejně jako jejich vlastní kritické postoje, a budou tyto postoje rozvíjet spolu s novými filmovými zážitky. Budou také schopni zvážit přednosti a nedostatky vlastní filmové tvorby.

AKTIVNĚ SPOLUPRACUJÍ – studenti si osvojí schopnost spolupráce při vývoji nápadů, praktických dovedností a tvůrčích projektů.

NEZÁVISLE SE UČÍ – studenti si budou schopni vybudovat vlastní sebevědomí jako filmoví kritici i tvůrci.

JSOU OBČANSKY ANGAŽOVANÍ – studenti budou schopni, pomocí vlastních zkušeností s širokým spektrem filmů a názorů na filmy a tvorbu, nejen rozvinout řadu měkkých dovedností užitečných pro pracovní uplatnění a v rámci vztahů s ostatními, ale budou také schopni porozumět jiným kulturám, vkusu, hodnotám a příběhům z jiných zemí.

JSOU NÁROČNÝMI DIVÁKY – studenti si vyvinou citlivost k filmovému umění a dospějí k estetickému ocenění filmových děl, přičemž si vybudují vlastní vkus a budou schopni se k filmu postavit jako k výzvě, objevovat a vyhodnocovat filmy, názory a myšlenky, se kterými se setkají.

JSOU NADŠENÝMI AMBASADORY – studenti budou schopni, skrze vlastní rozšiřující se zkušenosti s filmem a filmovou tvorbou, obhajovat konkrétní filmy, filmaře a filmové postupy. Stanou se z nich filmoví ambasadoři.

„Pravidla se učíme proto, abychom je následně porušovali, ale pokud je neznáme, pak nám něco zásadního chybí.“

(Nicolas Roeg)

Zkušenosti

Rozvoj citlivosti k filmu může být podpořen řadou specifických zkušeností, které pomohou zplodit nejen lásku k filmu, ale také schopnost podívat se na film a filmovou tvorbu z mnoha perspektiv. Stejně jako v případě učebních výstupů, je i zde důležité uvědomit si, že tyto zkušenosti se mohou odehrávat napříč všemi oblastmi učení a nemusí se jednoduše vztahovat jen k jedné nebo dvěma z nich.

SETKAT SE S FILMEM VE VŠECH JEHO PODOBÁCH – Studenti odhalí široké spektrum filmových forem – od fikčních snímků k experimentálním, od dokumentů k snímkům bez narace, od studiových k amatérským. Budou také schopni uplatnit své zkušenosti ze setkání s širokým spektrem filmů za účelem využití ve vlastní tvůrčí praxi.

ZAŽÍT FILM V KINĚ – Studenti by si měli uvědomit, že film vzniká proto, abychom jej mohli zažít v prostředí kina. Ačkoliv akceptujeme, že ve 21. století se možnost vidět filmy rozšířila na mnoho jiných platforem a kanálů, kino je stále nejvhodnějším prostředím pro zhlédnutí filmu a studenti by měli mít příležitost si tento zážitek prožít.

OBJEVOVAT FILMOVÁ DÍLA MINULOSTI – Studenti by se měli mít možnost setkat s filmovým dědictvím nejen své vlastní země, ale také z evropské nebo světové kinematografie. Zejména proto, aby si uvědomili návaznost a rozvoj možností, které nabízí film jako prostředek k vyprávění příběhů a jako prostředek uměleckého vyjádření.

ZAKUSIT SETKÁNÍ S FILMOVÝM UMĚNÍM – Studenti by měli mít příležitost vidět řadu filmů, které mohou sloužit jako příklady estetických a kulturních možností kinematografie.

VYZKOUŠET TVŮRČÍ MOŽNOSTI FILMOVÉ TVORBY – Studenti by měli využít své divácké zkušenosti s filmem k vlastní tvůrčí práci s filmem, a vlastní tvorbu pak zpětně využít k objevování filmové formy.

REFLEKTOVAT NÁRODNÍ A SVĚTOVÉ KULTURY – Za pomoci zážitků s řadou filmů by se studenti měli vcítit a být schopni reflektovat rozmanité kultury reprezentované v různých kinematografiích.

IDENTIFIKOVAT, TÁZAT SE A REFLEKTOVAT MYŠLENKY A HODNOTY – S využitím svých diváckých zkušeností a zážitků z vlastní filmové tvorby by

studenti měli mít příležitost identifikovat, tázat se a reflektovat různé myšlenky a hodnoty.

„Nejlepší nápad, který jsem kdy dostal, je vytvořit jednotu mezi něčím tak nádherným, mocným a úžasným, jako jsou hollywoodské filmy a kritikou aktuálního stavu věcí. To je můj sen, takový bych chtěl jednou natočit film o Německu.“

(Rainer Werner Fassbinder)

Filmová výchova v širším kontextu

Filmová výchova rozvíjí citlivost k filmovému umění ve všech jeho rozmanitých podobách. Může také přispívat k rozvoji mnoha životních dovedností, které mohou vytvořit předpoklady pro celoživotní vzdělávání směrem k dalším kulturním formám, jako je výtvarné umění, literatura a hudba. Výukové předpoklady filmové výchovy rozvíjející zvědavost, empatii, houževnatost, toleranci a potěšení jsou klíčovými dovednostmi v oblasti osobnostního rozvoje, občanské odpovědnosti a zaměstnanosti: tyto oblasti života přesahují bezprostřední a formální kontexty vzdělávání. Cíle rozvinuté filmovou výchovou mohou být převedeny do reálného života, stejně jako např. cílevědomost a potěšení z kulturního zážitku.

Mimo výše uvedené se v *Rámci* rozvíjí také řada ‚měkkých dovedností‘, které jsou přenositelné do pracovního světa a mohou přispívat k celkovému osobnostnímu rozvoji jednotlivců.

Mezi tyto dovednosti patří:

- týmová spolupráce
- komunikace
- rozhodování
- smysl pro odpovědnost
- plánování (time management)
- kreativita a řešení problémů
- práce pod tlakem
- schopnost přijmout odpovědnost

Ty všechny mohou přispívat k individuální zaměstnatelnosti.

„Film je tou nejúžasnější záležitostí, kterou mohli lidé vymyslet, je nejkompexnější, je zkrátka nejlepší. V opravdu skvělém filmu je skutečně vše. Snoubí se v něm a propojuje veškeré umění, které člověk vyvinul v průběhu dějin vlastní kultury.“

(Helma Sanders-Brahms)

Co dál?

Tento materiál bude publikován na webu jako online dokument, který bude možné rozšířit o příklady, projekty a komentáře. Očekáváme, že zainteresované skupiny zájemců budou mít zájem otestovat některé z návrhů a domněnek Rámce, a proto také doufáme, že brzy vznikne výzkum zaměřený na to, zda jsou navržené výstupy skutečně dosažitelné či nikoliv.

Text se nezabývá konkrétními pedagogickými přístupy spojenými s oblastmi učení, zkušenostmi nebo výstupy. Pochopitelným dalším krokem by mělo být rozvinutí a vytvoření spektra učebních a studijních přístupů, které by doplnily tento Rámec, a mohly být otestovány a vyzkoušeny v odborném prostředí a vypuštěny do praxe.

Příspěvatelé

Mark Reid, British Film Institute, Velká Británie

Ian Wall, The Film Space, Velká Británie

Sarah Duve, Vision Kino, Německo

Caren Willig, British Film Institute (ext), Velká Británie

Nuria Aidelman, Montserrat Planella Serra, A Bao a Qu, Španělsko

Laura Orlescu, Yvonne Irimescu, Active Watch, Rumunsko

Alejandro Bachmann, Austrian Film Museum, Rakousko

Michelle Cannon, CEMP, Bournemouth, Velká Británie

Nathalie Bourgeois, Cinemathèque française, Francie

Scott Donaldson, Creative Scotland, Skotsko

Orestis Tringides, Cyprus Community Media Centre, Kypr

Pavel Bednařík, Národní filmový archiv, ČR

Martin Brandt-Pedersen, Danish Film Institute, Dánsko
Laszlo Hartai, Anette Hilbert, Hungarian Moving Image and Media Education
Association, Maďarsko
Alicia McGivern, Irish Film Institute, Irsko
Maria Leonida, Menis Theodoridis, Karpos, Řecko
Petra Slatinšek, Kinodvor, Slovinsko
Ginte Zulyte, Meno Avilys, Litva
Bernard McCloskey, Northern Ireland Screen, Severní Irsko
Agata Sotomska, Polski Instytut Sztuki Filmowej, Polsko
Per Eriksson, Kaly Halkawt, Swedish Film Institute, Švédsko
Vitor Reia-Baptista, University of Algarve, Portugalsko
Lidia Peralta Garcia, Marta Portales Oliva, Universidad Autónoma de Barcelona,
Španělsko
Simone Moraldi, Universita Roma Tre, Itálie
Sabine Genz, Michael Jahn, Elena Solte, Vision Kino, Německo

Další přispěvatelé

Beate Voelcker, German Children's Film Association, Německo
Bettina Henzler, University of Bremen, Německo
Gordon Brown, Education Scotland

Text Framework for Film Education byl publikován se svolením zpracovatele, Britského filmového institutu a zadavatele, kterým je Evropské komise. Text byl přeložen jako součást připravované disertační práce Pavla Bednaříka na FAMU v roce 2020.

Příloha 2: Prameny, literatura, odkazy

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

BOLAS, Terry. *Screen Education. From Film Appreciation to Media Studies*. Bristol: Intellect Books 2009.

CHRISTIE, Ian. *Audiences*. Amsterdam: Amsterdam University Press 2014.

LAWRENCE, Sarah: *Future Classrooms. Managing Mobile Technology 2015*. Creative Learning Centres, Belfast 2015.

PARRY, Becky. *Children, Film and Literacy*. Londýn: Palgrave MacMillan 2013.

BAZALGETTE, Cary (ed.). [Making Movies Matter](#). Londýn: British Film Institute 1999. Dostupné zde:

BAZALGETTE, Cary (ed.). *Moving Images In the Classroom*. Londýn: British Film Institute 2000.

BAZALGETTE, Cary (ed.). *Look Again! Teachers guide to using film and television with three-to-eleven-year olds*. Londýn: British Film Institute 2003.

REID, Mark (ed.). *Reframing Literacy*. Londýn: British Film Institute 2008.

REID, Mark–BURN, Andrew. [Screening Literacy: Reflecting on Models of Film Education in Europe](#). Universitetsforlaget [online]. Nordic Journal of Digital Literacy 7, 2012.

REID, Mark–WALL, Ian (eds). [Screening Literacy Report](#). Londýn: British Film Institute 2012.

REID, Mark–WALL, Ian (eds). [Framework for Film Education](#). Londýn: British Film Institute 2015.

Online zdroje

www.bfi.org.uk

<https://www.bfi.org.uk/bfi-film-academy-opportunities-young-creatives>

www.intofilm.org.uk

www.northernirelandscreen.co.uk

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-943X-2012-04-07>

<https://ffilmcymruwales.com/our-work/education>

<https://www.northernirelandscreen.co.uk/education/creative-learning-centres/>

<https://screenacademiesni.org/>

<https://www.northernirelandscreen.co.uk/education/moving-image-arts/>

<http://www.thefilmSPACE.org/>

DÁNSKO

Projekt Jazyk bez hranic (závěrečná zpráva je ke [stažení zde](#))

[Práce dětí a mládeže s filmem: Digitální vzdělávání a produktivní učení pro budoucnost](#) (Børn og unges arbejde med film: Digital dannelse og produktiv læring for fremtiden, Kirsten Drotner, 2016)

[Animated Film Learning - produkce animovaného filmu jako kreativní vzdělávací cesta na základní škole](#) (Animated Film Learning - animationsfilmsproduktion som kreativ læringsvej i folkeskolen, Lisa Gjedde, 2016)

[Kreativní učení s pohyblivým obrazem – katalog potenciálů, výzev a doporučení](#) (Kreativ læring med levende billeder - katalog over potentialer, udfordringer og anbefalinger, Lisa Gjedde og Janus Hecht med bidrag fra Hanne Pedersen, 2018)

[Rozvoj interdisciplinární filmové pedagogiky – kreativita, tvorba a spolupráce](#) (Udvikling af tværfaglig filmpædagogik - kreativitet, kreation og kollaboration, Heidi Philipsen og Kirsten Drotner, 2016)

[PIXIFILM - Filmová a mediální výchova v MŠ](#) (PIXIFILM - Film- og mediepedagogiske aktiviteter i børnehaven, Kulturregion Fyn, 2018)

[Vlastní tvorba a zapojení studentů](#) (Elevs egenproduktion og elevinddragelse, Birgitte Holm Sørensen, Karin Levinsen, 2015)

[Jak děti konzumují filmy a seriály](#) (How children consume film and series, kolektiv autorů 2020)

[Oslovení mladých diváků: seriálová fikce a příběhy napříč médii pro děti a mladé publikum](#) (Reaching Young Audiences: Serial Fiction and Cross-Media Storyworlds for Children and Young Audiences)

[Mapování rozvoje dánských talentů ve filmu, televizi, hrách a animaci](#) (Kortlægning af Dansk talentudvikling indenfor film, TV, spil og animation, Laura Søndergaard Isaksen, Morten Harpøth Thorning, 2019)

Další i v angličtině například na webu animationworkshop.via.dk.

Læring med levende billeder - Det digitale perspektiv (Hans-Christian Christiansen, Gitte Rose, Ole Christensen, Martin Brandt-Pedersen, 2019, Samfundslitteratur)

Evropská komise, Generální ředitelství pro informační společnost a média, Westkamp, G., Camre, H., Tocalachis, E. (2015). *Showing films and other audiovisual content in European schools : obstacles and best practices : final report - annexes*, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/525253>

HOLUBOVÁ, Barbora. Didaktika Filmové a audiovizuální výchovy. Praha, 2021. Disertační práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Oddělení pro vědeckou činnost. Vedoucí práce Mazáčová, Nataša.

HORVÁTHOVÁ, Amálie. Filmová výchova u nás a ve světě v souvislosti s výtvarnou výchovou. 2016. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce Arbanová, Linda.

<https://emu.dk/>

<https://www.uvm.dk/>

<https://www.via.dk/>

<https://valgfagfilmkundskab.com/>

<https://www.dfi.dk/>

<https://station-next.dk/>

<https://www.dfi.dk/en/english/news/film-agreement-next-five-years-place>

<https://filmcentralen.dk/>

<https://www.stumfilm.dk/>

<https://filmcentralen.dk/museum/danmark-paa-film>

<https://www.ucviden.dk>

<https://www.youtube.com/channel/UClysc7Xl7v6B4yOO9hyHImw/featured>

<https://www.filmlinjen.dk/>

<https://www.smaap.dk/>

<https://www.thenextfilm.dk/>

<https://buster.dk/om-buster/>

<https://www.medieraadet.dk/viden>

FINSKO

<https://www.koulukino.fi/opettajalle/>

<https://www.koulukino.fi/opettajalle/elokuva-koulussa/>

<https://kavi.fi/en/film/>

<https://www.oulufilmfestival.fi/en/home/>

<https://visitoulu.fi/en/tuote/valve-film-school-for-children-educational-visits-for-school-groups/>

<https://dokkino.fi/en/what-is-dokkino/>

<http://www.amazement.fi/>

<https://kaikkikuvaa.fi/edu/>

<http://www.monilukutaito.com/en/>

<https://www.helsinki.fi/en/news/education/finding-multiliteracies-science-art-and-stories-meet-heureka>

<http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2013/Zp1305pIIa.pdf>

<https://www.ped.muni.cz/komensky/clanky/finske-skolstvi-jako-cesta-k-zaruce-nemu-uspechu>

<http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/jak-vypada-bezna-finska-skola>

Další články k tématu finského školství:

<http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/digitalni-gramotnost-v-novem-finskem-narodnim-kuri>

<https://www.eduin.cz/clanky/co-chnete-vedet-o-finskem-skolstvi/>

<https://www.eduin.cz/clanky/co-chnete-vedet-o-finskem-skolstvi-ii-o-vzdelavani-z-hlediska-perspektivy-rovnosti-a-spravedlivosti/>

<https://www.eduin.cz/clanky/co-chnete-vedet-o-finskem-skolstvi-iii-jak-se-vzdelavaji-finsti-ucitele/>

<https://www.pedagogicka-komora.cz/2019/06/aktualni-tema-skolstvi-ve-finsku.html>

ISLAND

[Icelandic Film Policy from 2020 to 2030.](#)

[The Icelandic National Curriculum Guide for Compulsory Schools](#) – with Subject Areas.

Vzdělávací oblast Umění (Listir) v kurikulu pro sekundární vzdělávání.

https://www.stjornarradid.is/media/menntamalaraduneyti-media/media/ritogsky_rslur/AFlistgreinar.pdf

List fyrir alla. <https://listfyriralla.is/english/>

Sekce Kvikmyndakennsla na webu List fyrir alla.

<https://veita.listfyriralla.is/kvikmyndakennsla/>

Sekce Kennslufni (Učební materiály) na webu Islandského filmového centra.

<https://www.kvikmyndamidstod.is/born-og-ungmenni/kennslufni/>

Sekce [Vzdělávací projekty](#) na webu Reykjavického mezinárodního filmového festivalu.

Rannveig Björk Thorkelsdóttir, Ása Helga Ragnarsdóttir: [Analysing the Arts in the National Curriculum in compulsory education in Iceland.](#)

Anne Bamford: [Arts and Cultural Education in Iceland.](#)

NĚMECKO

Henzler, Bettina: Education à l'image and Medienkompetenz: On the discourses and practices of film education in France and Germany. In: *Film Education Journal*, Jg. 1 (2018), Nr. 1, S. 16–34. DOI: <https://doi.org/10.25969/mediarep/12950>.

Evropská komise, Generální ředitelství pro informační společnost a média, Westkamp, G., Camre, H., Tocalachis, E. (2015). *Showing films and other audiovisual content in European schools : obstacles and best practices : final report - annexes*, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/525253>

<https://www.land.nrw/pressemitteilung/landesregierung-setzt-pilotprogramm-fuer-filmbildung-auf>

<https://lkm.lernnetz.de/index.php/filmbildung.html>

<https://www.visionkino.de/>
<https://www.bjf.info/>
https://www.buendnisse-fuer-bildung.de/buendnissefuerbildung/de/programm/programm_node.html
<https://moviesinmotion.bjf.info/>
<https://www.filmundschule.nrw.de>
<https://cuvo.nibis.de/>
<https://www.berlin.de/sen/bildung/>
<http://www.bildungsplaene-bw.de/Lde/Startseite>
<https://www.filmuniversitaet.de/>
<https://www.dff.film/>
<https://www.filmvychova.cz/2019/12/11/filmova-vychova-v-nemecku-rozhovors-katrin-willmann/>
<https://www.filmportal.de/thema/vision-kino>

POLSKO

www.edukacijafilmowa.pl
<https://edukacijafilmowa.pl/dobre-praktyki-edukacyjne/> - Dobrá praxe a zkušenosti učitelů (polsky)
<https://akademiapolskiegofilmu.pl/pl/historia-polskiego-filmu/artykuly/centrum-sterowania-edukacja-filmowa-z-dorota-golebiowska-marta-kasprzak-anna-kolodziejczak-i-jadwiga-mostowska-z-centralnego-gabinetu-edukacji-filmowej-w-lodzi-rozmawia-justyna-hanna-budzik/725> - rozhovor s klíčovými aktéry filmové výchovy v Polsku (polsky)
<https://muzeumkinematografii.pl/pl/> - web Muzea kinematografie v Lodži

Literatura

CISZEWSKA, Ewa, KLEJSA, Konrad (eds). *Od edukacji filmowej do edukacji audiowizualnej*. Łódź: Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny Instytut Kultury Współczesnej, Katedra Mediów i Kultury Audiowizualnej 2017.
CISZEWSKA, Ewa (ed.). *Panoptikum. Structure and Organisation of Film Education in Poland*. Gdansk: University of Gdansk 2017.

MAĎARSKO

Evropská komise, Generální ředitelství pro informační společnost a média, Westkamp, G., Camre, H., Tocalachis, E. (2015). *Showing films and other audiovisual content in European schools : obstacles and best practices : final report - annexes*, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/525253>

Hartai L. (2018). A zék, az alfák és a filmoktatás. *Apertúra*, 13(2). <https://doi.org/10.31176/apertura.2018.2.4>

Pongo, I. (2007). *Filmová a mediální výchova v Maďarsku v kontextu světových trendů* [Diplomová práce, Masarykova univerzita]. Archiv závěrečných prací MUNI. <https://is.muni.cz/th/bji8a/>

Szijártó, I. (2002). Motion Picture and Media Education in Hungary. In: *Media Education in 12 European Countries. E-Collection of the Swiss Federal Institute of Technology*, Zürich (s. 65-78). <http://real.mtak.hu/id/eprint/14074>

<https://cinarts.eu>

<http://film.elte.hu/kepzesi-formak/mozgokepultura-es-mediaismeret-szakiranyu-tovabbkepzesi-szak/>

https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzesek/szakeirasok/Szakeirasok/index.php/szak/2166/szakeiras

<https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek>

<http://gyerekszemegyesulet.hu/>

<http://www.kidfilmfestival.hu/>

<https://nfi.hu/hu/kepzes>

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat

<https://www.oktatas.hu/kozneveles/erettsegi/feladatsorok>

<http://www.sulimozi.hu/sm/>

www.mamome.hu

NORSKO

www.nokut.no

[Popis vzdělávacího systému v Norsku](#)

[Video o norském vzdělávání a školství](#)

[Kulturtanken](#)

[Norsk Filminstitutt](#)

[Barnefilmfestivalen Kristiansand](#)

[Vega Scene Oslo](#)

LITVA A POBALTÍ

An., [Kino centre „Romuva“ – edukaciniai šeimos kino seansai vaikams.](#) *Klaipeda.diena.lt*. Publikováno: 9. 9. 2019.

GIMBUTAITĖ, Monika, [Kino edukacija Lietuvoje: „Meno avilio“ projektai ir etikos mokytojai, vagiantys filmus.](#) *15min.lt*. Publikováno: 4. 6. 2016.

KLIUKOITYTĖ, Diana, [Kaip ugdyti žiūrovą.](#) *VšĮ Žurnalas „Kinas“*. Publikováno: 23. 11. 2011.

LÕHMUS, Johannes, [Points of Departure for Film Education in Estonia.](#) Talinn: Eesti Filmi Instituut 2020.

REID, Mark, [Film Education in Europe: National cultures or European identity?](#) *Film Education Journal* 1, 2018, č. 1, s. 5–6.

ŽALTAUSKAITĖ, Gintarė, [Kino edukacija – kritiškai mąstantis ir emociškai intelektualus jaunimas.](#) *bernardinai.lt*. Publikováno: 17. 6. 2015.

<https://www.lkc.lt/en/>

<https://www.keub.lt/>

<https://lmta.lt/en/fakultetas/teatro-ir-kino/kino-ir-televizijos-katedra/istorija/>

<https://www.vda.lt/en/about-us/programmes>

<https://www.smk.lt/en/studies/video-creation-and-media/3>

<https://menoavilys.org>

<http://www.sinemateka.lt/>

<https://skalvija.lt>

<https://filmeducationframework.eu/lt/apie>

<https://www.filmi.ee/>

<https://www.nkc.gov.lv/>

<https://www.filmas.lv/en/>

<https://kulturaskanons.lv/en/latvijas-skolas-soma/>

<https://www.forumcinemas.lv/eng/tickets/latvian-school-bag>

<https://www.kinobize.lv/lv>

<https://www.splendidpalace.lv/lv/skolam/skolenu-lektoriji-tiessaiste>

<https://www.kinomuzejs.lv/lv/> a <https://www.kinomuzejs.lv/en>

<https://rigaiiff.lv/en/>

<http://www.kkf.lv/?setl=2>

Evropské příklady dobré praxe

Tiráž

Autoři citovaných textů: Pavel Bednařík,
Petr Pláteník, Lucie Hlavicová, Veronika
Liptáková, Ema Bartalská, Lenka
Trantírková, Aneta Kohoutová

Korektury: Kateřina Matušková

Sazba: Vladislav Lipovský

Vydavatel:
Asociace pro filmovou
a audiovizuální výchovu

2023

Autoři
PAVEL BEDNAŘÍK,
PETR PLÁTENÍK

Licence
CREATIVE COMMONS
(CC-BY-SA 4.0)

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

N I S
P O S
pro kulturu

Pavel Bednařík, Petr Pláteník a kol.

FILMOVÁ VÝCHOVA

Evropské příklady dobré praxe

*Strategie, přístupy a metody práce s
filmem a audiovizí ve vybraných
evropských zemích*